

T.C.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

FİNLANDİYA VE TÜRKİYE ZORUNLU EĞİTİM SİSTEMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Yüksek Lisans Tezi

Mehmet Akif ÇELİK

Danışman

Prof. Dr. Necati Fahri TAŞ

Erzincan 2016

TEZ BİLDİRİMİ

"FİNLANDİYA VE TÜRKİYE ZORUNLU EĞİTİM SİSTEMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI" isimli "Yüksek Lisans" tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

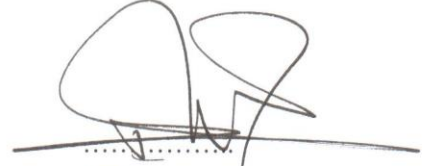
Mehmet Akif ÇELİK

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu alışma, İlköğretim Anabilim Dalının Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak Kabul edilmiştir.

Danışman / Jüri : Prof. Dr. Necati Fahri TAŞ

Jüri : Prof. Dr. Adem BAŐIBÜYÜK

Jüri : Prof. Dr. Kemal DOYMUŐ

ÖNSÖZ

Eğitim tarihine bakıldığında; ilkçağdan itibaren kendi ülkelerinin eğitim durumunu gözden geçirmek ve sağlıklı yenilikler yapmak için başka ülkelerin eğitim sistemlerini inceleyen düşünürlerin olduğunu görmek mümkündür. Bu durum 19. yüzyıldan itibaren daha sistemli olarak gerçekleşmiş ve karşılaştırmalı eğitim adında bir uzmanlık alanı ortaya çıkmıştır. Karşılaştırmalı eğitim çalışmalarıyla toplumlar çeşitli açılardan kendi eğitim sistemleriyle başka ülkelerin eğitim sistemlerini kıyaslama imkânı bulmuşlardır. Böylece toplumlar kendi eğitim sistemlerinin güçlü ve eksik yönlerini görebilmiş, eğitim alanında yenilikleri takip edebilmiş ve bu doğrultuda sağlıklı reformlar yapabilmişlerdir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti kuruluşunu tamamladığı ilk yıllardan itibaren modern bir eğitim sistemine sahip olabilmek için çok çeşitli arayışlar içerisine girmiştir. Bu amaç için bazen batıdan yabancı eğitim uzmanları getirilmiş ve bu kişilere eğitim alanında çeşitli yenilikler yaptırılmıştır. Bazen de batıdaki bir yenilik herhangi bir eleştiri süzgecinden geçirilmeden ülkemizde uygulamaya koyulmuştur. Bu çabaların bir kısmı olumlu sonuçlar ortaya koysa da uzun vadede istenilen sonuçlar elde edilememiştir.

Gelişmenin ilk yolu dünyadaki gelişmeleri takip etmekten geçmektedir. Başarıda sadece kendi kriterlerini göz önüne alan, dış dünyaya kapalı bir toplumun gelişmesinden ve kalkınmasından söz edilemez. Bu nedenle toplumlar başka ülkelerde meydana gelen değişim ve gelişimleri çok iyi takip etmek ve kendi ülkelerini bu açıdan değerlendirmeye tabi tutmak zorundadır. Bu anlayıştan hareketle bu çalışma son yıllarda yapılan uluslararası sınavlardaki başarılarıyla ön plana çıkan Finlandiya'nın zorunlu eğitim sistemini incelemeyi ve Türkiye'deki zorunlu eğitim sistemi ile karşılaştırma yapmayı amaçlamıştır.

Eğitim sistemlerinin karşılaştırılmasında çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu araştırmada önce Finlandiya zorunlu eğitim sistemi incelenmiş sonra Türkiye'deki zorunlu eğitim sistemi hakkında bilgi verilmiştir. Son aşamada ise bu iki ülkenin zorunlu eğitim sistemleri karşılaştırılmıştır.

“Finlandiya ve Türkiye Zorunlu Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması” konulu yüksek lisans tezimi hazırlarken araştırmalarımın her aşamasında bilgi, öneri ve

desteğini esirgemeyerek, çalışmamı tamamlamama katkıda bulunan danışman hocam sayın Prof. Dr. Necati Fahri TAŞ'a ve kıymetli aileme en derin duygularla teőekkür ederim.

Mehmet Akif ÇELİK

Erzincan, 2016

FİNLANDİYA VE TÜRKİYE ZORUNLU EĞİTİM SİSTEMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Mehmet Akif ÇELİK

Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, Eylül, 2016

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Necati Fahri TAŞ

ÖZET

Karşılaştırmalı eğitim kapsamında yer alan bu çalışmanın amacı; Finlandiya ve Türkiye'nin zorunlu eğitim sistemlerini incelemek ve karşılaştırma yapmaktır. Hazırlanan bu yüksek lisans tez araştırması beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, giriş, karşılaştırmalı eğitim, problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, sınırlamalar ve tanımlar, ikinci bölümde araştırmanın yöntemi, üçüncü bölümde Finlandiya zorunlu eğitim sistemi, dördüncü bölümde Türkiye zorunlu eğitim sistemi hakkında bilgi verilmiştir. Son bölümde ise Finlandiya zorunlu eğitim sistemi ile Türkiye'deki zorunlu eğitim sistemi karşılaştırılarak elde edilen veriler ışığında değerlendirme ve önerilerde bulunulmuştur.

Araştırma sonucunda Finlandiya zorunlu eğitim sistemini etkileyen en önemli unsurların ülkenin siyasî yapısı, güçlü ekonomisi, zorunlu eğitim kademesinde öğrenim gören öğrenci sayısının azlığı, toplumun eğitime verdiği önem olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın son bölümünde her iki ülkenin zorunlu eğitim sistemi incelenmiş ve karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda Finlandiya ile Türkiye zorunlu eğitim sistemi arasında başta öğretmen özellikleri olmak üzere, istikrarlı ve nitelikli bir eğitim yapısı, öğrencilere sağlanan sosyal hizmetler, okulların donanımı, öğretmen başına düşen ideal öğrenci sayıları, yerel yönetimlerin eğitime verdiği destek, okullardaki denetim birliği gibi konularda önemli farklılıkların olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Sistemi, Zorunlu Eğitim, Karşılaştırmalı Eğitim

**COMPARING FINLAND AND TURKEY’S COMPULSORY EDUCATION
SYSTEM**

Mehmet Akif ÇELİK

Erzincan University, Institute of Social Sciences, Department of Primary Education

M.A. Thesis, September, 2016

Thesis Supervisor: Prof. Dr. Necati Fahri TAŞ

ABSTRACT

The aim of this study within the comparative Education, is to research the Finland compulsory education system and compare it with the compulsory Education System in Turkey. This post-graduate thesis is formed of five parts. In the first part, introduction, comparative education, problem, the aim and the importance of the study, limitations and explanations have been put in appearance. In the second part, the method of the study has been emphasised on. In the third part the compulsory education system in Finland has been analysed. In the fourth part, information about the present situation of the compulsory education system in Turkey has been given informed. In the last part, in the light of the acquired information by comparing the compulsory education system in Finland and the compulsory education system in Turkey evaluation and suggestion have been made.

According to the consequences of the research the most important factors that effects the Finland compulsory education system are the political structure of the country, its strong economy, the rarity of the students in the compulsory education system and the importance of education for the society.

In the final part of the research, compulsory education system of two countries has been examined and compared. It has been seen that there are discrepancies about important subjects, especially about teacher’s qualifications, a consistent and qualified education structure, the social services provided for the students, the equipments of the schools, the ideal student issue for each teacher, the support that local administrations give, the unity of the supervisions at schools.

Key Words: Education System, Compulsory Education, Comparative Education

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEZ BİLDİRİMİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI.....	II
ÖNSÖZ	III
ÖZET	V
ABSTRACT.....	VI
İÇİNDEKİLER	VII
KISALTMALAR CETVELİ	X
TABLolar	XI

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. KARŞILAŞTIRMALI EĞİTİM	2
1.1.1. Karşılaştırmalı Eğitimin Tarihçesi	3
1.1.2. Karşılaştırmalı Eğitimin Amacı	5
1.1.3. Karşılaştırmalı Eğitimin Yararları	6
1.2. PROBLEM DURUMU	7
1.3. PROBLEM CÜMLESİ	10
1.3.1. Alt Problemler.....	10
1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI	10
1.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	10
1.6. SINIRLAMALAR.....	11
1.7. TANIMLAR.....	12

II. BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	14
2.2. VERİLERİN TOPLANMASI.....	14
2.3. VERİLERİN ANALİZİ	17

III. BÖLÜM

FİNLANDİYA ZORUNLU EĞİTİM SİSTEMİ

3.1. FİNLANDİYA	17
3.1.1. Finlandiya'nın Yönetim Yapısı	17
3.1.2. Finlandiya'nın Nüfus Özellikleri	19
3.1.3. Finlandiya'nın Sosyo-Ekonomik Durumu	19
3.1.4. Finlandiya'nın Sosyo-Kültürel Durumu	20

3.2. FİNLANDİYA EĞİTİM SİSTEMİ	21
3.2.1. Finlandiya Anayasası'nda Eğitim	21
3.2.1.1. Finlandiya'da Okul Öncesi Eğitim (Esopetus)	23
3.2.1.2. Finlandiya'da İlköğretim (Peruskoulu / Grundskola)	24
3.2.2. Finlandiya Zorunlu Eğitim Süresi.....	25
3.2.3. Finlandiya Zorunlu Eğitimin Sisteminin Yönetim Yapısı	26
3.2.4. Finlandiya'nın Zorunlu Eğitimdeki Öğrenci Sayıları	27
3.2.5. Finlandiya'nın Zorunlu Eğitimdeki Okullaşma Oranları.....	28
3.2.6. Finlandiya'da Zorunlu Eğitim Programı.....	28
3.2.7. Finlandiya'nın Zorunlu Eğitiminde Sınıf Geçme ve Tekrar Durumu	28
3.2.8. Finlandiya'da Zorunlu Eğitimin Finansman Yapısı	29
3.2.9. Zorunlu Eğitim Öğrencilerine Sağlanan Sosyal Hizmetler	30
3.2.10. Finlandiya'da Zorunlu Eğitim Okullarının Denetim Durumu	31
3.2.11. Finlandiya Zorunlu Eğitim Sisteminde Görev Yapan Öğretmenlerin Özellikleri	33
3.2.11.1. Finlandiya'da Öğretmen Eğitimi.....	33
3.2.11.3. Finlandiya'da Öğretmenlerin Çalışma Süreleri	36
3.2.11.4. Finlandiya'da Öğretmenlerin Ekonomik Durumu	37

VI. BÖLÜM

TÜRKİYE ZORUNLU EĞİTİM SİSTEMİ

4.1. TÜRKİYE.....	38
4.1.1. Türkiye'nin Yönetim Yapısı.....	38
4.1.2. Türkiye'nin Nüfus Özellikleri	39
4.1.3. Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Durumu	40
4.1.4. Türkiye'nin Sosyo-Kültürel Durumu.....	41
4.2. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ.....	42
4.2.1. Türkiye Anayasası'nda Eğitim	42
4.2.1.1. Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim	49
4.2.1.2. Türkiye'de İlköğretim (İlkokul–Ortaokul).....	50
4.2.1.3. Türkiye'de Ortaöğretim (Lise)	52
4.2.2. Türkiye'de Zorunlu Eğitim Süresi	53
4.2.3. Türkiye'de Zorunlu Eğitimin Sisteminin Yönetim Yapısı	55
4.2.4. Türkiye'nin Zorunlu Eğitim Öğrenci Sayıları	58
4.2.5. Türkiye'de Zorunlu Eğitim Seviyesi Okullaşma Oranları.....	59
4.2.6. Türkiye'de Zorunlu Eğitim Okullarında Okutulan Eğitim Programı	60
4.2.7. Türkiye Zorunlu Eğitiminde Sınıf Geçme ve Tekrar Durumu	63
4.2.8. Türkiye'de Zorunlu Eğitimin Finansmanı	64
4.2.9. Türkiye'de Zorunlu Eğitim Öğrencilerine Sağlanan Sosyal Hizmetler...65	
4.2.10. Türkiye'de Zorunlu Eğitimin Denetim Durumu.....	67

4.2.11. Türkiye Zorunlu Eğitim Sisteminde Görev Yapan Öğretmenlerin Özellikleri	69
4.2.11.1. Türkiye’de Öğretmenlerin Eğitimi.....	69
4.2.11.2. Türkiye’de Öğretmenlerin Çalışma Süreleri.....	72
4.2.11.3. Türkiye’de Öğretmenlerin Ekonomik Durumu.....	72

V. BÖLÜM

FİNLANDİYA VE TÜRKİYE ZORUNLU EĞİTİM SİSTEMİNİN

KARŞILAŞTIRILMASI

5.1. FİNLANDİYA VE TÜRKİYE’NİN SİYASÎ AÇIDAN KARŞILAŞTIRILMASI.....	74
5.2. FİNLANDİYA VE TÜRKİYE’NİN NÜFUS AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI	75
5.3. FİNLANDİYA VE TÜRKİYE’NİN EKONOMİK AÇIDAN KARŞILAŞTIRILMASI.....	76
5.4.FİNLANDİYA VE TÜRKİYE’NİN SOSYO-KÜLTÜREL AÇIDAN KARŞILAŞTIRILMASI.	77
5.5. FİNLANDİYA VE TÜRKİYE’NİN EĞİTİM YAPISININ KARŞILAŞTIRILMASI	78
5.6. FİNLANDİYA VE TÜRKİYE’DE ZORUNLU EĞİTİM SÜRESİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	79
5.7. FİNLANDİYA VE TÜRKİYE’NİN ZORUNLU EĞİTİM SİSTEMİ YÖNETİM YAPISININ KARŞILAŞTIRILMASI.....	79
5.8. FİNLANDİYA VE TÜRKİYE’NİN ZORUNLU EĞİTİM SİSTEMİNDE ÖĞRENCİ SAYILARI VE OKULLAŞMA ORANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	80
5.9. FİNLANDİYA VE TÜRKİYE’ DE ZORUNLU EĞİTİM OKULLARINDA PROGRAMIN KARŞILAŞTIRILMASI.....	81
5.10. FİNLANDİYA VE TÜRKİYE’DE ZORUNLU EĞİTİMDE SINIF GEÇME VE TEKRAR DURUMUNUN KARŞILAŞTIRILMASI	82
5.11. FİNLANDİYA VE TÜRKİYE’DE ZORUNLU EĞİTİMİN FİNANSMAN DURUMUNUN KARŞILAŞTIRILMASI.....	83
5.12. FİNLANDİYA VE TÜRKİYE’DE ZORUNLU EĞİTİM ÖĞRENCİLERİNE SAĞLANAN SOSYAL HİZMETLERİN KARŞILAŞTIRILMASI	84
5.13. FİNLANDİYA VE TÜRKİYE’DE ZORUNLU EĞİTİM OKULLARININ DENETİM.....	85
DURUMUNUN KARŞILAŞTIRILMASI	85
5.14. FİNLANDİYA VE TÜRKİYE’DE ZORUNLU EĞİTİMDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMEN ÖZELLİKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	87
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	90
BİBLİYOGRA	94

KISALTMALAR CETVELİ

AB	: Avrupa Birliği
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
C.	: Cilt
GSMH	: Gayr-ı Sâfi Milli Hâsıla
GSYH	: Gayr-ı Sâfi Yıllık Hâsıla
IEA	: Uluslararası Eğitim Başarılarını Değerlendirme Kuruluşu
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
PIAAC	: Uluslararası Yetişkin Becerilerini Değerlendirme Programı
PISA	: Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
R.G.	: Resmi Gazete
s.	: sayfa
S.	: Sayı
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TIMS	: Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kùltür Teşkilatı
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu

TABLolar

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1	Finlandiya Eğitim Sistemi	22
2	Türk Eğitim Sistemi	48
3	Türkiye’de İlkokul ve Ortaokullarda Uygulanan Haftalık Ders Programı	60

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bilgi çağının yaşandığı günümüzde, bilgiye önem veren ve onu üreten toplumlar diğer toplumlar üzerinde baskın bir güce sahiptir. Bilginin toplumun geneline aktarılmasının en nihai yolu ise eğitimidir. Nitekim ünlü Alman filozofu Immanuel Kant, bir toplumun bilgiye ulaşmasını sağlayan en önemli yolun eğitim olduğunu belirtmiştir. Bu açıdan geçmişe nazaran günümüzde bilginin gücüne inanan her toplum, eğitime daha fazla önem vermektedir.

Eğitime önem vermiş bir devlet anlayışı, bireysel açıdan ileri düzeyde bir eğitim seviyesine ve vizyona sahip, fikir üretebilen, alanında uzmanlaşmış, çevreye duyarlı fertler yetişmesine olanak sağlarken; toplumsal açıdan güçlü temelleri olan, kültürüne bağlı, yeniliklere açık, demokrasiyi özümsemiş, her yönüyle zenginleşmiş bir toplumun oluşmasına da imkân sağlamaktadır.

Küreselleşme ile birlikte sınırların ortadan kalktığı günümüz dünyasında, toplumların her alanda uluslararası rekabete girmesi; bilim, teknoloji ve sanayi alanında meydana gelen büyük değişim ve gelişimler toplumların vatandaşlarını en iyi şekilde eğitmesini zorunlu kılmıştır. Bu açıdan bakıldığında bireylerin eğitimi tesadüflere bırakılamaz. Gelişme ve kalkınma açısından bir adım öne geçmek isteyen toplumlar mutlaka bireylerini belirli bir seviyede bilgi birikimi ile donatmak zorundadırlar. Bu durum bireyin doğumundan ölümüne kadar devam eden eğitim sürecinin belirli bir bölümünü zorunlu hâle getirmiş ve böylece zorunlu eğitim kavramını ortaya çıkarmıştır.

Ülkelerin gelişmişlik düzeyine bakıldığında, bir ülkenin halkına verdiği zorunlu eğitimin niteliği ne kadar başarılı ise kalkınmışlık düzeyi de o kadar yüksektir. Dünyanın hiçbir yerinde zorunlu eğitim sistemi başarısız olduğu halde kalkınmışlık düzeyi yüksek olan bir ülke bulunmamaktadır. O halde bir ülkenin yurttaşlarına verdiği zorunlu eğitimin niteliği ile kalkınması arasında doğru bir orantı vardır. Bu nedenle devletler ideal bir zorunlu eğitim sistemine ulaşmak için AR-GE çalışmaları yapmakta, devlet bütçelerinden eğitime önemli pay aktarmaktadırlar.

Muasır medeniyet seviyesinin üzerine çıkmayı hedefleyen Türkiye'nin bu hedefe ulaşmasının tek yolu eğitimidir. Bu hedef elbette insanımızın en iyi şekilde

eğitilmesi ile gerekleŒecektir. Eğitimde eŒitlik ilkesi doğrultusunda her bir ferdin belirli bir eğitimden geçmesi, ülkemizin kalkınması ve bölgeler arası geliŒmiŒlik farkının azalması açısından büyük önem arz etmektedir. Bu amaca yönelik olarak ilk kez II. Mahmut döneminde (1924) yayınlanan bir fermanla temel eğitim zorunlu hâle getirilmiŒtir. Böylece artık devlet resmen her vatandaŒının asgarî düzeyde eğitilmesi gerektiğini kabul etmiŒ ve bu tarihe kadar isteğe bağlı olarak daha çok vakıfların desteğinde yürütülen temel eğitimi kendi sorumluluğu altına almıŒtır. Bu tarihten günümüze kadar zorunlu eğitim sistemimiz üzerinde önemli deđiŒiklikler ve yenilikler yapılmıŒtır.

Eğitim sistemimiz üzerinde yapılan yeniliklerin baŒarıya ulaŒmasının en önemli yolu; eğitim alanında uluslararası platformda büyük baŒarılar elde etmiŒ ülkelerin eğitim sistemlerinin incelenmesi ve bu eğitim sistemlerinin güçlü yönlerinin daha da geliŒtirilerek kendi eğitim sistemimize uyarlanması ile gerekleŒecektir. Elbette ki burada bir taklitçilikten bahsedilmemektedir. Çünkü her toplumun demografik yapısı inançları, kültürü, ekonomisi, gelecekteki hedefleri birbirinden farklıdır. Burada bahsedilen kendi ülkemizin eğitim sistemi ile geliŒmiŒ ülkelerin eğitim sistemleri arasında karŒılaŒtırma yapmak suretiyle bizi gelecekte her alanda baŒarıya kavuŒturacak ideal bir eğitim sistemini oluŒurmaya alıŒmaktır. Bu bağlamda Türkiye'nin eğitim sistemi üzerinde yeni ve yaratıcı fikirler ortaya koyması için karŒılaŒtırmalı eğitim alıŒmalarına önem vermesi gerekmektedir.

1.1. KarŒılaŒtırmalı Eğitim

KarŒılaŒtırmalı eğitim, farklı ülke ve kültürlerin eğitim sistemlerini inceleyerek bu sistemlerin benzerlik ve farklılıklarını tanımlaya alıŒan, buradan hareketle insanları eğitmeye yönelik yararlı fikirler geliŒtiren bir disiplindir¹. KarŒılaŒtırmalı eğitim, eğitim sorunlarına evrensel bazda zmler sunmaya alıŒan bir alan değildir. Aksine, eŒitli ülkelerin eğitim sistemlerini incelemek suretiyle, her bir ülkenin kendi eğitim sorunlarına zm yolları ararken geniŒ bir perspektiften bakmalarına imkân sağlayan bir alandır².

¹ Adil Türkoğlu, *KarŒılaŒtırmalı Eğitim-Dünya ülkelerinden rneklerle*, Anı Yayıncılık, Adana 1998, s. 3

² İrfan Erdoğan, *KarŒılaŒtırmalı Eğitim: ađdaŒ Eğitim Sistemleri*, Sistem Yayıncılık, İstanbul 2003, s. 6

Karşılaştırmalı eğitim, toplumların var olan eğitim sorunlarını ve bu sorunların çözüm yollarını belirlerken, diğer toplumların benzer yönlerinden yararlanarak tespitler yapan, öneriler sunan bir inceleme alanıdır³.

Karşılaştırmalı eğitim bilimi bir karşılaştırma araştırması oluştururken ölçüt olarak psikoloji, sosyoloji ve ekonomideki kuramlardan ve gerektiği anda istatistiksel verilerden yararlanır. Karşılaştırmalı eğitim araştırmaları gözlemlere, istatistiksel işlemlere dayalı bilimsel araştırmalardır. Bunun için tek başına bir bilim dalı olarak literatürde yer verilmekte ve “Karşılaştırmalı Eğitim Bilimi” adını taşımaktadır. Tüm bilim dalları gibi diğer bilimlerden ayrı değildir. Fen bilimlerinde olduğu gibi gözlemlere ve deneysel yöntemlere dayalı hareket etmektedir. Eğitim bilimindeki diğer araştırma türlerinden ayrılamaz⁴.

Bu tanımlardan anlaşıldığı üzere; karşılaştırmalı eğitim, farklı ülkelerin eğitim sistemlerini inceleyerek benzerlik ve farklılıkları tespit eden, ülkelerin benzer sorunlarına karşılaştırma yoluyla çözüm getirmeyi amaçlayan, eğitimle ilgili bir uzmanlık alanıdır.

1.1.1. Karşılaştırmalı Eğitimin Tarihçesi

Toplumların eğitim faaliyetine başladığı ilk yıllardan itibaren başka ülkelerin eğitim faaliyetlerini incelediklerini ve bu eğitim faaliyetlerinden esinlenerek kendi ülkelerinde eğitime yönelik yenilikler yaptıklarını görmek mümkündür.

Yunan eğitimci Xenoplaen, İran'a giderek bu ülkenin eğitim sisteminin, Yunan eğitim sisteminden farklı olduğunu görmüştür. Kendi ülkesine döndüğünde İran eğitiminin başarılı yönlerinin Yunanistan'da da uygulanması için çalışmalar yapmıştır. İlkçağın önemli düşünürlerinden Platon da başta Isparta olmak üzere başka ülkelerin eğitim sistemlerinden esinlenerek "Devlet" adlı eserini yazmış böylece Yunan eğitim sisteminin bozukluklarını düzeltmeye çalışmıştır. Romalı düşünürlerin Yunanlı filozofları takip etmesi ise Roma'da Yunanistan eğitim sisteminin etkilerinin görülmesini sağlamıştır⁵.

³ Joseph Albert Lauwerys, Fatma Varış ve Kenneth, Neff, *Mukayeseli Eğitim*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara 1979, s. 5

⁴ Yusuf Gürçan Ültanır, Türk Eğitim Sistemi ile Avrupa Birliği Ülkelerindeki Hümanist-Demokratik Eğitim Modelinin Karşılaştırılması, *Milli Eğitim Dergisi*, 2005, S: 167, s. 17

⁵ Erdoğan, *Karşılaştırmalı Eğitim: Çağdaş Eğitim Sistemleri*, s. 6

İlkçağda görülen bu faaliyetlerin ortaçağda da devam ettiğini görmek mümkündür. Skolastik düşüncenin etkisiyle eğitim de karanlık bir dönem yaşayan Avrupa, bu çağda bilimin ve eğitim faaliyetlerinin oldukça ileri düzeyde olduğu İslam dünyasından etkilenmiştir.

Metod çağında⁶ (17.yüzyıl) Alman eğitimci W. Ratke o dönemde dağılık olarak yaşayan Alman prensliklerinde eğitim reformları yapmakla görevlendirilmiştir. Çekoslovakyalı ünlü eğitim bilimci J.A. Komenski İsveç, Macaristan ve İngiltere'ye davet edilerek bu ülkelerde okul reformları yapmıştır. Aydınlanma çağının önemli Fransız filozofu D. Diderot 1774-75 yıllarında Rusya için bir reform planı hazırlamıştır. Alman filozof G. E. Lessing ise İngiltere, Fransa ve Hollanda'ya seyahat ederek bu ülkelerde eğitim çalışmaları yapmıştır. Bütün bu faaliyetler karşılaştırmalı eğitimin zaman içerisinde bir bilim olmasına zemin teşkil edecek birikimlerdir⁷.

İlk çağlardan beri ülkeler, başka ülke ve toplumların eğitim sistemlerini incelemeye yönelik çalışmalar yapsa da karşılaştırmalı eğitimin bir eğitim bilim dalı olmasına yönelik çalışmalar 19. yüzyılın sonlarında başlamıştır. Marc Antoine Jullien, 1817 yılında kaleme aldığı "Karşılaştırmalı Eğitim Üzerine Bir Çalışma Planı ve Öngörüşler" adlı eseriyle, birçok otorite tarafından ilk karşılaştırmalı eğitimci olarak kabul edilir. "Karşılaştırmalı Eğitim" (L'education Compareé) terimi, kaynaklara ilk defa Jullien'in adı geçen eseriyle girmiştir. Jullien, bu eserinde karşılaştırmalı araştırmaların yapılabilmesi için sistematik bir yaklaşım önermektedir. Karşılaştırmalı eğitimin amaç ve yöntemleri de ilk kez bu kitapta yer almaktadır⁸.

Kökleri 19. yüzyıla dayanan karşılaştırmalı eğitimin yasallaşması II. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra gerçekleştirilmiş ve karşılaştırmalı eğitim, o zamandan beri eğitim çalışmaları içinde kendine ait teorik perspektifle metodolojiler aramaya başlamıştır⁹.

Küreselleşmenin ve küresel rekabetin had safhaya ulaştığı günümüzde ise karşılaştırmalı eğitim önemli bir uzmanlık alanı haline gelmiştir. Özellikle uluslararası

⁶ Metod Çağı: 17. yüzyılda, Avrupa'da her şeyin tenkitten geçirilerek, aklın ön plana çıkarıldığı bir dönemi ifade etmektedir.

⁷ Mustafa Ergün, *Karşılaştırmalı Eğitim*, İnönü Üniversitesi Yayınları, Malatya 1985, s. 5-6

⁸ İrfan Erdoğan, Türk Eğitim Bilimleri Çalışmaları İçinde Önemsiz Bir Alan: Karşılaştırmalı Eğitim, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2003, C: 1, s. 270

⁹ Verda Genç Sel, Dünyada ve Türkiye'de Karşılaştırmalı Eğitim: Kavram, Kapsam ve Eğilimler, *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, Malatya 2004, s. 1

düzeide yapılan Pısa, Tımsı, gibi sınavların sonuçlarına bağlı olarak ülkeler kendi eğitim sistemlerinin güçlü ve zayıf yönlerini bir ölçüte göre kıyaslama ihtiyacı hissetmektedirler. Elbette ki bu ölçüt başka ülkelerin eğitim sistemleridir. Bu durum günümüzde karşılaştırmalı eğitim çalışmalarını hızlandırmıştır.

Türk eğitim sisteminin başka ülkelerin eğitim sistemleri ile karşılaştırılması ilk kez Osmanlı Devleti'nde görülmektedir. Özellikle askeri alanda ilk büyük yenilgilerin alındığı 18. yüzyılda eğitim alanında batının üstünlüğü kabul edilmiş ve başta Fransa olmak üzere pek çok Avrupa lkesi ile Osmanlıdaki eğitim kıyaslanmıştır. 18. yüzyılda başlangıçta askeri eğitim alanında başlayan bu kıyaslama ve etkilenme süreci sonraki yıllarda diğer alanlara da yansımıştır. II. Mahmut devrinde yurt dışına bu amaçla öğrenciler gönderilmiş, Cumhuriyetin ilk yıllarında ise yabancı eğitim uzmanları ülkeye davet edilmiştir.

Türkiye'de bugünkü manada karşılaştırmalı eğitim çalışmaları ise 1940 yılından itibaren yapılmaya başlanmış, pek çok ülkenin eğitim sistemi Türk eğitim sistemi ile mukayese edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında eğitim programları yeniden düzenlenmiş, Avrupa Birliği ve uluslararası eğitim normları dikkate alınmaya başlanmıştır. 2005-2006 Eğitim öğretim yılından itibaren katı davranışçı programdan bilişsel ve yapılandırmacı bir anlayışa geçilmiştir. Türkiye'de uygulanmaya konulan yapılandırmacı anlayışın gelişim ve değişim süreci hâlâ devam etmektedir. Ülkede bu sürece katkı sağlayacak daha fazla mukayeseli çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır¹⁰.

1.1.2. Karşılaştırmalı Eğitimin Amacı

Karşılaştırmalı eğitimin temel amacı, eğitim sistemlerinin karşılaştığı sorunların çözümüne yönelik geçerli bilgiler elde etmek, eğitim üzerinde etkili olan faktörlerin farklı ülkelerdeki değişim ve gelişim süreçlerini inceleyerek, başarılı bir eğitim anlayışını ortaya çıkaracak görüş ve öneriler elde etmektir¹¹.

Erdoğan'a göre ise karşılaştırmalı eğitimin amacı; eğitime dair genel geçer bilgiler elde etmek, eğitimin sorunlarına yönelik ortaya konulacak öneri ve değerlendirmelere temel oluşturacak bilgiler elde etmek, eğitim sistemlerinin çeşitli ülkelerdeki değişim ve gelişimini inceleyerek yeni eğitim politikalarının oluşumunu

---

¹⁰ Deniz Yüceer, Sevgi Coşkun Keskin, Danimarka ve Türk Eğitim Sistemlerinin İlköğretim Düzeyinde Karşılaştırılması, *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2012, C: 31, S: 1, s. 3-4

¹¹ Özcan Demirel, *Karşılaştırmalı Eğitim*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2000, s. 1-3

sağlamak, ülkelerin eğitim sistemlerini daha fazla geliştirmesi için gerekli olan bilgi ve deneyimleri ortaya koymaktır¹².

1.1.3. Karşılaştırmalı Eğitimin Yararları

Karşılaştırmalı eğitim çalışmalarının faydalarını şu şeklide sıralamak mümkündür¹³.

- a) Karşılaştırmalı eğitim, eğitim uygulamalarının tarihçesi ve kökeni hakkında bizlere bilgi sunar.
- b) Eğitim sorunlarına ilişkin ortaya koyduğu çok çeşitli çözüm önerileri sayesinde bu öneriler içerisinde en iyi olanın alınmasına olanak sağlar.
- c) Ülkelerin eğitim sistemi ile kalkınmışlık düzeyi arasındaki ilişkiyi farklı ülkelerden örnekler vermek suretiyle ortaya koyar.
- d) Geçmiş ve bugünün eğitim sistemlerinden hareketle gelecekteki eğitim sisteminin nasıl olması gerektiği hususunda rol oynar.
- e) Karşılaştırmalı eğitim, eğitime dair eksik veya yanlış bilgi ve yorumların ortadan kalkmasını sağlar. Ülkelerin sahip olduğu bilgi ve bulguların ne ölçüde geçerli ve güvenilir olduğunu ortaya koyar.
- f) Karşılaştırmalı eğitim, toplumların eğitim olgusunu sadece kendi pencerelerinden değil, değişik ülkelerin bakış açılarından görmelerine olanak sağlar.
- g) Karşılaştırmalı eğitim, eğitimin küresel sorunlarına çözümler üretir. Eğitime dair genel geçer ilke ve prensipler geliştirir.
- h) Karşılaştırmalı eğitim, eğitime dair benzer sorunların farklı toplumlar tarafından nasıl çözüldüğünün bilgi ve tecrübesini toplumlara kazandırır. Bu yönüyle eğitim sorunlarının çözümü açısından önemli bir bilgi birikimini ortaya koyar.
- i) Karşılaştırmalı eğitim, bir toplumun eğitim seviyesi açısından nerede olduğunu gösterir. Eğitim sistemleri arasında bir rekabet oluşturmak kaydıyla ülkelerin ideal eğitim sistemlerine sahip olmalarına olanak sağlar.
- j) Eğitimin bir toplumun her alanını yakından ilgilendirdiği düşünüldüğünde başka ülkelerin eğitim sistemlerinin incelenmesi beraberinde o ülkelerin siyasetleri,

¹² Erdoğan, Türk Eğitim Bilimleri Çalışmaları İçinde Önemsizmesi Gereken Bir Alan: Karşılaştırmalı Eğitim, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2003, C: 1, s. 268

¹³ Erdoğan, Türk Eğitim Bilimleri Çalışmaları İçinde Önemsizmesi Gereken Bir Alan: Karşılaştırmalı Eğitim, s. 268

ekonomileri, nüfus ve kültürel yapıları hakkında derinlemesine bilgi edinmeye imkân sağlar.

- k) Her ne kadar karşılaştırmalı eğitim, eğitim bilimlerinden ayrı bir uzmanlık alanı olsa da muhteva itibariyle pek çok açıdan benzer konuları ele aldığı için eğitim bilimlerinin gelişmesine katkı sağlar.

1.2. Problem Durumu

Her alanda küresel bir rekabetin yaşandığı günümüz dünyasında ülkeler, ekonomiden sağlığa, insan haklarından hukuka kadar pek çok alanda ilerlemenin ve gelişmenin yollarını aramaktadırlar. Gelişmenin ve ilerlemenin yegâne yolu ise ideal bir eğitim sistemine sahip olmakla mümkündür. Bu hedefe ulaşmak için ülkeler var olan eğitim sistemlerinin mevcut durumunu tespit etmek ve başka ülkelerin eğitim sistemleriyle karşılaştırma yaparak gerekli yenilikleri yapmak amacıyla çok sayıda ülkenin dâhil olduğu uluslararası değerlendirme uygulamalarına katılmaktadır. Bu uygulamaların en önemlilerinden bir tanesi OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) tarafından 3 yılda bir yapılan Uluslararası Öğrenci Başarısını Değerlendirme Programı PISA'dır. (Programme for International Student Assessment).

PISA sınavı OECD ülkelerinde zorunlu eğitim süresinin sonuna tekabül eden 15 yaş gurubu öğrencilerine uygulanmaktadır. PISA sınavları ile belirlenmeye çalışılan; öğrencilerin okulda kendilerine sunulan bilgi ve becerileri ne kadar öğrendikleri değil, öğrencilerin zorunlu eğitim sonunda elde ettikleri bu bilgi ve becerileri günlük ne hayatta ne ölçüde kullanabildikleridir¹⁴. Bu yönüyle PISA sınavları zorunlu eğitimin en temel amacı olan öğrencilerin hayata hazır olma seviyelerini ve sunulan zorunlu eğitimin öğrencileri bu amaca ne ölçüde hazırladığını belirleyen uluslararası bir sınavdır.

PISA sınavlarının uluslararası referans olmasının asıl nedenlerinden biri, ölçtüğü fen, matematik ve okuma becerilerinin doğrudan ekonomik üretkenliği belirleyen faktörler olmasındandır. Ekonomik hayata katılım için gerekli becerileri temel alan PISA ölçümlerinde temel becerilerin yanı sıra eleştirel düşünce, analiz, muhakeme, sentez ve yaratıcılık gibi farklı beceriler de ölçülmektedir. Bu nedenle PISA sonuçları OECD'nin yapmış olduğu bir diğer çalışma olan "Uluslararası Yetişkin Becerilerini

---

¹⁴ Fatma Kübra Çelen, Aygül Çelik, Süleyman Sadi Seferoğlu; Türk Eğitim Sistemi ve PISA Sonuçları, *Akademik Bilişim Dergisi*, 2011, S: 30, s. 767

Değerlendirme Programı” (International Assessment of Adult Competencies - PIAAC) ile birlikte değerlendirildiğinde, bir ülkenin gençlerinin PISA'da gösterdiği performansla o ülkenin yetişkinlerinin PIAAC'da gösterdiği performans arasında neredeyse bire bir örtüşme vardır. Daha da önemlisi bir ülkenin bu iki göstergedeki performansı ile o ülkenin ekonomik ve sosyal refah göstergeleri arasında (örneğin istihdam, işgücüne katılım, sağlık ve demokratik yaşamın unsurlarından olarak sivil toplum örgütlerine, gönüllü faaliyetlere katılım, başkalarına güven duyma, politik süreçlerde etkili olma) oldukça güçlü bir bağ söz konusudur¹⁵. Dolayısı ile ülkelerin PISA’da elde ettiği sonuç sadece eğitimdeki başarı seviyesini göstermemektedir. Aynı zamanda gelişmişlik düzeylerini de göstermektedir.

OECD üyesi olan Türkiye’nin sadece ulusal değerlendirme çalışmalarıyla eğitim alanında hangi düzeyde olduğunu belirlemesi mümkün değildir. Bu noktada uluslararası değerlendirme çalışmaları içerisinde de yer alması gerekmektedir. Bu gerçeği gören Türkiye 2003 yılından itibaren PISA sınavlarına düzenli olarak katılmıştır. Böylece Türkiye’nin eğitim alanında hangi düzeyde olduğu, eksiklikleri ve alınması gereken tedbirler belirlenmeye çalışılmıştır.

2003 PISA çalışmalarına 30’u OECD üyesi olmak üzere 41 ülke katılmıştır. Bu sınavda Türkiye matematik okuryazarlığında 423, fen bilimleri okuryazarlığında 434, okuma becerisi alanında 441 puan almıştır. Bu sonuçlara göre Türkiye katılan ülkeler arasında matematik, okuma, fen bilimleri ve problem çözme başarısı yönünden 28. sırada yer almıştır¹⁶.

2006 PISA çalışmalarına 30’u OECD üyesi olmak üzere toplam 57 ülke katılmıştır. Bu ülkeler içerisinde Türkiye matematik okuryazarlığında 424, fen bilimleri okuryazarlığında 424, okuma becerisi alanında 447 puan almıştır. Bu sonuçlara göre Türkiye “okuma” alanında 56 ülke arasında 37’nci, “fen” alanında 57 ülke arasında 44’üncü, “matematik” alanında 57 ülke arasında 43’üncü olmuştur.¹⁷

2009 PISA çalışmalarına önce 33’ü OECD üyesi olmak üzere toplam 65 ülke katılmıştır. Bir süre sonra bu sınava 9 ülke daha katılmış ve sayı 74’e çıkmıştır. 2009 PISA sınavında Türkiye matematik okuryazarlığında 445, fen bilimleri

¹⁵ Selçuk Şirin, Sinem Vatanartıran, *Pisa 2012 Değerlendirmesi: Türkiye İçin Veriye Dayalı Eğitim Reformu Önerileri*, TÜSİAD Yayınları, İstanbul 2014, s. 15

¹⁶ MEB. *Pisa 2003 Projesi Nihai Raporu*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 2005, s. 4-5

¹⁷ Çelen, Çelik ve Seferoğlu, a. g. e., s. 769

okuryazarlığında 454, okuma becerisi alanında 464 puan almıştır. Bu sonuçlara göre Türkiye “okuma” alanında 39’uncu, “fen” alanında 42’nci, “matematik” alanında 41’inci olmuştur.¹⁸

Son olarak yapılan 2012 PISA çalışmalarının sonuçları ise 03/12/2013 tarihinde açıklanmıştır. PISA 2012'ye 34'ü OECD ülkesi, toplam 65 ülke katılmıştır. Türkiye PISA'ya katılan 65 ülke içinde, matematik okuryazarlığında 448, fen bilimleri okuryazarlığında 463, okuma becerisi alanında 475 puan almıştır. Bu sonuçlara göre Türkiye “okuma” alanında 36’ncı, “fen” alanında 41’inci, “matematik” alanında 42’inci olmuştur.¹⁹

Zorunlu eğitim seviyesi öğrencilerine yönelik yapılan bir diğer uluslararası değerlendirme sınavı ise TIMSS’dir (Trends in International Mathematics and Science Study). TIMSS, sınavları merkezi Hollanda’da bulunan Uluslararası Eğitim Başarılarını Değerlendirme Kuruluşu (IEA- International Association for the Evaluation of Educational Assessment) tarafından yürütülmektedir. 4. ve 8. sınıf öğrencilerinin matematik ve fen eğilimleri alanında bilgi ve yeteneklerini ölçmeye çalışan bu sınav 4 yılda bir yapılmaktadır²⁰.

Türkiye TIMSS’e ilk kez 1999 yılında katılmıştır. 38 ülkenin katıldığı bu sınavda Türkiye matematik alanında 31., fen alanında 33. olmuştur²¹. Türkiye’nin ikinci kez katıldığı 2007 TIMSS’e ise 49 ülke katılmıştır. Türkiye bu uygulamada matematik alanında 30., fen alanında 31. olmuştur²². Son olarak Türkiye TIMSS’e 2011 yılında katılmıştır. 2011 TIMSS sonuçlarına göre 42 ülke içerisinde Türkiye; matematik alanında 24., fen alanında 21. olmuştur²³.

Türkiye’nin gerek 2003 yılından itibaren katıldığı PISA sınavlarından gerekse 1999 yılından itibaren katıldığı TIMSS sınavlarından elde ettiği sonuçlara baktığımızda genel olarak katılan ülkeler içerisinde ortalamanın altında yer aldığı görülmektedir. Bu durum Türkiye’deki zorunlu eğitim sisteminin ciddi olarak gözden

---

¹⁸ Mustafa Özmuşul, Ahmet Kaya, Türkiye’nin PISA 2009 ve 2012 Sonuçlarına İlişkin Karşılaştırmalı Bir Analiz, *Journal of European Education*, 2014, S: 4, s. 27

¹⁹ Özmuşul ve Kaya, a. g. e., s. 27

²⁰ Şener Büyüköztürk, Mehtap Çakan, Şeref Tan, Hakan Yavuz Atar, *TIMSS 2011 Ulusal Matematik ve Fen Raporu 8. Sınıflar*, Milli Eğitim Yayınları, Ankara 2014, s. 7

²¹ MEB Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı; *TIMSS 1999 Üçüncü Uluslararası Matematik ve Fen Bilgisi Ulusal Raporu*, Milli Eğitim Yayınları Ankara 1999, s. 5-9

²² Mehmet Şişman, Bahattin Acat, Ahmet Aypay, Engin Karadağ, *TIMSS 2007 Ulusal Matematik ve Fen Raporu 8. Sınıflar*, Milli Eğitim Yayınları, Ankara 2011, s. 49-219

²³ Büyüköztürk, Çakan, Tan ve Atar, a. g. e., s. 16-146

geçirilmesi gerektiğini göstermektedir. Buradan hareketle PISA ve TIMSS gibi uluslararası sınavlarda oldukça önemli başarılar elde etmiş ülkelerin eğitim sistemlerinin incelenmesi Türk eğitim sisteminin gelişimine önemli katkılar sağlayacaktır.

1.3. Problem Cümlesi

Uluslararası sınavlardaki başarılarıyla model ülke konumuna ulaşan Finlandiya ile Türkiye'nin zorunlu eğitim sistemi arasındaki farklılıkların ve benzerliklerin tespitinden hareketle, Türkiye'nin zorunlu eğitim sisteminin zayıf yönlerinin güçlendirilmesi adına Finlandiya eğitim sisteminden yararlanılabilir mi?

1.3.1. Alt Problemler

1. Finlandiya ve Türkiye'nin; siyasî yapıları, nüfus özellikleri, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumları zorunlu eğitimdeki başarılarını ne yönde etkilemektedir?
2. Finlandiya'nın zorunlu eğitimdeki başarı düzeyi nedir?
3. Finlandiya'nın zorunlu eğitim düzeyini etkileyen unsurlar nelerdir?
4. Türkiye'nin Zorunlu Eğitimdeki başarı düzeyi nedir?
5. Türkiye'nin Zorunlu Eğitim başarı düzeyini etkileyen unsurlar nelerdir?
6. Finlandiya ve Türkiye zorunlu eğitim sisteminin benzerlik ve farklılıkları nelerdir?

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı uluslararası sınavlarda başarılı sonuçlar elde eden Finlandiya'nın zorunlu eğitim sistemini incelemek, Finlandiya zorunlu eğitim sistemi ile Türkiye'deki zorunlu eğitim sistemini karşılaştırarak Türk eğitim sisteminin gelişimine katkıda bulunmaktır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Türk eğitim tarihine baktığımızda özellikle cumhuriyetin ilanı ile birlikte eğitim sistemimiz üzerinde çok sık yenilik yapıldığını görmek mümkündür. Elbette ki bilginin hızla değişime uğradığı günümüzde, bilginin nesillere aktarımının en önemli yolu olan eğitim alanında yenilik yapmak kaçınılmazdır. Fakat yapılan yenilikler içerik, yöntem ve teknikten ziyade sistem üzerinde olduğunda ve çok sık gerçekleştiğinde olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Çoğu zaman eğitim sistemi üzerinde yapılacak bir yeniliğin sonuçlarını hemen görmek mümkün değildir. Bu bir

süreç gerektirmektedir. Bu süreç bazen çok uzun soluklu olabilmektedir. Eğitim sistemi üzerinde yapılan bir değişikliğin tam anlamıyla çıktılarını görmeden yeniden bir yenilik yapmak eğitim sistemini adeta bir yapboz tahtası haline getirmektedir.

Eğitim sistemi üzerine çok fazla yenilik yapmak nasıl olumsuz sonuçlar doğurabilmekte ise, yapılacak yenilikler için gerekli alt yapı oluşturmadan, bilimsel veriler kullanılmadan, dünyadaki eğitime dair gelişmelerden yararlanılmadan reformlar yapmak da olumsuz sonuçlara sebep olabilmektedir. Bu noktada karşılaştırmalı eğitim çalışmalarına gereksinim ortaya çıkmaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalar yapılacak yeniliklere temel oluşturması açısından oldukça önemlidir.

Dünyada karşılaştırmalı eğitim çalışmaları 19. yüzyılda başlamış ve günümüzde büyük bir ivme kazanmış olmasına rağmen, ne yazık ki Türkiye’de bu tür çalışmalar çok eskiye dayanmamaktadır. Yapılan çalışmaların sayısı ise bir elin parmaklarını geçmeyecek durumdadır. Türkiye’nin ideal bir eğitim sistemine kavuşması için karşılaştırmalı eğitim çalışmalarına daha fazla önem vermesi gerekmektedir.

Ülkemizde karşılaştırmalı eğitim çalışmaları özellikle başarıyı dünya ölçeğinde yakalamış ülkeler üzerinde olmalıdır. Eğitimde kaliteyi yakalamış ülkelerle yapılacak olan karşılaştırma çalışmaları Türkiye’nin eğitime dair hangi alanlarda güçlü ve ya zayıf olduğu sonucunu ortaya çıkaracaktır. Bu sonuçlar doğrultusunda zayıf olan alanların giderilmesine yönelik çalışmalar yapılarak eğitim sistemimizin daha da güçlü bir konuma ulaşması sağlanacaktır. Finlandiya bu açıdan oldukça önemli bir ülkedir. Uluslararası sınavlarda her zaman üst sıralarda yer alan bu ülkenin eğitim yapısının incelenmesi ve ülkemiz eğitim sistemi ile karşılaştırılması hangi alanlarda hangi çalışmaların yapılması hususunda bizlere yol haritası olacaktır. Bu açıdan Finlandiya ve Türkiye zorunlu eğitim sisteminin karşılaştırılması üzerine yapılan bu çalışmanın eğitim sistemimizin gelişimine katkı sağlayacağını düşünmekteyiz.

1.6. Sınırlamalar

Bu araştırma, Finlandiya ile Türk eğitiminin, zorunlu eğitim sistemi ile sınırlı tutulmuştur. Ayrıca araştırmada, Finlandiya ve Türkiye’deki zorunlu eğitim sistemlerinin; amaç ve ilkeleri, eğitim süresi, yönetim ve denetim yapısı, okullaşma oranları, öğrenci sayıları, eğitim programı ve seçmeli ders durumu, sınıf geçme ve tekrar durumu, eğitim finansman yapısı, öğrencilere sağlanan sosyal hizmetler,

öğretmen yetiştirme ve öğretmenlik mesleğinin sosyal ve ekonomik durumu ele alınmıştır.

1.7. Tanımlar

Eğitim: İnsan davranışlarının belirli amaçlar doğrultusunda, planlı olarak değiştirilmesi ve geliştirilmesi için gerekli olan ilke ve yasaları elde etmeyi amaçlayan bilim dalıdır²⁴. Oğuzkağan'a göre ise eğitim; Eski kuşağın yeni kuşağa hazırladığı bilgi, beceri ve deneyimleri aktarmasıdır²⁵.

Öğretim: Eğitimin planlı ve programlı bir şekilde belirli bir zaman diliminde ve belirli bir mekânda gerçekleştirilen bölümüdür²⁶.

Temel Eğitim: Her bireye yaşamı boyunca karşılaşılabilecek sorunları çözmeye, toplumun değer yargılarına uyum sağlamada, sağlıklı üretken ve başarılı bir birey olmada gerekli olan temel bilgi, beceri ve yeterlilikleri kazandıran eğitim sürecidir²⁷.

Zorunlu eğitim: Her vatandaşın belirli bir çağa geldiğinde zorunlu olarak eğitim kurumlarında belirlenen süre zarfında eğitim görmesini ön gören yasal ifadedir. Devletin tüm vatandaşlarını devamlı yükümlü kıldığı eğitim sürecidir²⁸.

Karşılaştırmalı Eğitim: Karşılaştırmalı eğitim, farklı ülke ve kültürlerin eğitim sistemlerini inceleyerek bu sistemlerin benzerlik ve farklılıklarını tanımlama çalışması, buradan hareketle insanları eğitmeye yönelik yararlı fikirler geliştiren bir disiplindir²⁹. UNESCO ise karşılaştırmalı eğitimi, "İlk ve ortaöğretim ile sınırlayarak millî eğitim sistemlerinin, siyasal, sosyal ve kültürel etkenleri göz önünde bulundurarak inceleyen, ilk ve orta öğretimin anlamını tartışan bir alan" şeklinde tanımlamıştır³⁰.

Anayasa: Bir devletin temel yapısını, yönetim biçimini, yasama, yürütme ve yargı güçlerinin kimler tarafından ne şekilde kullanılacağını, bu güçlerin birbirleriyle olan ilişkilerini belirleyen, vatandaşların devlete, devletin vatandaşlara karşı hak ve sorumluluklarını bildiren temel yasalardır³¹.

²⁴ Mahmut Tezcan, *Atatürk ve Eğitim*, Anı Yayıncılık, Ankara 1992, s. 82

²⁵ Ferhan Oğuzkağan, *Eğitim Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1981, s. 57

²⁶ Remzi Y. Kınal, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Nobel Yayınevi, Erzurum 1999, s. 1

²⁷ İbrahim Ethem Başaran, *Temel Eğitim ve Yönetimi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara 1982, s. 16

²⁸ Mehmet Gültekin, *Eğitim Bilimlerinde Yenilikler, Türkiye ve Avrupa Birliğine Üye Bazı Ülkelerde Zorunlu Eğitim*, *Anadolu Üniversitesi Yayınları*, 1998, S: 1016, s. 73

²⁹ Türkoğlu, a. g. e., s.11

³⁰ Erdoğan, *Karşılaştırmalı Eğitim: Çağdaş Eğitim Sistemleri*, s. 5

³¹ Ejder Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü*, Yetkin Basımevi, 4. Baskı, Ankara 1992, s. 95

Millî Gelir: Toplum açısından belli bir ulusal ekonomide bir yılda üretilen mal ve hizmetlerin vasıflı vergiler çıkarıldıktan sonra ortaya çıkan belli bir dönemde yaratılan değerlerin toplamıdır.

Gayr-ı Sâfi Millî Hâsıla: Bir ekonomide, genel olarak bir malî yıl için üretilen bütün mal ve hizmetlerin parasal olarak ifade edilen toplam değeridir.

Konsolide Bütçe: Genel ve Katma Bütçeli idarelerin alt bütçelerinin toplamıdır. Cârî harcamalar, yatırım harcamaları ve transfer harcamalarından oluşur.

Eğitim Harcamaları: Öğrenci ya da ailesi tarafından yapılan harcamalar, eğitsel niteliklerin üretiminde kullanılan tüm kaynaklar, aile ya da öğrencinin vazgeçtiği gelirlerdir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, toplanan verilerden yola çıkarak olgu ve olaylar hakkında gerçekçi ve bütüncül sonuçlar ortaya koyar. Bu olgu ve olaylar hakkında daha önce fark edilmemiş sonuçları birbiriyle ilişkilendirmek suretiyle açıklamaya çalışır³². Özdemir'e göre nitel araştırma insanın bilinmeyen yönlerini keşfetmek ve kendi çabasıyla var ettiği toplumsal sistemleri çözümlmek için geliştirdiği bilgi üretme yollarından birisidir³³.

Nitel araştırmalarda sayısal verilere ve istatistiklere daha az yer verilirken sözlü ve nitel analizlere daha çok vurgu yapılır. Nitel araştırmacılar olayların ve bağlamların dilini kullanır, olayları bağlamı içerisinde inceler. Sorunları, içerisinde oluşup geliştiği değerler sisteminden yalıtarak analiz etmez, durumlara egemen olan ilişkiler ağını kendi doğal ortamında yorumlamaya veya bunların anlamlarını ortaya çıkarmaya çalışır³⁴.

2.2. Verilerin Toplanması

Nitel araştırmalarda üç tür veri toplama yöntemi kullanılmaktadır. Bunlar gözlem, görüşme ve doküman incelemesidir. Gözlem herhangi bir ortamda ya da kurumda oluşan davranışı ayrıntılı olarak tanımlamak amacıyla kullanılan bir yöntemdir³⁵. Görüşme, araştırmaya katılan bireylerin belli bir konuda duygu ve düşüncelerini anlatma etkinliği olarak tanımlanmaktadır³⁶. Doküman incelemesi ise araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama

---

³² Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2011, s. 39

³³ Murat Özdemir, Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2010, C: 11, S: 1, s. 326

³⁴ W. Lawrance Neuman, *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar, 1-2.Cilt*, Yayın Odası Yayınları, İstanbul 2016, s. 224

³⁵ Şimşek ve Yıldırım, a. g. e., s. 170

³⁶ Zeki Karataş, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, Ocak 2015, C: 1, S: 1, s. 71

yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu tür araştırmalarda araştırmacı ihtiyacı olan veriyi gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan elde edebilmektedir. Bu yönüyle doküman incelemesi zaman ve ekonomi açısından araştırmacıya büyük kolaylık sağlamaktadır.³⁷ Doküman incelemesinin beş aşaması bulunmaktadır. Bunlar dokümanlara ulaşma, özgünlüğü kontrol etme, dokümanları anlama, verileri analiz etme ve verileri kullanmaktır³⁸.

Finlandiya ve Türkiye zorunlu eğitim sistemlerinin karşılaştırıldığı bu çalışmada öncelikle her iki ülkenin karşılaştırılmasında kullanılacak başlıklar belirlenmiştir. Bu başlıklar doğrultusunda yazın taranmış ve ilgili ülkelerin zorunlu eğitim sistemine yönelik araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır. Finlandiya ve Türkiye'nin uluslararası değerlendirme sınavlarındaki başarı düzeyi belirlenirken PISA ve TIMSS raporlarından yararlanılmıştır. İki ülkenin siyasî yapıları, nüfus özellikleri, ekonomik ve kültürel yapılarına ait veriler ilgili bakanlıkların resmî web sayfalarından elde edilmiştir. Her iki ülkenin eğitim sistem ve yapıları belirlenirken ülkelerin anayasa, yasa ve mevzuatlarından yararlanılmıştır. Türkiye'nin nüfus özellikleri belirlenirken TÜİK verileri, eğitim istatistikleri belirlenirken Milli Eğitim Bakanlığı istatistikleri kullanılmıştır. Finlandiya'ya ait veriler Finlandiya İstatistik Kurumu'ndan, Dünya Bankası verilerinden, T.C. Dış İşleri Bakanlığı Helsinki Büyükelçiliği'nden, ülkeye yapılan çalışma ziyareti raporlarından, tez, kitap, dergi, makale gibi basılı bilimsel kaynaklardan ayrıca eurydice gibi eğitim alanında uluslararası çalışmalar yapan kuruluşlardan elde edilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde bir nitel araştırma tekniği olan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizde elde edilen veriler daha önceden belirlenen başlıklar altında özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularına göre sınıflandırılabilir gibi veri toplama aşamasında elde edilen bilgiler ışığında da düzenlenebilir. Betimsel analizde elde edilen veriler öncelikle bir sıraya konulur. Daha sonra yapılan betimlemeler (sınıflandırmalar) yorumlanır ve sonuçlara ulaşılır. Son aşamada ise

³⁷ Şimsek ve Yıldırım, a. g. e., s., 169

³⁸ Şimsek ve Yıldırım, a. g. e., s., 19-201

araştırmacı yorumların ışığında gelecekle ilgili tahminlerde bulunarak yeni açılımlara ulaşmaya çalışır³⁹. Şimşek ve Yıldırım'a göre betimsel analiz dört aşamadan oluşmaktadır⁴⁰.

- Betimsel Analiz İçin Bir Çerçeve Oluşturma: Araştırma sorularından, araştırmanın kavramsal çerçevesinden ya da görüşme ve/veya gözlemde yer alan boyutlardan yola çıkarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulur.
- Tematik Çerçeveye Göre Verilerin İşlenmesi: Bu aşamada, daha önce oluşturulan çerçeveye göre elde edilen veriler okunur ve düzenlenir.
- Bulguların Tanımlanması: Düzenlenen veriler tanımlanır ve gerekli yerlerde doğrudan alıntılarla desteklenir.
- Bulguların Yorumlanması: Tanımlanan bulguların açıklanması, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılması bu aşamada yapılır.

Betimsel analiz sürecinde Finlandiya ve Türkiye zorunlu eğitim sistemine yönelik yazın taranarak ilgili alt başlıklar oluşturulmuş ve veriler bu başlıklar çerçevesinde toplanmıştır. Elde edilen veriler sistematik olarak betimlenmiştir. Daha sonra bu betimlemeler kullanılarak her iki ülkenin zorunlu eğitim sisteminin benzerlik ve farklılıkları tespit edilmiştir. Son olarak Finlandiya ve Türkiye'nin zorunlu eğitim sistemi karşılaştırılmak suretiyle sonuç ve öneriler ortaya konulmuştur.

---

³⁹ Remzi Altunışık, Recai Coşkun, Engin Yıldırım ve Serkan Bayraktaroğlu, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*, Sakarya Kitapevi, Sakarya 2002, s. 218

⁴⁰ Şimşek ve Yıldırım, a. g. e., s. 223-230

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FINLANDIYA ZORUNLU EĞİTİM SİSTEMİ

Bir ülkenin eğitim sistemi o ülkenin nasıl her alanı üzerinde doğrudan etki sahibi ise, o ülkenin eğitim tarihi, siyaseti, stratejik konumu, nüfusu, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapısı da eğitim sisteminin başarısı üzerinde bir o kadar etkilidir. Bu nedenle Finlandiya eğitim sistemini mercek altına almadan önce ülkenin eğitim sistemine etki eden genel özellikleri üzerinde durmak gerekmektedir.

3.1.Finlandiya

Finlandiya Cumhuriyeti İskandinav ülkelerinin en doğuda olanıdır. Ülkenin doğusundan Rusya, kuzeyinde Norveç, kuzeybatısında İsveç, Botni Körfezi, güney ve güneybatısında ise Baltık Denizi bulunmaktadır. Ülkenin güneybatısında yer alan Aland Adaları da bu ülkeye dâhildir. Yüz ölçümü 338 145 km²'dir. Yüzölçümü açısından İskandinav ülkeleri içerisinde İsveç'ten sonra ikinci sırada gelmektedir. Finlandiya topraklarının yaklaşık % 10'u göllerle kaplıdır. Ayrıca ülkenin yaklaşık üçte biri kutup bölgesinde yer aldığı için yerleşim daha çok ülkenin güney kesimindedir. Cumhuriyet yönetim şekline sahip ülkenin başkenti Helsinki'dir⁴¹.

Uzun yıllar İsveç hâkimiyetinde kalan Finlandiya 19. yüzyıldan itibaren Rusya'nın hâkimiyetine girmiştir. 1917 yılında bağımsızlığına kavuşan ülkenin eğitim modeli İsveç eğitim modeline dayanır. Fince ve İsveççe resmî dilidir. Nüfusun büyük kısmı Protestan'dır. Ortodoks, Katolik ve Müslümanların sayısı oldukça azdır⁴².

3.1.1. Finlandiya'nın Yönetim Yapısı

Kuzey Avrupa'da, Baltık Denizi'nin kenarında, Rusya ile İsveç arasında yer alan Finlandiya, 12 ile 18. yüzyıllar arasında İsveç'e bağlı bir düklik, 1809'dan itibaren de Rusya'ya bağlı bir büyük dükalıktı. 1917'de bağımsızlığını ilan ederek, Rusya'dan ayrılmış, 1919'da Cumhuriyet rejimini kurmuştur. Ekonomik alanda, tarım ve ormancılığa dayalı yapıdan, modern sanayi ekonomisine başarılı geçişi sağlamıştır. 1955'te Birleşmiş Milletler, 1961'de Avrupa Serbest Ticaret Alanı (EFTA), 1969'da

⁴¹ İbrahim Güner, Mustafa Ertürk, *Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası*, Nobel Yayınevi, Ankara 2006, s. 112

⁴² Hülya Delibaş, *Türkiye, İngiltere, Almanya ve Finlandiya Biyoloji Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması*, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s. 68

İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), 1989'da Avrupa Konseyi ve 1995'de AB üyesi olmuştur⁴³.

Devletin yönetim şekli cumhuriyettir. Ülkenin yönetim yetkileri cumhurbaşkanı ve bakanlar kurulu arasında paylaştırılmıştır. En üst makam olan cumhurbaşkanı altı yıllığına seçimle belirlenmektedir. Cumhurbaşkanı hem hükûmetle ortaklaşa yürütme yetkisine hem de parlamento ile birlikte yasama yetkisine sahiptir. Yürütmenin bir diğer ayağı bakanlar kuruludur. Başbakan ve 12 üyeden oluşan bakanlar kurulunun temel görevi ülkenin genel idaresini gerçekleştirmektir. Ülkenin yasama organı Eduskunta adı verilen parlamentodur. Parlamento seçimleri dört yılda bir yapılmaktadır. Yüksek mahkeme, dava mahkemeleri ve ilçe 18 mahkemeleri ülkedeki yargı sistemini oluşturmaktadır⁴⁴.

Finlandiya 20 bölge ve 320 belediyeden oluşmaktadır. Bu 20 bölge, bölge konseyleri tarafından yönetilmektedir. Bu bölgelerden birisi olan Aland adaları özerk statüye sahiptir. Finlandiya ile İsveç arasında yer alan bu bölgenin nüfusunun büyük bir kısmı İsveç asıllıdır. 1921 yılından beri Aland adalarında İsveççe tek resmi dil olarak kullanılmaktadır. Bölge yönetimleri, maliye bakanlığına bağlı olmakla birlikte diğer bakanlıkların yönetiminde hizmet vermektedir. Ülkede bulunan belediyelerin ise eğitim, sağlık, su, imar, enerji, çevre ve ulaştırma alanlarında anayasal olarak çok geniş yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır⁴⁵.

Yerel yönetimlerde en üst karar alma organı doğrudan temsil yöntemiyle seçilen belediye meclisidir. Bu meclis, idarî görevleri yerine getirmek üzere kanunî ve gönüllü komiteleri atamaktadır. Nispi temsil sisteminin benimsenmesi nedeniyle, meclislerde güçlü olan partiler komitelerde de güçlü olmaktadır. Kadınların bu kuruluşlardaki temsili, kanunlar ile güvence altına alınmıştır. Ülkede on binlerce yurttaş yerel idare çalışmalarına katılmaktadır⁴⁶. Finlandiya' da yerel yönetimlerin yetkileri oldukça geniştir.

⁴³ Ahmet Haluk Dursun, Helsinki, Soğuk Ülkenin, Sakin İnsanları, Emaname Seyahat ve Kültür Dergisi, Aralık 2011, S: 14, s. 50

⁴⁴ Mustafa Çelen, Finlandiya'da Yerel Yönetimler, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Nisan 2013, C: 22, S: 2, s. 85

⁴⁵ Helsinki Büyük Elçiliği, Finlandiya Ülke Notu, <http://helsinki.be.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=215702> Erişim 12.04.2016

⁴⁶ Mehmet BÜLBÜL, v.d., *Finlandiya Çalışma Ziyareti Raporu*, 5-9 Temmuz 2010, s. 3

3.1.2. Finlandiya'nın Nüfus Özellikleri

Finlandiya'nın nüfusu 31 Aralık 2015 tarihi itibarıyla 5 487 308 kişidir. Erkek nüfus miktarı 2 701 490, kadın nüfus miktarı ise 2 785 818'dir. Toplam nüfus içerisinde erkek nüfusun oranı % 49,2 kadın nüfusun oranı ise % 50,8'dir. Nüfus artış oranı ise 2015 yılı itibarıyla % 0,3 olarak belirlenmiştir. Ülkede 0-14 yaş % 16,3, 15-64 yaş % 63,20, 65 ve üzeri yaş % 20,47 oranlarına sahiptir⁴⁷. Finlandiya nüfusu bu yönüyle 27 AB ülkesi içerisinde 18. sırada yer almaktadır. Türkiye ile kıyaslandığında ise Finlandiya nüfusunun Türkiye nüfusunun yaklaşık 1/14 oranına tekabül ettiği görülmektedir.

Bir ülkenin 0-14 yaş nüfusu o ülkenin çocuk nüfusunu ifade etmektedir. Finlandiya'da bu oran toplam nüfusun % 16,3'ünü oluşturmaktadır. Ülkede nüfusun büyük oranı orta ve yaşlı nüfusa sahiptir. Bu yönüyle Finlandiya Avrupa Birliği ülkelerinde olduğu gibi çocuk ve genç nüfusun az, orta ve yaşlı nüfusun fazla olduğu bir ülkedir. Doğum oranlarına bağlı olarak ilerleyen yıllarda ülkedeki çocuk ve genç nüfusun azalacağı, orta ve yaşlı nüfusun artacağı öngörülmektedir.

Finlandiya Avrupa'nın en az nüfus yoğunluğuna sahip ülkesidir. Nüfusun % 90'ı iklim şartlarına bağlı olarak orta ve güney bölgelerde yaşamaktadır. Başkent Helsinki, Turku ve Tampere gibi ülkenin en önemli şehirleri güneyde yer almaktadır. Kuzeye doğru nüfus miktarı çok azalır. Geleneksel Ren geyiği yetiştiriciliğine bağlı olarak göçebe yaşam tarzının benimsendiği kuzey bölgelerinde insan sayısı çok azdır⁴⁸.

3.1.3. Finlandiya'nın Sosyo-Ekonomik Durumu

İkinci dünya savaşına kadar ekonomisi tarıma dayalı olan Finlandiya, bu dönemden sonra hızlı bir sanayileşme sürecine girmiştir. Günümüzde telekomünikasyon, elektronik, dizayn, metal işleme ve ormancılık gibi sanayi kollarında son derece rekabetçi sektörler sahip ülkenin, 2015 yılı itibarıyla GSYH'sı 229,81 milyar dolardır. Ülkede kişi başına düşen GSMH 46 360 dolardır. Finlandiya'nın büyüme hızı Avrupa'da ortaya çıkan ekonomik krizden etkilense de son yıllarda az da olsa toparlanma sürecine girmiş durumdadır. Ülkenin 2014 yılında büyüme hızı % -0,4; 2015 yılında % 0,07; 2016 yılında % 0,05'tir⁴⁹.

⁴⁷Statistics Finland, Age Structure Of Population On, 31 December 2015, http://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto_en.html , Erişim 20.07.2016

⁴⁸Ergin Gümüş, *Ülkeler Coğrafyası*, Nobel Yayınevi, Ankara 2006, s. 20

⁴⁹The World Bank, Finland, <http://data.worldbank.org/?locations=FI-TR> Erişim 20.07.2016

İklim şartlarına bağılı olarak ÷lkede tarım yapılabilen alan toplam alanın sadece % 8'lik bir kesimini oluşturmaktadır. Buna rağmen tarımda kullanılan modern yontemler sayesinde y÷ksek verim alınabilmektedir. En önemli tarım ürünleri yulaf, arpa, buğday, patates ve şeker pancarıdır. ÷lkede hayvancılık mandıracılığa yoneliklidir. Hayvancılık sayesinde elde edilen ürünler iç tüketimi karşılayacak düzeydedir. Finlandiya'nın en büyük zenginlik kaynağı ormanlarıdır. Bir kısmı hammadde olarak ihraç edilen kerestenin büyük kısmı sanayi tesislerinde mobilya ve kağıt üretimde kullanılmaktadır. Finlandiya dünyanın en fazla kağıt ihraç eden ÷lkelerinden birisidir. Sanayisi oldukça gelişmiş olan Finlandiya'da makine, lokomotif, lüks deniz taşıtı, elektronik cihaz, cam ve seramik fabrikaları bulunmaktadır. Doğal güzellikleri nedeniyle yıl içerisinde çok sayıda turistin ziyaret ettiği ÷lkede turizm önemli ekonomik faaliyetlerden birisidir⁵⁰.

3.1.4. Finlandiya'nın Sosyo-K÷ltürel Durumu

Finlandiya uzun yıllar İsveç ve Rusya hâkimiyeti altında kalmış olmasına rağmen, kültürel özelliklerini günümüze kadar korumayı başarmıştır. ÷lkede geleneklere bağlılık büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle Finler, yenilik ve değişikleri benimsemekte zaman zaman güçlük çekmektedirler. Sert ve sessiz insanlar olarak bilinen Finler, bir konu hakkındaki görüşlerini doğrudan ve dürüstçe dile getirmekten çekinmezler. Toplumda tüm bireylerin eşit olduğu, herkese eşit ve adil davranılması gerektiği kanaati yaygın bir şekilde hissedilmektedir. ÷lkede toplumun temel taşı aile değil bireydir. Kültür pek çok batı ÷lkesinde olduğu gibi birey merkezlidir. Çalışmak, üretmek, nitelikli insan olmak Fin halkı için en önemli değerler arasında yer almaktadır⁵¹.

Finlandiya'da okuma geleneği çok eskilere dayanır. Bu geleneğin en önemli ismi Fin yazı dilinin duayeni Mikeal Agricola'dır. (1510-1557) Agricola 1548 yılında ilk kez İncil'i Fince yazmıştır. Yazılan bu İncil Fince'nin alfabesi sayılmaktadır. ÷lkede 1686 yılında okuma sınavı yapılmıştır. Bu tarihten sonra evlenecek her çiftin bu sınavdan geçme şartı getirilmiştir. Finlandiya'da bu okuma geleneği bugün çok iyi yetişmiş anaokulu ve sınıf öğretmenleri tarafından öğrencilere kazandırılmaktadır.

⁵⁰ Güner ve Ertürk, a. g. e., s. 114

⁵¹ Ayşen Bakioğlu, *Karşılaştirmalı Eğitim Yönetimi, Pisa'da Başarılı ÷lkelerin Eğitim Sistemleri*, Nobel Yayınevi, Ankara 2013, s. 90

Ülkenin eski kültür bakanı Tanja Saarela “**Kütüphaneler demokrasinin oturma odasıdır**” ifadesiyle okumanın ne kadar önemli olduğunu vurgulamıştır. Finlandiya eğitimini bu kadar başarılı kılan ülkenin okumaya verdiği bu önemdir⁵².

Finlandiya’da geleneksel mimarî yapılarıyla halkın büyük ilgisini çeken kütüphaneler ülkenin geneline yayılmış durumdadır. Bu kütüphaneler özellikle halkın yoğun olduğu alışveriş merkezlerinin yanına yapılmıştır. Böylece insanlar okumaya teşvik edilmiş, kitaplara erişim kolay hâle getirilmiştir. Kütüphanelerin olmadığı yerde ise bu hizmet “kütüphane otobüsleri” ile gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Ülkede kişi başına kitap okuma oranı Avrupa Birliği ülkeleri ortalamasının üzerindedir. Finlandiya’nın okumaya verdiği önem ülke genelinde okuryazar oranını % 100 ‘e ulaştırmıştır. Finlilerin okumaya duydukları bu derin aşk ülkedeki eğitim başarısı üzerinde büyük bir etkiye sahiptir.

3.2. Finlandiya Eğitim Sistemi

3.2.1. Finlandiya Anayasası’nda Eğitim

Uluslararası sözleşmelere konu olmakla birlikte, bir ülkenin vatandaşlarına verdiği değer en önemli göstergesi, onlara modern yöntemlere sahip, çağın ihtiyaçlarına cevap verebilen, kaliteli ve aynı zamanda ücretsiz bir eğitim imkânı sağlamaktır. Bireylerin gelişimi açısından bu denli önemli olan eğitim meselesi birçok ülkenin anayasasında yer alarak, eğitim hakkı anayasal düzeyde güvence altına alınmaya çalışılmıştır⁵³.

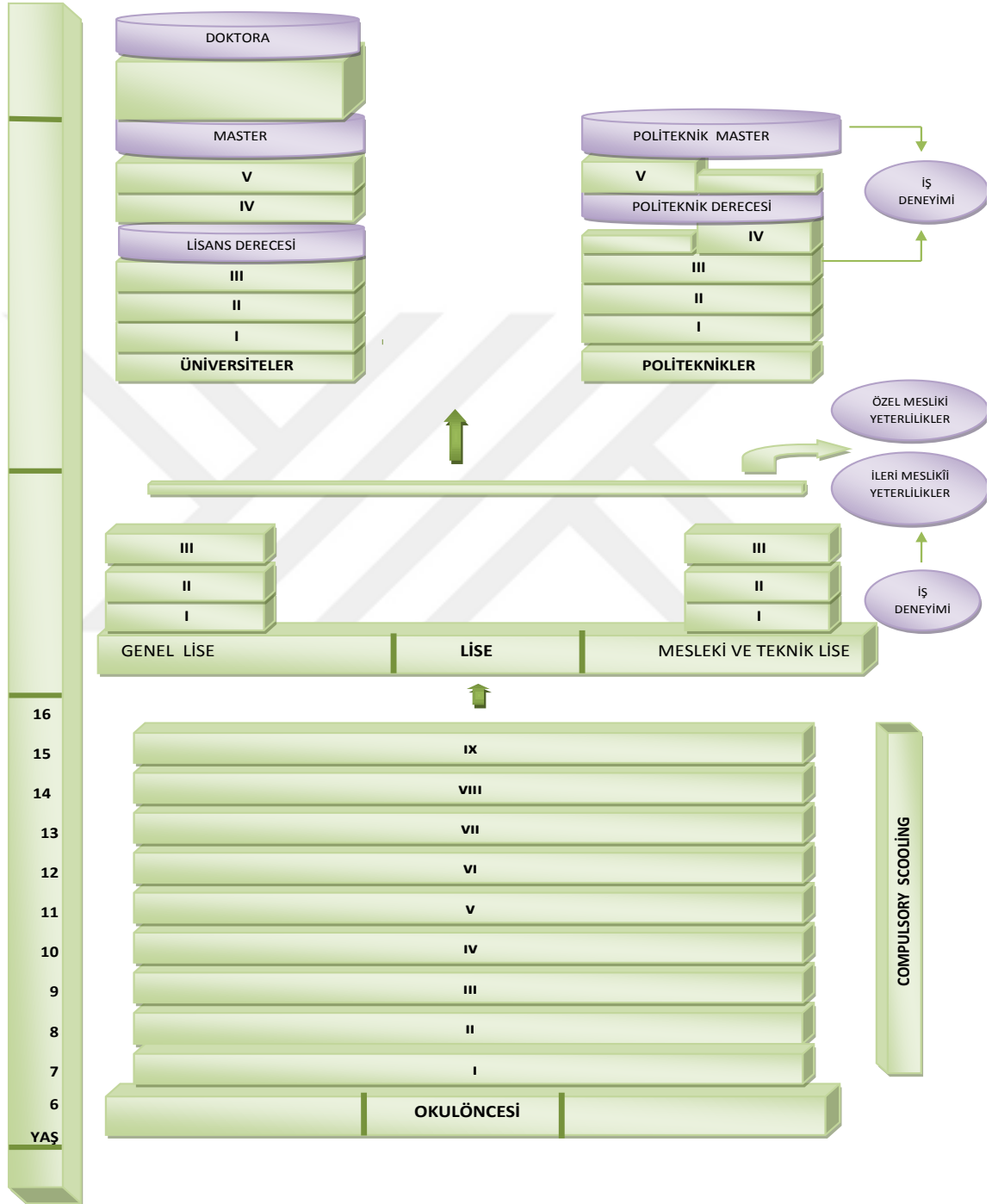
1999 tarihli Finlandiya Anayasası’nın “Temel Haklar ve Özgürlükler” başlıklı 2. bölümünde yer alan “Eğitim Hakkı” başlıklı 16. maddesine göre herkes ücretsiz temel eğitim hakkına sahiptir. Eğitim sağlama yükümlülüğü ile ilgili hükümler bir yasayla belirlenir. Kamu otoriteleri, herkese kendini geliştirme fırsatı oluşturmalı, bunun yanı sıra herkesin yeteneklerine ve özel ihtiyaçlarına göre eğitim almasını sağlamalıdır. Bilim, sanat ve yükseköğrenim özgürlüğü anayasal güvence altındadır⁵⁴.

⁵² Hasan Basri Dursun, Avrupa’nın Eğitimde Model Ülkesi: Finlandiya, *Eğitim Bülteni Dergisi*, Ankara 2008, S: 30, s. 34

⁵³ TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı, *Karşılaştırmalı Anayasa Çalışmaları*, TBMM Basımevi, Ankara 2012, s. 378

⁵⁴ TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı, a. g. e., s. 378

Tablo 1:Finlandiya Eğitim Sistemi⁵⁵

⁵⁵Abdurrahman Ekinci, Ömer Murat Öter, *Finlandiya 'da Eğitim ve Öğretmen Yetiştirme Sistemi, Çalışma Ziyareti Raporu*, Kasım 2010, s. 13

Finlandiya eğitim sisteminin ilk basamağını kreş (kindersartenler) ve okul öncesi eğitim kurumları (Esopetus) oluşturmaktadır. Sonraki evre 9 yıllık zorunlu eğitimidir (Peruskoulu/Grundskola). Zorunlu eğitimi bitiren öğrenciler 3 yıllık meslekî veya genel liselere (Lukiot/AmmatillinenKoulutus) gidebilmektedir. Lise eğitiminden sonra yükseköğretim hakkı kazanan öğrenciler burada master ve doktora (Kandidaatti/maisteri/Tohtori) eğitimlerini de alabilmektedir⁵⁶.

Finlandiya anayasasında eğitime ilişkin en önemli unsurların başında eğitimde imkân ve fırsat eşitliği gelmektedir. Bu ilke doğrultusunda ülkede hiç bir birey ayırt edilmeksizin, tüm vatandaşların eğitim olanaklarından eşit bir şekilde yararlanması esas alınmıştır. Bu bakımdan Finlandiya’da okul öncesi, temel eğitim ve orta öğretim tamamıyla ücretsizdir.

Yaşam boyu eğitim felsefesinin benimsendiği Finlandiya’da herkes için her yerde eğitim anlayışı hâkimdir. Bu doğrultuda eğitim, sadece formal düzeyde belirli aşama ve yaşlara yönelik değil, bireylerin iş ve özel hayatında da kendilerini geliştirebilmelerine olanak sağlayacak şekilde her yaş seviyesine yönelik yapılmaktadır.

1970 yılında temelleri atılan Finlandiya eğitim sistemi aradan yaklaşık 40 yıl geçmesine rağmen temel prensiplerinden taviz vermemiştir. Bu süre zarfında 20 hükûmet, 30 eğitim bakanı değişmiş olmasına rağmen eğitim sisteminde önemli değişikliklere gidilmemiştir. Finlandiya eğitim sistemini bu kadar başarılı kılan en önemli unsur anayasa ve yasalarla güvence altına alınan bu istikrarlı yapının sürekli muhafaza edilmiş olmasıdır. Herkes için ve her yerde eğitim, eğitim hizmetlerinde sosyal ve bölgesel bakımdan eşitlik, hayat boyu eğitim, iyi eğitilmiş ebeveynler Finlandiya’da eğitim politikalarına yön veren en önemli unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

3.2.1.1.Finlandiya’da Okul Öncesi Eğitim (Esopetus)

Finlandiya eğitim sisteminin ilk basamağını okul öncesi eğitim oluşturmaktadır. Ülkede okul öncesi eğitime ilgi oldukça yüksektir. Bu durumun en önemli sebebi okul

---

⁵⁶ Ekici ve Öter, a. g. e., s. 13

öncesi çağda olan çocukların annelerinin büyük kısmının çalışıyor olmasıdır. Çalışan kadın oranının yüksek olması okul öncesi eğitime olan ihtiyacı artırmış durumdadır.

Finlandiya’da okul öncesi eğitim 0-6 yaş dönemini kapsamaktadır. 0-6 yaş arası çocuklar, kreşlere (kindersartenler) veya ailelerin gelirine göre makûl fiyatlar talep eden özel yuvalarda bulunan daha küçük boyuttaki kreşlere gidebilmektedirler. 6 yaşına gelen çocuklar ise ilköğretim bünyelerinde bulunan 1 yıllık anasınıfı eğitimlerine tabi tutulmaktadır. Anasınıfı eğitimi ücretsiz ve isteğe bağlıdır. Her yerel idare okul öncesi eğitimi okullarda, kreşlerde ya da “1973/36 Tarih ve Sayılı Çocukların Gündüz Bakımına İlişkin Kanun’da” belirtilmiş olan aile kreşlerinde verebilmektedir⁵⁷.

Finlandiya’da okul öncesi eğitim okulların gün içerisinde 10 saat hizmet vermektedir. Bu okullarda çocuklara sabah kahvaltısı ve öğlen yemeği verilmektedir. Ülkede zorunlu eğitim yaşı 7’dir. Fakat aileler isteğe bağlı olarak 6 yaşına gelmiş çocuklarını çocuk bakım merkezlerine veya ilköğretim okulları bünyesinde bulunan anasınıflarına verebilmektedir. Bu okullarda çocuklar uzman pedagoglar tarafından çok iyi şekilde eğitilmektedir. Her iki durumda da sorumluluk Eğitim ve Sosyal İşler Bakanlığı’na aittir⁵⁸.

Finlandiya’da okul öncesi eğitim gören öğrenci sayısı 219 681’dir. Bu öğrencilerin bir kısmı anaokullarında bir kısmı ise aile günlük bakımevlerinde eğitim görmektedir. Ülkede 2 313 anaokulu bulunmaktadır. Bu okullarda 141 064 öğrenci eğitim görmektedir. 3 yaş altı eğitim gören öğrenci sayısı 18 065, tam gün eğitim veren anaokullarındaki öğrenci sayısı 109 732’dir. Aile günlük bakımevlerinde öğrenci sayısı 786 172, tam gün hizmet veren aile günlük bakımevlerindeki öğrenci sayısı ise 67 443’tür⁵⁹.

3.2.1.2.Finlandiya’da İlköğretim (Peruskoulu/Grundskola)

Finlandiya’da ilköğretim 1921 yılından itibaren zorunlu hâle getirilmiştir. Ülke Parlamentosu 1968 yılında oy birliğiyle kesintisiz 9 yıllık temel eğitim sistemini kabul etmiştir. 1972 ve 1979 yılları arasında 1. sınıftan 9. sınıfa kadar kesintisiz birleşik

⁵⁷ Bakioğlu, a. g. e., s. 104

⁵⁸ Mehmet Arslan, Avrupa Birliği Ülkelerinde Okul Öncesi Eğitiminin Gelişimi ve Mevcut Durumu, *Milli Eğitim Dergisi*, 2005, S: 167, s. 200

⁵⁹ Aysun Erginer, *Avrupa Birliği Eğitim Sistemleri*, Pegem Akademi Yayınevi, Ankara 2009, s. 20

(İlköğretim) okul sistemi uygulamaya konulmuştur⁶⁰. 7-16 yaş dönemini kapsayan Finlandiya ilköğretimi, Temel Eğitim Kanunu esas alınarak düzenlenmektedir. Bu kanuna göre dersler öğrencinin kişiliğinin gelişmesine katkı sağlayacak, eğitim ve fırsat eşitliğini destekleyecek şekilde planlanmıştır. İlköğretim okulları (Peruskoulu/Grundskola) 9 yıl eğitim veren iki aşamalı okullardır⁶¹.

İlköğretim okullarının aşamaları sınıf düzeyleri ve öğretim yıllarına bağlı olarak form olarak adlandırılmaktadır. İlk aşama (Peruskoulu), form 1-6 sınıflarından oluşmaktadır. 7-13 yaş arasını kapsayan bu eğitim sınıf öğretmenleri tarafından verilmektedir. İkinci aşama (Grundskola) ise form 7-9 sınıflarından oluşmaktadır. 13-16 yaş arasını kapsayan bu eğitim derslere göre branş öğretmenleri tarafından verilmektedir. Form 9'un sonunda zorunlu eğitimden mezun olan öğrenci, istemesi halinde ek olarak 1100 saatlik form 10 öğretimini alabilmektedir. Form 10 öğretiminin sunulması yerel yönetimlerin yetkisi altındadır⁶².

3.2.2. Finlandiya Zorunlu Eğitim Süresi

Günümüzde bilim, teknoloji ve endüstride çağın gerisinde kalmak istemeyen toplumlar vatandaşlarını en iyi şekilde yetiştirmek zorundadır. Bu nedenle toplumsal gelişme ve kalkınma açısından eğitim, günümüzde bir zorunluluk haline gelmiş durumdadır. Bu gerçeği gören ülkeler, sadece temel eğitimi zorunlu hâle getirmekle kalmayıp, zorunlu eğitim sürelerini de uzatmaya çalışmaktadırlar.

Finlandiya'da zorunlu eğitim süresi 9 yıldır. 7 yaşını dolduran çocuklar zorunlu eğitime başlamak zorundadır. Finlandiya'da 1 yıl önce yani 6 yaşında da zorunlu eğitime başlamak mümkündür. Bu durumda çocuğun bu yeterliliğe sahip olduğunu belgelendirmesi gerekmektedir.

Temel eğitim olarak da adlandırılan zorunlu eğitim, kesintisiz ve iki evreden oluşmaktadır. I. evre 6 yılı kapsamaktadır ve bu aşamada eğitim-öğretim sınıf öğretmenleri tarafından verilmektedir. II. evre ise 3 yıl olup ve bu evrede ise her ders branş öğretmenleri tarafından verilmektedir. Finlandiya zorunlu eğitim süresi pek çok

---

⁶⁰ Dursun, a. g. e., s. 34

⁶¹ Delibaş, a. g. e., s. 70

⁶² Behiye Candan Büge, *Türkiye İlköğretim İngilizce Öğretim Programı ve Finlandiya Yabancı Dil Programının Karşılaştırılması Olarak İncelenmesi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2005, s. 46-47

AB Ülkesi zorunlu eğitim sürelerinden kısadır. 9 yıl süren bu eğitim oldukça verimli bir şekilde yapılmaktadır⁶³.

3.2.3. Finlandiya Zorunlu Eğitimin Sisteminin Yönetim Yapısı

Finlandiya’da eğitime dair tüm sorumluk, Eğitim Bakanlığı’nın üzerindedir. Ülkede eğitime dair en önemli karar mekanizması Ulusal Eğitim Kurulu’dur. Eğitim Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyette bulunan bu kurul ülkenin eğitim hedeflerini, metod ve içeriklerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapar. Bunun yanında Finlandiya’nın tüm eyaletlerinde Eğitim ve Kültür Bakanlığı bulunmaktadır. Yerel yönetim (Belediyeler) eğitim alanında çok geniş yetki ve sorumluluklara sahiptir. Her belediyenin bünyesinde eğitim kurulu bulunmaktadır. Okullara ne kadar özerklik verileceğine yerel yönetimler karar vermektedirler. İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarının birçoğu yerel yöneticiler ya da ortak belediye kurulları tarafından yönetilmektedir⁶⁴.

Finlandiya’da okul yöneticisi olabilmek için kaliteli öğretmenlik vasfına ve okul yöneticiliği diplomasına sahip olmak gereklidir. Okul yöneticileri en yetenekli öğretmenler arasından seçilmektedir. Görevlendirmeler, adayların müracaat etmeleri ve mülakata tabi tutulmaları şeklinde iki aşamadan oluşmaktadır. Okul müdürlerinin işe alınması ve görev süreleri belediyeden belediyeye farklılık gösterebilmektedir. Her belediye bu süreci kendi yönetmeliğinde belirlemiş durumdadır. Bazı belediyeler okul müdürü seçimini belediye eğitim kuruluna bırakırken bazı belediyeler ise eğitim kurulu başkanına bu yetkiyi vermiştir⁶⁵.

Finlandiya’da okul yöneticileri okulun pedagojik lideridir. Okulun yönetiminden müfredatının hazırlanmasına, finansal harcamalardan okul içi denetime kadar pek çok görevi yerine getirmekle sorumludur. Bazı belediyelerde okul yöneticileri okullarındaki öğretmenleri dahi belirleyebilmektedir.

Finlandiya’da okul müdürleri için genel bir değerlendirme yapılmamaktadır. Yönetmeliklerde ve ana ulusal öğretim programında belirlenen hedeflere ulaşma

⁶³ Eurydice, Avrupa’da Eğitime İlişkin Önemli Veriler 2012, *Eğitim, Görsel-İşitsel ve Kültür İdari Ajansı*, Ankara 2012, s. 29

⁶⁴ Fatma Özmen, Tezcan Yasan, Türk Eğitim Sisteminde Denetim ve Avrupa Birliği Ülkeleri ile Karşılaştırılması, *Doğu Anadolu Bölge Araştırmaları*, Ekim 2007, C: 6, S: 1, s. 206

⁶⁵ Nadir Bozkurt, *Türkiye İle Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Okul Yöneticilerinin Yetiştirilme ve Atanma Süreçlerinin Karşılaştırılması*, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya 2005, s. 51

düzeıı en önemli başarı kriterini oluşturmaktadır. Sistem bu hedeflere ulaşma düzeyini belirlemede oldukça uzmanlaşmıştır. Bununla birlikte görev süresi dolan okul yöneticilerinin yeniden aynı göreve gelmeleri belediyelerin eğitim kurullarınca yapılan değerlendirme sonucunda gerçekleşmektedir. Okul yöneticileri yılda 3 kez meslekî eğitim alanında hizmet içi eğitime tabi tutulmaktadır. Finlandiya Okul Yöneticileri Derneği ve Belediye Federasyonu bu eğitimlerde hangi işverenin sorumlu olduğunu belirlemektedir. Çok önemli pedagojik hizmetiçi eğitimler ise Ulusal Eğitim Kurulu tarafından verilmektedir⁶⁶.

3.2.4.Finlandiya'nın Zorunlu Eğitimdeki Öğrenci Sayıları

Bir ülkenin çocuk ve genç nüfusa sahip olması, ülkenin gelişmesi ve kalkınması adına en büyük kaynağa sahip olması anlamına gelmektedir. Bu kaynağı bir zenginliğe dönüştürmenin iki önemli basamağı bulunmaktadır. Bu basamaklar eğitim ve istihdamdır. Bu iki unsuru yeni yetişen nesillere sunabilen toplumlar, geleceğe daha sağlam adımlarla yürüyebilmektedir.

Finlandiya'nın nüfus yapısı, AB ülkelerinin karakteristik nüfus yapısı ile benzerlik göstermektedir. Yaşlı nüfus oranının hâkim olduğu Finlandiya'da çocuk nüfus oranı oldukça düşüktür. Bu durum Finlandiya'nın kaliteli bir eğitim sistemine sahip olmasına rağmen, bu sistemde eğitilebilecek insan azlığını ortaya çıkarmaktadır. Finlandiya toplumunun devamlılığı açısından bu durum kaygı vericidir. Bir başka açıdan bakıldığında ise ülkede çocuk nüfusun az olması, bire bir eğitim imkânını doğurmuş, bu da eğitimi kaliteli bir noktaya ulaştırmıştır.

Finlandiya'da 4 228 okulda, 39 751 öğretmen ve 591 679 öğrenci bulunmaktadır. Her bir öğretmene ise 15 öğrenci düşmektedir⁶⁷. OECD ülkelerinde ilköğretim seviyesindeki okullarda ortalama sınıf mevcudu 21'den fazladır⁶⁸. Bu yönüyle Finlandiya'da her bir öğretmene düşen öğrenci sayısı OECD ülkeleri ortalamasının altındadır.

⁶⁶ Bozkurt, a. g. e., s. 62

⁶⁷ Erginer, a. g. e., s. 21

⁶⁸ OECD Multilingual Summaries,

<http://www.oecd.org/edu/skills-beyond-school/43638890.pdf>, Erişim 03.10.2015

3.2.5.Finlandiya'nın Zorunlu Eğitimdeki Okullaşma Oranları

Finlandiya'da 3-6 yaş arası okul öncesi dönemi oluşturmaktadır. Ülkede 3 yaş okula başlama oranı % 40, 4 yaş okula başlama oranı % 55, 5 yaş okula başlama oranı % 62, 6 yaş okula başlama oranı % 100'dür. Zorunlu eğitim 7 yaşında başlamaktadır. Zorunlu eğitim seviyesinde okullaşma oranı ise % 98 civarındadır⁶⁹. Ülkede anaokulu eğitiminin % 100 olması zorunlu eğitim öncesi eğitime büyük önem verildiğinin göstergesidir. Bu yönüyle Finlandiya'da zorunlu eğitim öncesi ve zorunlu eğitim çağı toplam okullaşma oranı % 99'dur.

3.2.6. Finlandiya'da Zorunlu Eğitim Programı

Finlandiya'da ana ulusal öğretim programının hedefleri ve değerlendirilmesi Ulusal Eğitim Kurulu tarafından belirlenmektedir. Bunun yanında okullar ve yerel yönetimler kendi yerel kapsamlarına uygun öğretim programlarını ve yönetmeliklerini oluşturma özgürlüğüne sahiptirler. Öğretmenler kendi öğretim metotlarını seçerler ve yine kendi eğitim malzemelerini belirleme konusunda özgürdürler.

Temel eğitimde zorunlu ana dersler; anadil (Fince ya da İsveççe),edebiyat, yabancı diller, sağlık eğitimi, çevre çalışmaları, din ya da ahlak bilimi, matematik, fizik, kimya, biyoloji, tarih, sosyal bilgiler, coğrafya, beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar, el sanatları, ev ekonomisi ve rehberlik dersleridir⁷⁰.

Öğrencilerin farklı yeteneklerini ortaya koymalarını sağlamak amacıyla; müzik, resim, beden eğitimi derslerinin yanında okulda özel olarak ayrılmış atölyelerde ağaç ve metal işleme dersleri verilmektedir⁷¹. Birinci ve ikinci sınıf öğrencilerine yönelik ise zorunlu derslerin yanı sıra sabah ve öğleden sonra eğlence amaçlı etkinlikler düzenlenmektedir. Türkiye'de ilkokul kademesinde var olan serbest etkinlik dersleri ile benzer niteliğe sahip bu derslerde öğrenciler ödev yapabildiği gibi spor, müzik ve resim gibi farklı alanlarda çeşitli etkinlikler yapabilmektedir.

3.2.7. Finlandiya'nın Zorunlu Eğitiminde Sınıf Geçme ve Tekrar Durumu

Finlandiya'da öğrenci başarısını değerlendirme okul hayatının sürekli bir parçasıdır. Öğretmenler değerlendirme yaparken öğretim programında yazılı olan

⁶⁹ Eurydice, a. g. e., s. 69

⁷⁰ Bakioğlu, a. g. e., s. 99

⁷¹ Ali Erarslan, Finlandiya'nın PISA'daki Başarısının Nedenleri: Türkiye için Alınacak Dersler, *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, , Aralık 2009, C: 3, S: 2, s. 242-243

hedeflere dayalı olarak öğrenci başarı düzeylerini belirlerler. Değerlendirme sürekli olmakla birlikte belirli aralıklarla başarı değerlendirme sınavları da yapılmaktadır. Ayrıca öğrencilerin yıl içerisinde en az bir kez çalışma raporu vermesi zorunludur. 9 yıllık temel zorunlu eğitimi başarıyla tamamlayan öğrencilere bitirme belgesi verilir. Bununla beraber mezuniyet puanını ve derecesini yükseltmek isteyen öğrenciler bir yıl daha ilave eğitim görebilmektedir. Bir yıllık bu ilave eğitim için ek bir belge verilmemektedir⁷².

Finlandiya da başarısız olan öğrencilere çok yaygın olmamasına rağmen sınıf tekrarı yaptırılabilir. Bu uygulamanın genel olarak öğrencinin öğrenme faaliyetini güçlü kılacağı düşünülmektedir. Fakat tekrar durumu özellikle ailelerin etkisi sonucu bir takım kısıtlamalara tabi tutulabilmektedir. Öğrencinin sınıf tekrarına tabi tutulup tutulmayacağı sınıf öğretmeni ve okul müdürü tarafından kararlaştırılmaktadır. Aile bu süreçte Türkiye'dekinden daha fazla etkin olabilmektedir.

Finlandiya'da sınıf tekrarı özellikle ailelerin müdahale edebilme yetkilerine bağlı olarak belirli kısıtlamalara tabi tutulmaktadır. Ülkede 15 yaşına kadar sınıf tekrarı yapmış öğrencilerin oranı % 2,8'dir⁷³. Bu oran pek çok Avrupa ülkesine göre oldukça azdır. Sınıf tekrarı yapan öğrenci oranının, ülkede bu kadar az olmasının sebebi bireyselleştirilmiş eğitim anlayışıdır. Ülkede temel eğitim okullarının çoğunda özel eğitim sınıfları bulunmaktadır. Öğrenme güçlüğü olan veya bir derste başarısız olan öğrenci hemen özel eğitim sınıfına alınmakta ve öğrenci üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda kısa sürede diğer öğrencilerin seviyesine yetiştirilmektedir. "Her çocuk özel ilgi ve çaba sonucu başarılı olabilir." anlayışı Finlandiya eğitim sisteminin en önemli ilkesini oluşturmaktadır.

3.2.8. Finlandiya'da Zorunlu Eğitimin Finansman Yapısı

Ülkelerin eğitime ayırdığı finansman kaynağı ile eğitim başarısı arasında doğru orantı bulunmaktadır. Bir ülkenin ekonomik kalkınmasını ve gelişimini devam ettirebilmesi veya hızlandırabilmesi için insanını en iyi şekilde yetiştirmesi

⁷² Ekinci ve Öter, a. g. e., s. 15

⁷³ Eurydice, Avrupa'da Okullarda Sınıf Tekrarı: Ülkeler Arasındaki Büyük Farklılıklar, http://eacea.ec.europa.eu/education/Eurydice/documents/thematic_reports/126TR_HI.pdf
Erişim 08.09.2015

gerekmektedir. İnsanın yetişirebilmesi için ise eğitime kaynak aktarması gerekmektedir.

Finlandiya’da eğitim finansmanı açısından en büyük kaynak % 91 oranında yerel yönetimlerce sağlanmaktadır. Merkezî yönetimin zorunlu eğitime ayırdığı kaynak % 9 gibi oldukça küçük bir oranı ifade etmektedir⁷⁴. İlköğretim okullarının % 98’i, genel liselerin % 92’si ve meslek liselerin % 52’si belediyeler tarafından finanse edilmiştir. Belediyelerin yanında özel müteşebbislerin de eğitim kurumlarına finansman sağladıkları görülmektedir. Bu tür yardımlar belediyelerin gözetim ve denetimine tabidir. Ülkede özel okullar Fin Ulusal Eğitim Merkezî Ofisi’nin tespit ettiği yönergelere ve ulusal eğitim programına uygun olarak çalışmalarını yürütmektedirler⁷⁵.

OECD ülkeleri içerisinde İskandinav ülkeleri ve ABD’nin öğrenci başına yaptığı harcamalar oldukça yüksektir. Kişi başına düşen milli gelir seviyesi 46 bin dolar olan Finlandiya’nın öğrenci başına yıllık 6 bin dolar civarında eğitim harcaması yaptığı görülmektedir⁷⁶. Bu yönüyle Finlandiya’nın öğrenci başına yaptığı yıllık harcama OECD ülkelerinin öğrenci başına yaptığı ortalama harcamanın üzerindedir. Ülke GSYH’sının % 3,9’unu zorunlu eğitime aktarmaktadır. OECD ülke ortalamalarına göre bu oran % 3,5’tir⁷⁷.

3.2.9. Zorunlu Eğitim Öğrencilerine Sağlanan Sosyal Hizmetler

Sosyal devlet anlayışının güçlü bir şekilde hissedildiği Avrupa ülkelerinde, sosyal koruma sistemleri oldukça ileri düzeylere erişmiştir. Avrupa ülkelerinin çoğunda aile ve çocuk yardımları gelir durumuna bakılmaksızın, nüfusun geneline yönelik ödemeler haline gelmiştir. Nitekim Fransa, Finlandiya, Danimarka, Almanya ve Macaristan gibi birçok Avrupa ülkesinde aile yardımları ile çocuk yardımlarının birçoğu belirli bir yaşın altında çocuğa sahip olan tüm ailelere ödenmektedir⁷⁸.

Finlandiya belediyelerinin eğitim konusunda çok geniş yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır. 9 yıllık zorunlu ilköğretim ve 3 yıllık ortaöğretim okullarını yapmak

⁷⁴ Gonca Güngör, Alper Göksu, Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Ülkeler Arası Bir Karşılaştırma, *2013 Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 2013, C: 20, S: 1, s. 64

⁷⁵ Dursun, a. g. e., s. 36

⁷⁶ İmam Bakır Arabacı, Türkiye’de ve OECD Ülkelerinde Eğitim Harcamaları, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011, C:10, S: 35, s. 109

⁷⁷ Arabacı, a. g. e., s. 109

⁷⁸ Hande Hacımahmutoğlu, *Türkiye’deki Sosyal Yardım Sisteminin Değerlendirilmesi*, DPT Uzmanlık Tezi, Ankara 2009, s. 40

ve yürütmek belediyelerin görevidir. Bunu yanında ilköğretim ve ortaöğretimde ders kitapları ve yardımcı eğitim materyallerini temin edilmesi, öğrencilerin toplu taşıma yoluyla okullara ulaşımının sağlanması, öğle yemeklerinin verilmesi ve öğrencilere sağlık hizmetlerinin sunulması gibi pek çok sosyal proje belediyeler tarafından ücretsiz olarak yerine getirilmektedir⁷⁹.

Finlandiya'da neredeyse tüm okullarda bir özel eğitim öğretmeni okul hemşiresi ve psikoloğu ve sınıf öğretmeninden oluşan bir ekip bulunmaktadır. Bu ekip özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yönelik çalışmalar yapmakta ve ayda en az iki kez toplanarak durum değerlendirmesi yapmaktadır. Böylece bireysel olarak tüm öğrenciler ele alınmakta, öğrenme güçlüğü, sosyal, psikolojik veya bedensel sorunları olan öğrenciler masaya yatırılarak erken teşhis ve müdahale imkânı elde edilmektedir.

3.2.10. Finlandiya'da Zorunlu Eğitim Okullarının Denetim Durumu

Finlandiya'da eğitim sisteminin yönetiminden ve eğitim politikalarının uygulanmasından birinci derecede Eğitim Bakanlığı ve Eğitim Yönetim Kurulu sorumludur. Fakat 1999 yılında eğitim sistemini düzenlemeye yönelik çıkarılan yasalar ile temel eğitimin organizasyonu ve denetiminde yerel yönetimlere önemli yetki ve sorumluluklar verilmiştir. Belediyeler temel eğitimin yönetiminde, finansman sağlamada ve eğitim faaliyetlerini değerlendirmede oldukça geniş yetkilere sahiptir.

Finlandiya'da eğitim denetiminin asıl amacı; belediye, bölge ve ülke çapında okulların durumu hakkında veri toplayarak, eğitimin geliştirilmesi adına görev yapan çalışanlara ihtiyaçları doğrultusunda bilgi temin etmektir⁸⁰.

Finlandiya'da devlet yetkilileri tarafından okullara düzenlenen denetim ziyaretleri 2000 yılından itibaren yapılmamaktadır. Okullar kanunların gerektirdikleri temel işlevleri yerine getirdikleri sürece kendi idarî düzenlemelerini yapabileme özgürlüğüne sahiptir. Ülkedeki eğitim denetimi, ana ulusal eğitim programında belirlenen hedeflere, yönetmeliklere ve önceden belirlenmiş eğitim etkinliklerine uygunluk açısından değerlendirilmektedir. Bunun yanında 2003 yılından itibaren Eğitim ve Öğretim Değerlendirme Konseyi Eğitim Bakanlığı ile ortaklaşa çalışmalar

⁷⁹ Selçuk Yalçındağ, Ülke Ülke Yerel Yönetimler, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Eylül 1996, S: 5, s. 75

⁸⁰ İlknur Çakırcı, *Türkiye Eğitim Denetimi Sistemi ile Finlandiya Eğitim Denetimi Sisteminin Karşılaştırılması*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2010, s. 81

yapmaktadır. Bu kurulun en önemli görevi temel ve ortaöğretimin planlanması, idare edilmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmaktır⁸¹.

Finlandiya’da eğitim denetimi konusunda pek çok paydaş etki sahibidir. Bu paydaşlardan en önemlisi Eğitim Bakanlığı’na bağlı uzman bir kuruluş olan Eğitim Denetimi Kuruludur. 14 üyeden oluşan bu kurulun amacı eğitimin denetim ve değerlendirmesini yapmak, eğitimi geliştirmek için eylem planı hazırlamak ve öneri sunmaktır. Eğitim Kurulunun yanında, Finlandiya Ulusal Eğitim Yönetim Kurulu, Üniversiteler, Eğitim Araştırmaları Enstitüsü ve Finlandiya İstatistikleri ülkedeki diğer denetim organlarıdır⁸². Finlandiya’da eğitim denetimi bu kurumlar tarafından ulusal (dış) denetim ve öz (iç) denetim olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır.

Ulusal değerlendirmeler genellikle Ulusal Eğitim Yönetim Kurulu tarafından Eğitim Bakanlığı’nın kararları doğrultusunda uygulanır. Ulusal değerlendirmenin genel amaçları; eğitime karşı talep oluşturma, eğitim sisteminin kurumları arasında koordinasyon sağlama, eldeki kaynaklar ile en iyi kaliteyi yakalama, farklı eğitim politikaları geliştirme, eğitim kurumları ve diğer kurumlar arasındaki ilişkiyi düzenleme, müfredat ve öğretimi geliştirme, öğretim çıktıları ve eğitimin etkililiği ile ilgili karara varmadır⁸³.

İç değerlendirme ise okul çalışanlarının kendi öz performans değerlendirmelerine dayanır. İç değerlendirmede devletin herhangi bir ölçüt ya da yöntem belirleme yetkisi yoktur. Ama Ulusal Eğitim Yönetim Kurulu tarafından yerel değerlendirmede kullanılacak çeşitli materyaller üretilmiştir. Bunlara internet üzerinden erişilebilir.

Öz değerlendirmede içerik, zaman planı, hatta bazen değerlendirme konuları bile denetimin yerine ve zamanına göre değişebilir. Bu açıdan, öz değerlendirme problemlili olabileceği için, öğretmenler kendilerinin uygun gördüğü şekilde bir değerlendirme verisi oluştururlar.

Öz değerlendirmelerden elde edilen bilgiler rapor halinde yayımlanır. Bu raporlar organizasyon dışından kişilerin incelemesine açıktır. Ancak, okul

---

⁸¹ Bakioğlu, a. g. e., s. 102

⁸² Çakırer, a. g. e., s. 75

⁸³ Çakırer, a. g. e., s. 81

çalışanlarının kendi isteğiyle, kendi amaçları doğrultusunda başlatmış oldukları öz değerlendirmelerin sonuçları çoğu zaman yalnızca kurum içinde kullanılır⁸⁴.

3.2.11. Finlandiya Zorunlu Eğitim Sisteminde Görev Yapan Öğretmenlerin Özellikleri

Finlandiya halkı eğitime büyük önem vermektedir. Eğitimli olmanın yüksek gelire sahip olmaktan daha önemli olduğu ülkede daha az gelir getirirse de tıp, hukuk ve eğitim alanındaki mesleklere diğer mesleklere nazaran daha büyük ilgi duyulmaktadır. Eğitim denildiğinde elbette ki öğretmenlik mesleği akla gelmektedir. Ülkede yediden yetmişe herkes öğretmenlere büyük saygı duymaktadır. Öğretmenlik mesleğine verilen bu değer öğretmenlerin yaptıkları işi daha fazla sevmelerine ve daha büyük bir özveri ile çalışmalarına sebep olmaktadır.

Finlandiya'da öğretmenlik en popüler mesleklerden biridir. Yapılan araştırma sonuçlarına göre öğretmenlik mesleği doktor, mimar, sanatçı, psikolog gibi meslek kolları içerisinde en çok tercih edilen popülerliği en yüksek meslek olarak belirlenmiştir⁸⁵.

3.2.11.1. Finlandiya'da Öğretmen Eğitimi

Finlandiya'da zorunlu eğitim sisteminin başarılı olmasında en önemli etken öğretmen faktörüdür. Öğretmen seçimi ve eğitiminde oldukça titiz davranan Finlandiya eğitimde başarılı olma yolunun kaliteli öğretmenlere sahip olmaktan geçtiğini fark etmiş ülkelerden biridir. Finlandiya'da öğretmenlik en popüler mesleklerden biri olarak görülmektedir. Öyle ki ülkede öğretmenlik mesleği doktorluk mesleğinden daha prestijli olarak kabul edilmekte ve bu nedenle pek çok kişi öğretmen olabilmek için başvuruda bulunmaktadır. Finlandiya'da öğretmen olabilmek için çok aşamalı bir seçim sürecinden geçmek gerekmektedir. Bu süreç sonunda en başarılı kişiler bu görev için seçilmektedir.

Finlandiya toplumu nazarında oldukça yüksek bir statüye sahip üniversitelerin öğretmen yetiştirme programlarına girmek isteyen öğrenciler, genel veya meslekî ortaöğretimi bitirdikten sonra ilk etapta olgunluk sınavına tabi tutulmaktadır. Bu sınavın ardından öğrencilere yazılı sınav, yetenek sınavı, bireysel mülakat ve grup

---

⁸⁴ Çakırer, a. g. e., s. 86

⁸⁵ Ekinci ve Öter, a. g. e., s. 26

tartışması aşamalarından oluşan bir sınav daha uygulanmaktadır. Oldukça zorlu geçen bu çok aşamalı sınavlar sonunda başarılı olan öğrenciler öğretmen yetiştirme programlarına yerleşmeye hak kazanırlar. Bu sınavların sayısı, yöntemi ve içeriği üniversiteden üniversiteye farklılık gösterebilmektedir⁸⁶.

Sınavın birinci aşamasında adayların bilgiyi araştırma ve sorgulama, analiz ve sentez yapma yeteneği test edilmektedir. İkinci aşama bir mülakattan oluşmakta, adayın kişilik ve karakter yapısının öğretmenlik mesleğine uygun olup olmadığı belirlenmeye çalışılmaktadır. Üçüncü aşama ise daha çok uygulama nitelikli olup adayın örnek bir ders sunumu yapması veya bir gurup tartışmasını yönetmesi istenilmektedir. Bu aşamada adayın sosyal yönü, ders sunumu, sınıf kontrolü, öğrencilere yaklaşımı açısından ne kadar başarılı olduğu belirlenmeye çalışılmaktadır. Oldukça zorlu geçen bu aşamaların sonunda müracaat edenlerin ancak yüzde onu bu elemelerden geçerek üniversitelerin öğretmen yetiştirme programına kabul edilmektedir⁸⁷.

Finlandiya Eğitim Bakanlığı'nın (Opetusministerio) 2003-2008 yıllarına ait "Educationand Research" isimli raporuna göre öğretmenlerin aşağıda bazıları verilen hedefler doğrultusunda yetiştirilmesi ve geliştirilmesi amaçlanmıştır⁸⁸:

- a) Yüksek standartlarda öğretmen yetiştirmek,
- b) Öğretmenlerin sosyal ve sağlık problemlerini çözmek,
- c) Öğretmenlerin ders işlerken teknolojiyi kullanmasını sağlamak,
- d) Öğretmenleri hizmet içi eğitimlerle sürekli eğitmek.

Finlandiya'da okul öncesi öğretmenliğinin (lastensemi opettaja) süresi 3 yıl, sınıf Öğretmenliğinin (arvoluokka opettaja) süresi 5 yıl, ilköğretim ve orta öğretim branş öğretmenliğinin (aihe opettaja) süresi 5 yıl, özel eğitim öğretmenliğinin (ylimääräinen juna välttämättä opettaja) süresi 5-6 yıl, meslek dersleri öğretmenliğinin (ammatilinen opettaja) süresi 3-4 yıldır⁸⁹.

Finlandiya'da okul öncesi öğretmenliğe (lastenseimi opettaja) ait eğitim programının süresi 3 yıl (180 AKTS dersler) olarak belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenlik programı eğitimde temel ve alan çalışmaları, dil ve iletişim, okul öncesi

---

⁸⁶ Bakioğlu, a. g. e., s. 113

⁸⁷ Selda Aras, Sinem Özen, Türkiye, Finlandiya ve Güney Kore'de Öğretmen Yetiştirme Programlarının İncelenmesi, X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, 27-30 Haziran 2012, s. 3

⁸⁸ Delibaş, a. g. e., s. 75

⁸⁹ Delibaş, a. g. e., s. 77

yaş gruplarına temel beceriler kazandıracak dersleri kapsamaktadır. Okul öncesi öğretmen adaylarına, İngilizce, İsveççe ve Fince konuşma ve yazma dersleri, Eğitim Psikolojisi, Eğitim Sosyolojisi, Pedagoji ve çocuklarla oyun ile ilgili dersler verilmektedir⁹⁰.

Temel eğitimin ilk altı yılı (1-6. sınıflar) sınıf öğretmenleri tarafından okutulmaktadır. Öğretmen yetiştiren fakültelerin sınıf öğretmenliği programı, genel alan derslerinin yanı sıra temel, orta ve ileri düzeyde Eğitim Bilimi ve Eğitim Psikolojisi derslerini kapsamaktadır. Sınıf öğretmenliğinin eğitim süresi 5 yıldır. Bu sürenin 180 AKTS kredilik kısmı lisans, 120 AKTS kredilik kısmı ise master eğitiminden oluşmaktadır.

Finlandiya'da branş öğretmenleri, ilköğretim 7-9'uncu sınıflar ile orta öğretim kurumlarında görev yapmaktadırlar. Branş öğretmenliği programları 5-6 yıllık bir yükseköğretim süresini kapsamaktadır. Bu eğitim iki şekilde yapılmaktadır. İlk uygulamada bir üniversitede biyoloji, fizik, tarih, yabancı dil gibi derslerin eğitimi verilmekte sonra pedagoji dersleri verilmektedir. Diğer uygulamada ise branş ve pedagoji eğitimi birlikte verilmektedir. Bu eğitimlerde 60 AKTS kredi pedagoji eğitimi olmak üzere en az 240 AKTS krediyi tamamlamak şarttır⁹¹.

Finlandiya'da her eğitim fakültesinin bir uygulama okulu bulunmaktadır. Öğrenciler lisans eğitimi boyunca her yıl birer ay bu uygulama okullarında staj yapmak zorundadır. Finlandiya'da staj çalışmaları dört aşamada gerçekleşmektedir. Birinci aşamada aday öğretmen uygulama okulunda gözlem yaparak okul ortamını tanımaya çalışır. İkinci aşamada uygulama okulunda aday öğretmene danışman öğretmenin gözetiminde ders anlatırılır. Üçüncü aşamada devlet okullarında uygulama çalışmaları yaptırılarak eğitim ortamını tanınması sağlanır. Son aşama ise yine uygulama okulunda danışman ve rehber öğretmenin gözetiminde ders anlatması şeklinde gerçekleştirilir. Öğretmen adaylarının eğitiminde önemli bir yer tutan staj çalışmaları ile birlikte öğretmen adayları tecrübeli danışman öğretmenlerin yanında adeta usta-çırak ilişkisi içerisinde eğitilir.

---

⁹⁰ Delibaş, a. g. e., s. 75

⁹¹ Delibaş, a. g. e., s. 76

Finlandiya’da tüm öğretmenler asgarî lisans mezunu olmak zorundadır. Ayrıca ülkede 1979’da yükseköğretim reformu yapılmış, böylece öğretmenlerin eğitimi 1980 yılından itibaren yüksek lisans düzeyinde yapılmaya başlanmıştır⁹².

3.2.11.3.Finlandiya’da Öğretmenlerin Çalışma Süreleri

Öğretmelerin çalışma süreleri ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilmektedir. Yönetmeliklerle belirlenen bu süre sadece öğretmenin okulda fiili olarak eğitim verdiği süreyi ifade etmektedir. Fakat öğretmenlik mesleğinde mesai mefhumu sadece öğretim süreci içerisinde geçirilen zamandan ibaret değildir. Öğretmenlerin ders esnasındaki eğitim ve öğretim faaliyetleri dışında okulda ya da okul dışında yapmak zorunda oldukları (derse hazırlık, toplantı, rehberlik, hizmet içi eğitim vb.) pek çok görev bulunmaktadır. Öğretmenlerin çalışma süreleri belirlenirken bu çalışmalar için harcanan zaman göz önünde bulundurulmalıdır.

Finlandiya’da eğitim öğretim yılı ağustos ortasında başlar, bir sonraki takvim yılının haziran başına kadar devam eder. Bu süre 188 gündür. Okullar haftanın beş gün hizmet vermektedir. Haftada alınan ders sayısı zorunlu eğitimin seviyesine ve belirlenen seçmeli derslerin sayısına bağlı olarak 19-30 saat arasında değişim göstermektedir. Eğitim öğretim esnasında çeşitli sebeplerle verilen fazladan tatillerde yerel yönetimlerin özerkliği söz konusudur.

Finlandiya’da eğitim öğretim süresi gün bakımından fazla olsa da net öğretim saatinin OECD ülkeleri ortalamasından az olduğu görülmektedir. Buna rağmen Finlandiya eğitim sisteminin oldukça başarılı olması, eğitimde başarılı olma yolunun çok dersten ziyade, kaliteli ve nitelikli öğretimden geçtiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Finlandiya’da ilköğretim ve ortaöğretimde bu süre 38 haftadır. Öğretmenler 188 günlük iş gününü doldurmak zorundadır. İlkokul ve ortaokulda bu süre aynıdır. Öğretmenin okulda geçirmesi gereken net süre; ilköğretimde 677 saat, ortaöğretimde 550 saattir. OECD ülke ortalamalarına göre ise eğitim öğretim 38 haftadır. İlköğretimde 186, ortaöğretimde 183 işgünü yer almaktadır. Net öğretim saati ise ilköğretimde 779, ortaöğretimde 656 saattir⁹³.

---

⁹² Aras ve Özen, a. g. e., s. 3

⁹³ Hilmi Süngü, Bazı OECD Ülkelerindeki Öğretmen Maaşlarının Karşılaştırmalı Analizi, 21. yy. ’da Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Ağustos 2012, C: 1, S: 2, s. 3

3.2.11.4. Finlandiya'da Öğretmenlerin Ekonomik Durumu

OECD ülkeleri içerisinde en yüksek gelir seviyesine sahip Finlandiya'da eğitim çalışanlarının yıllık kazanımının yine OECD ortalamalarının üzerinde olduğunu görmek mümkündür. Ülkede öğretmenler devlet memuru statüsünde değildir. Finlandiya'da öğretmenlik mesleği daha çok sosyal saygı ve statü için tercih edilse de orta seviyenin üzerinde bir kazançta sahip mesleklerden biri olarak ön plana çıkmaktadır⁹⁴.

Finlandiya ilköğretim kademesinde bir öğretmenin yıllık maaşı 32 692 dolar ile 50 461 dolar arasında değişmektedir. OECD ortalamasına bakıldığında bu oran yıllık 29 767 dolar ile 48 154 dolar arasında değişmektedir⁹⁵. Bu yönüyle Finlandiya'da zorunlu eğitim kademesinde bir öğretmenin yıllık ortalama maaşı OECD ortalamasının üzerindedir.

---

⁹⁴ Necdet Aykaç, Hasret Kabaran, Hilal Bilgin Türkiye'de ve Bazı Avrupa Birliği Ülkelerindeki Öğretmen Yetiştirme Uygulamalarının Karşılaştırılması Olarak İncelenmesi (Almanya, Finlandiya, Fransa, İngiltere ve Türkiye Örneği), *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Academic Journal*, 2014, C: 9, S: 3, s. 288

⁹⁵ Söngü, a. g. e., s. 28

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE ZORUNLU EĞİTİM SİSTEMİ

4.1. Türkiye

Türkiye, Kuzey Yarım Küre'nin orta enlemlerinde, eski dünya kıtaları olarak adlandırılan Asya, Avrupa, Afrika kıtalarının ortasında yer almaktadır. Ülke üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımada (Anadolu) üzerinde yer almaktadır. Türkiye'nin yüzölçümü 814 578 km²'dir. Yüzölçümünün % 97'sini oluşturan Asya'daki topraklarına "Anadolu", % 3'ünü oluşturan Avrupa'daki topraklarına "Trakya" denilmektedir⁹⁶.

4.1.1. Türkiye'nin Yönetim Yapısı

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Osmanlı Devletinin 1. Dünya savaşını kaybetmesi üzerine büyük bir kurtuluş mücadelesi vererek 29 Ekim 1923 tarihinde kurulmuştur. Yeni kurulan Türk devletinin siyasî yapısı da Osmanlı devletinden oldukça farklı olmuştur. Saltanat ve halifelik gibi kurumlar kaldırılmış, Türkiye Büyük Millet Meclisi açılmıştır. Böylece cumhuriyet yönetim şekli benimsenmiştir. Türkiye 1945'de Birleşmiş Milletlere, 1952'de NATO'ya üye olmuştur. Avrupa Birliğine giriş süreci ise 1963 yılında başlamıştır. 1996 yılında AB ile gümrük birliği uygulaması yürürlüğe girmiş, 2005'te ise tam üyelik müzakereleri başlamıştır.

Türkiye'nin yönetim şekli cumhuriyettir ve devlet üniter bir yapıya sahiptir. Yani kendi bünyesinde farklı kanunların geçerli olduğu yönetim bölgeleri yoktur. Ülke tek bir merkezden (Ankara) yönetilmektedir. Parlamenter demokrasi sistemine sahip olan Türkiye'de güçler ayrılığı ilkesi hâkimdir. Yasama, yürütme, yargı erkleri ayrı kurumlar tarafından temsil edilmektedir. 1982 Anayasasına göre yasama Türkiye Büyük Millet Meclisi, yürütme Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu, yargı ise bağımsız mahkemelerce temsil edilmektedir.

1941 tarihinde yapılan 1. Coğrafya kongresinde Türkiye 7 coğrafi bölgeye ve 21 bölüme ayrılmıştır. Türkiye coğrafi bölgelerin dışında idarî bölümlere de ayrılmıştır. 1921 ve 1924 anayasalarında yer alan düzenlemeler ile Türkiye'nin idarî yapısı yeniden teşkilatlandırılmıştır.

---

⁹⁶ Ali Balcı (Edt.), *Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri*, Pegem Akademi Yayınevi, Ankara 2011, s. 1

Ülke il, ilçe ve bucak olarak teşkilatlandırılmıştır. Bu düzenlemeye göre en büyük idarî yapı il olarak belirlenmiştir. Her bir birim kendisinden önceki birime bağlanmıştır. Merkezî yönetim anlayışı gereğince bu yönetim birimlerine başkentten atamalar gerçekleştirilmiştir. İllere valiler, ilçelere kaymakamlar, mülkî amir olarak atanmaktadır. Bucaklar ise 5442 sayılı il idaresi kanununa göre en küçük mülkî idare birimi olarak varlığını sürdürmektedir. Fakat 1970 yılından itibaren bucaklara, bucak müdürü atamasına son verilerek idarî anlamda birimler işlevsiz hâle getirilmiştir.

Türkiye'nin yönetiminde merkez ve taşra teşkilatının yanı sıra yerel yönetimlerinde önemli ölçüde rolü bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası'nın 127. maddesine göre mahalli idareler il özel idareleri, belediye ve köylerden oluşmaktadır. Kamu tüzel kişiliğine sahip olan bu yönetimlerin, görev ve yetkileri yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenmektedir. İl özel idareleri valilerin başkanlığında hizmet verirken, belediye ve köylerin yöneticileri beş yılda bir yapılan yerel seçimlerle belirlenir.

4.1.2. Türkiye'nin Nüfus Özellikleri

31 Aralık 2015 tarihi itibarıyla Türkiye'nin nüfusu 78 741 053 kişidir. Genç ve dinamik bir nüfus yapısına sahip Türkiye'nin nüfusu 2014 yılına göre 2015 yılında 1 045 149 kişi artmıştır. TÜİK 2015 adrese dayalı nüfus sayımı sonuçlarına göre Türkiye'nin nüfus artış hızı 2014 yılında binde 13,3, 2015 yılında binde 13,4 'tür⁹⁷.

Nüfus artış hızına göre ilerleyen yıllarda Türkiye'nin nüfusunun artacağı yaşam standartlarının artmasına bağlı olarak çocuk nüfus oranının azalacağı öngörülmektedir. 2023 yılında Türkiye'nin nüfusunun 84 247 088 kişi olması beklenmektedir. Çocuk nüfus oranının ise 2023 yılında % 25,7, 2050 yılında % 19,1 ve 2075 yılında %17,6'ya düşeceği tahmin edilmektedir.⁹⁸

Türkiye'nin 2015 yılı adrese dayalı nüfus sayımı verilerine göre toplam nüfus içerisinde erkek nüfus oranı % 50,2 kadın nüfus oranı ise % 49,8 olarak belirlenmiştir. Bu yönüyle ülkede erkek nüfusun, kadın nüfusundan fazla olduğu görülmektedir.

Türkiye'nin yaş gruplarına göre nüfus miktarları incelendiğinde 0- 14 yaş nüfus oranı % 24, 15- 64 yaş oranı % 67,8, 65 yaş üzeri toplam nüfus oranı % 8,2 olduğu

⁹⁷ TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21507> Erişim 04/04/2016

⁹⁸ TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16054> Erişim 12/01/2015

görülmektedir. Yaş gurupları içerisinde 0-14 ve 15-64 yaş seviyesinde erkek nüfusun kadın nüfusundan, 65 yaş üzerinde ise kadın nüfusun erkek nüfusundan fazla olduğu görülmektedir⁹⁹. Türkiye'nin daha önceki yıllara ait nüfus piramitleri incelendiğinde tabana doğru daha fazla yayılma olduğu görülmektedir. Şimdiki Nüfus piramidinde tabanın daraldığı orta kısmın genişlediği görülmektedir. Bu durum Türkiye'de orta yaş oranının son yıllarda arttığını göstermektedir. Buna rağmen çocuk ve genç nüfus oranı batılı ülkelere kıyasla oldukça fazladır. Bu durumun önümüzdeki 10 yıl içerisinde de sürmesi beklenmektedir.

4.1.3. Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Durumu

Türkiye'nin ekonomisi çok çeşitli temellere dayanmaktadır. Başlıca ekonomik faaliyetler tarım, hayvancılık, sanayi, ticaret, turizm, madencilik ve hizmet sektörüdür. Ülkede tarım ve hayvancılık en önemli ekonomik faaliyetlerden biridir. İklimi, toprak verimliliği, su kaynakları açısından tarım için oldukça elverişli şartlara sahip ülkenin en önemli ihraç ürünlerini yine tarım ve hayvancılıktan elde edilen ürünler oluşturmaktadır. Türkiye'de sanayileşme son yıllarda büyük bir ivme kazanmış durumdadır. Turizm açısından ise dünyanın en büyük potansiyeline sahip ülkelerden biridir.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin ekonomileri çok çeşitli faktörlerden kolayca etkilenebilmektedir. Son yıllarda görülen küresel ekonomideki dalgalanmalar, komşu ve bölge ülkelerde meydana gelen savaşlar, siyasi krizler, göç ve terör olayları elbette ki Türk ekonomisi üzerinde derin etkiler bırakmaktadır. Fakat geçmişe nazaran bu olayların ülke ekonomisi üzerindeki etkisi daha azdır. Bu durumun en temel sebebi ülkede siyasi istikrarın sağlanmış olmasıdır.

Türkiye'nin 2015 yılı itibariyle GSYH'sı 718,221 milyar dolardır. Ülkede kişi başına düşen GSMH 9 950 dolardır. Ekonomisi hızla büyüyen ülkenin 2014 yılında büyüme oranı % 3, 2015 yılında % 4, 2016 yılında ise % 3,5 olarak belirlemiştir¹⁰⁰. 2023 hedefleri doğrultusunda dünyanın ilk on ekonomisi arasında yer almayı amaçlayan Türkiye'nin bu hedeflere ulaşması için büyüme oranlarını artırması gerekmektedir.

⁹⁹ TÜİK, www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1588 Erişim 10/05/2016

¹⁰⁰The Word Bank, Erişim 20/07/2016

4.1.4. Türkiye'nin Sosyo-Kültürel Durumu

Türkiye'nin sosyo-kültürel yapısı, gerek tarihî gerekse stratejik konumu itibariyle oldukça çeşitli, bir o kadar da zengin bir yapıya sahiptir. Binlerce yıllık bir geçmişe dayanan bu yapının nesilden nesile bozulmadan aktarımı elbette ki tesadüflere dayanmamaktadır. Güçlü aile yapısı, inanç ve değerlere verilen önem sosyo-kültürel yapının korunmasına ve devamlılığına imkân sağlamıştır. Türkiye'de tarihî kültürel yapı böylesine güçlü bir şekilde varlığını devam ettirirken, modern kültür anlayışı doğru bir şekilde algılanamamış ve istenilen ivmeyi kazanamamıştır. Bilgi toplumuna hazır oluş, okur-yazarlık durumu, araştırma geliştirme (AR-GE) çalışmaları her ne kadar son yıllarda ciddi oranlarda artış gösterse de, eldeki veriler Türkiye'nin bu açıdan hâlen Avrupa ülkelerinin gerisinde olduğunu göstermektedir.

Bireysel düzlemde sağlıklı ve gelişmiş bir kişiliğin en önemli kaynaklarından birisi olan okuma (okuma alışkanlığı), toplumsal düzlemde ise demokratik yapının ve uygarlığın temellerini oluşturan bir unsurdur. Okuma, toplumların geri kalmışlık sorununu aşmaları açısından eğitim, kültür ve ekonomi alanlarında ortaya koymaları gereken çabaların hem bir bileşeni hem de hızlandırıcısı niteliğindedir¹⁰¹.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Türkiye'de yaptığı bir araştırmaya göre ülke genelinde araştırmaya katılanların yüzde 44,1'i hiç kitap okumamaktadır. Bu oran kırsal kesimde % 59,9, kentte % 37,8'dir. Kitap okumama oranının ülkenin batısından doğusuna, güneyinden kuzeyine doğru arttığı veya azaldığı gibi bir genelleme yapılamamakla birlikte en yüksek oranların Güneydoğu Anadolu (% 61,3) ve Kuzeydoğu Anadolu (% 60,1) bölgelerinde olduğunu görmek mümkündür. Ülkenin üç büyük kentine bakılacak olursa, hiç kitap okumayanların oranı İzmir'de % 37,0 İstanbul'da % 33,5, Ankara'da ise % 33,4 olarak sıralanmıştır¹⁰².

Yine aynı araştırmada Türkiye'de gazete okuma alışkanlığı belirlenmeye çalışılmıştır. Türkiye genelinde katılımcıların % 33'u hiç gazete okumadığını belirtmiştir. Bu oran kırsal kesimde % 52,3, kentte ise % 25,2'dir. Ülke genelinde en çok gazete okuma oranı % 37,2 ile İzmir ilinde görülürken, hiç okumama oranının en yüksek olduğu bölgeler % 63,1 ile Kuzeydoğu Anadolu ve % 59,5 ile Güneydoğu Anadolu bölgeleridir¹⁰³.

¹⁰¹ Bülent Yılmaz, Okuma Sosyolojisi: Ankara'da Oturanların Okuma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 1995, C: 9, S: 3, s. 325

¹⁰² TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, *Türkiye'de Aile Yapısı Araştırması*, Ankara 2011, s. 299

¹⁰³ TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, a. g. e., s. 301

4.2. Türk Eğitim Sistemi

4.2.1. Türkiye Anayasası'nda Eğitim

1982 Anayasasında eğitim ile ilgili konular farklı başlıklar altında düzenlenmiştir. Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler kısmında yer alan Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi başlıklı 42. Maddede eğitim aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir¹⁰⁴:

“MADDE 42-

- a) Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.
- b) Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.
- c) Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz. İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.
- d) Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir. (Ek fıkra: 9/2/2008-5735/2 md.; İptal: Anayasa Mahkemesinin 5/6/2008 tarihli ve E.: 2008/16, K.: 2008/116 sayılı Kararı ile)
- e) Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar.
- f) Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.
- g) Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.
- h) Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir.
- i) Milletlerarası antlaşma hükümleri saklıdır.”

¹⁰⁴ RG. 09/11/1982 tarih ve 17863 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 1982 Anayasası

Eğitim, en genel tanımıyla, bireyin davranışlarında yaşantı ve tecrübelerle dayalı olarak, kasıtlı ve istendik yönde değişme meydana getirme sürecidir. Bu tanımdan hareketle eğitim yoluyla kazandırılacak davranışların toplum tarafından istenilen nitelikte olması gerekmektedir. Her toplumun değer yargıları, inançları, kültürü birbirinden farklıdır. Toplumlar kendilerine özgü bu değer yargılarına, inanç ve kültürel yapılarına bağlı olarak eğitim amaçlarını belirlemede ve buna göre faaliyetlerini sürdürmektedirler.

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda, Türk millî eğitiminin genel amaçları şöyle ifade edilmektedir¹⁰⁵:

Türk milletinin bütün fertlerini;

- a) Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milleti'nin millî, ahlâkî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek,
- b) Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duyuğu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek,
- c) İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak. Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu arttırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

---

¹⁰⁵ RG. 24/06/1973 tarih ve 14574 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 14/06/1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda Türk millî eğitiminin özel amaçları ve ilkeleri de belirtilmiştir. Özel amaçlar ve ilkeler şu şekilde belirtilmektedir¹⁰⁶:

Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, genel amaçlara ve temel ilkelere uygun olarak tespit edilir.

Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri

- a) Genellik ve Eşitlik: Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.
- b) Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları: Millî eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.
- c) Yöneltilme: Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler.
(Değişik: 16/8/1997 - 4306/3 md.) Milli eğitim sistemi, her bakımdan, bu yöneltilmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir. Bu amaçla, ortaöğretim kurumlarına, eğitim programlarının hedeflerine uygun düşecek şekilde hazırlık sınıfları konulabilir.
Yöneltilmede ve başarının ölçülmesinde rehberlik hizmetlerinden ve objektif ölçme ve değerlendirme metotlarından yararlanılır.
- d) Eğitim Hakkı: İlköğretim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır. İlköğretim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.
- e) Fırsat ve İmkân Eşitliği: Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır. Maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır. Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.
- f) Süreklilik: Fertlerin genel ve meslekî eğitimlerinin hayat boyunca devam etmesi esastır. Gençlerin eğitimi yanında, hayata ve iş alanlarına olumlu bir şekilde

---

¹⁰⁶ RG. 24/06/1973/14574

uymalarına yardımcı olmak üzere, yetişkinlerin sürekli eğitimini sağlamak için gerekli tedbirleri almak da bir eğitim görevidir.

- g) Atatürk İnkılâp ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği: Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılap ve ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır. Milli ahlak ve milli kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir.

Milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile işbirliği yapılarak Mili Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınır.

- h) Demokrasi Eğitimi: Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevî değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasî ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasî olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.

- i) Lâiklik: Türk milli eğitiminde laiklik esastır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilköğretim okulları ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.

- j) Bilimsellik: Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir. Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır. Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları gereğince donatılıp güçlendirilir, bu yöndeki çalışmalar maddî ve manevî bakımdan teşvik edilir ve desteklenir.

k) Plânlılık: Milli eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim – insan gücü - istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir.

Mesleklerin kademeleri ve her kademenin unvan, yetki ve sorumlulukları kanunla tespit edilir ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın mesleki eğitim kurumlarının kuruluş ve programları bu kademelere uygun olarak düzenlenir.

Eğitim kurumlarının yer, personel, bina, tesis ve ekleri, donatım, araç, gereç ve kapasiteleri ile ilgili standartlar önceden tespit edilir ve kurumların bu standartlara göre optimal büyüklükte kurulması ve verimli olarak işletilmesi sağlanır.

l) Karma Eğitim: Okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak eğitimin türüne, imkân ve zorunluluklara göre bazı okullar yalnızca kız ve yalnızca erkek öğrencilere ayrılabilir.

m) Eğitim kampüsleri ve okul ile ailenin işbirliği: Aynı alan içinde birden fazla örgün ve/veya yaygın eğitim kurumunun bir arada bulunması halinde eğitim kampüsü kurulabilir ve bunların ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere eğitim kampüsü yönetimi oluşturulabilir. Eğitim kampüsü bünyesindeki ortak açık alan, kantin, salon ve benzeri yerlerin işlettirilmesi veya işletilmesi kampüs yönetimince yerine getirilir. Bu şekilde elde edilen gelirler, kampüsün ortak giderlerinde kullanılır. Eğitim kampüslerinin kuruluşu, yönetiminin oluşumu, gelirlerinin harcanması ve denetlenmesi ile bu fıkırdaki belirtilen diğer hususlar Maliye Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığınca müştereken hazırlanan yönetmelikle düzenlenir.

Eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak için okul ile aile arasında işbirliği sağlanır. Bu amaçla okullarda okul-aile birlikleri kurulur. Okul-aile birlikleri, okulların eğitim ve öğretim hizmetlerine etkinlik ve verimlilik kazandırmak, okulların ve maddi imkânlardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak üzere; aynî ve nakdî bağışları kabul edebilir, maddi katkı sağlamak amacıyla sosyal ve kültürel etkinlikler ve kampanyalar düzenleyebilir, okulların bünyesinde bulunan açık alan, kantin, salon ve benzeri yerleri işletirebilir veya işletebilirler. Öğrenci velileri hiçbir surette bağış yapmaya zorlanamaz. Okul-aile birliklerinin kuruluş ve işleyişi, birlik organlarının oluşturulması ve seçim şekilleri, sosyal ve kültürel etkinliklerden sağlanan maddi katkılar, bağışların

kabulü, harcanması ve denetlenmesi ile açık alan, kantin, salon ve benzeri yerlerin işlettirilmesi veya işletilmesinden sağlanan gelirlerin dağıtım yerleri ve oranları, harcanması ve denetlenmesine dair usul ve esaslar, Maliye Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığınca müştereken hazırlanan yönetmelikle düzenlenir.

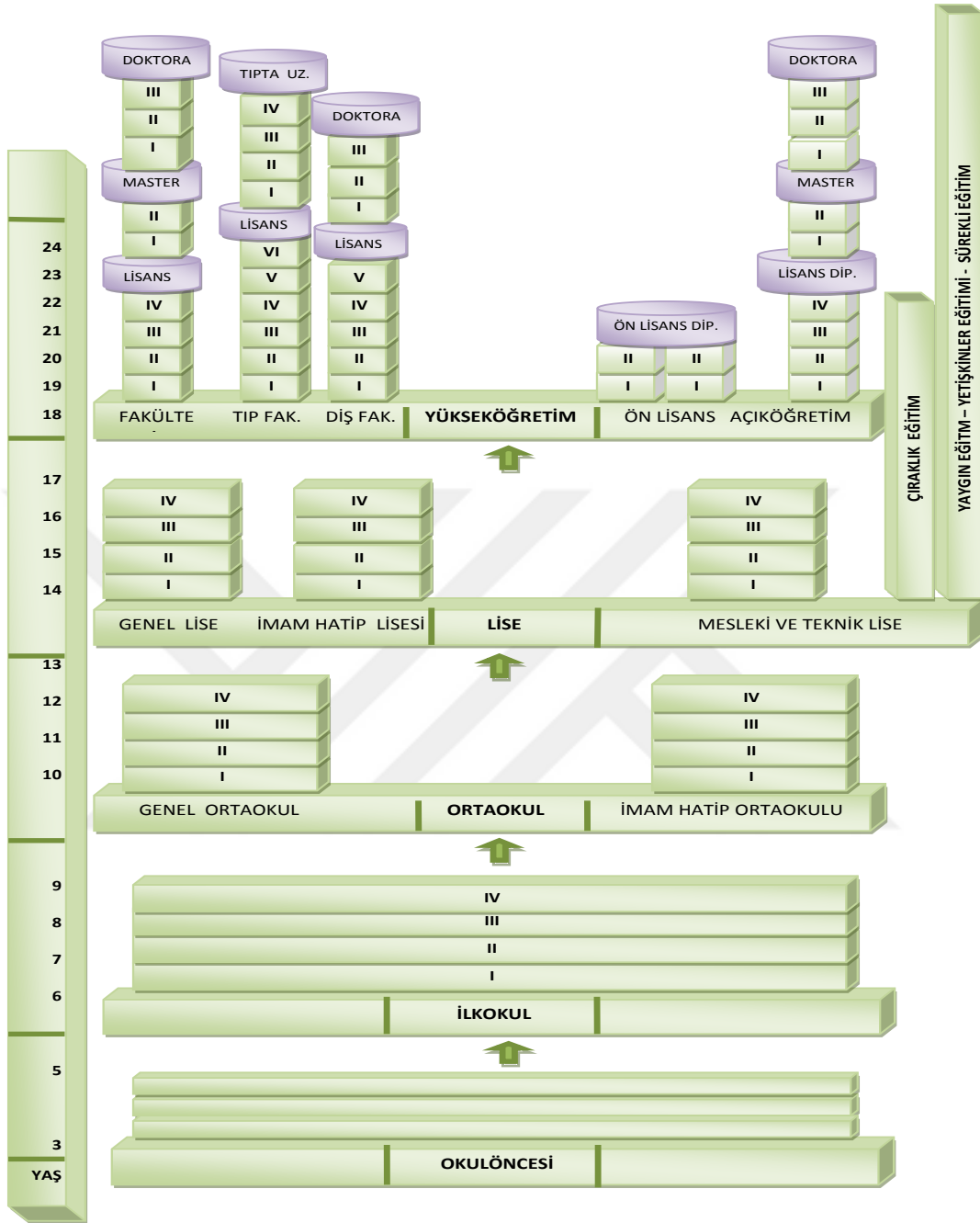
Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde, gerekli görülen hallerde il milli eğitim müdürlükleri; il sınırları içerisinde bulunan bir veya birden fazla eğitim kampüsü yönetiminin veya okul-aile birliğinin işletirebileceği veya işletebileceği yerlere ilişkin ihaleleri bunlar adına yapmaya yetkilidir.

Eğitim kampüsleri ve okul-aile birliklerinin gelirleri, genel bütçe gelirleri ile ilişkilendirilmeksizin eğitim kampüsü yönetimi ve okul-aile birliği adına bankalarda açılan özel hesaplarda tutulur.

Eğitim kampüsü yönetimleri ve okul-aile birlikleri, bu madde kapsamında yapacakları işlemler ve düzenlenen kâğıtlar yönünden damga vergisi ve harçlardan muaf; bunlara ve bunlar tarafından yapılan bağış ve yardımlar ise veraset ve intikal vergisinden müstesnadır.

- n) Her Yerde Eğitim: Millî eğitimin amaçları yalnız resmî ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, iş yerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır. Resmî, özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, Millî eğitimin amaçlarına uygunluğu bakımından Millî Eğitim Bakanlığının denetimine tâbidir.

Tablo 2: Türk Eğitim Sistemi

Türkiye’de 2012 yılında çıkarılan “6287 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile eğitim sisteminde büyük değişikliklere gidilmiştir. Türk kamuoyunda 4+4+4 olarak da bilinen yeni eğitim sistemi ile 1997 yılından itibaren kullanılan 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim sistemi tamamen değişmiştir. Tablo 2 son yapılan değişikliklerle Türk eğitim sistemini göstermektedir.

4.2.1.1. Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitim, bireyin doğumu ile başlayıp ilkököl başlangıcına kadar olan çocukluk yıllarını içerisine almaktadır. Bu dönem çocukların tüm gelişimlerini destekleyen, kişisel özelliklerine ve gelişim düzeylerine uygun olarak çevre olanakları sunan, onların toplumun kültürel değerleri doğrultusunda yetişmelerini sağlayan bir süreci ifade etmektedir¹⁰⁷.

Sanayileşme olgusuna bağlı olarak kadının çalışma hayatına dâhil olması, beraberinde gün içerisinde çocuğun bakım sorununu ortaya çıkarmıştır. Bu durum okul öncesi eğitim kurumlarının ilk etapta çalışan annelerin çocuklarını zorunlu olarak bıraktıkları bakım evleri gibi algılanmasına sebep olmuştur. Fakat daha sonra yapılan araştırmalar, bu dönemin çocuğun pek çok yönden gelişimi açısından oldukça hassas bir dönem olduğunu ve profesyonel bir eğitimle geçirilmesi gerektiği sonucunu doğurmuştur¹⁰⁸.

Türkiye’de okul öncesi eğitim, devlet veya özel eğitim kurumlarınca isteğe bağlı olarak, 3-5 yaş grubundaki çocukların eğitimini kapsamaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları, çeşitli şekillerde kurulabilmektedir. Öğrenci sayısının fazla olduğu yerlerde bağımsız anaokulları olarak kurulmaktadır. Bunun yanında kız meslek liselerine bağlı uygulama sınıfları ile diğer öğretim kurumlarına bağlı anasınıfları olarak da kurulabilmektedirler.

Türkiye’de okul öncesi eğitimin amacı şu şekilde belirtilmiştir¹⁰⁹:

- a) Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak;
- b) Onları ilköğretime hazırlamak;
- c) Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak;
- d) Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.

Eğitim araştırmacılarına göre okul öncesi eğitim çocuğun yüksek öğrenme potansiyeline sahip olduğu bir dönemi ifade etmektedir. Bu yönüyle okul öncesi

¹⁰⁷ Şükran Oğuzkan ve Güler Oral, *Okul Öncesi Eğitimi*, MEB Yayınları İstanbul 1993, s. 2

¹⁰⁸ A. Oğuzhan Kıldan, Okul Öncesi Eğitimin Amacına İlişkin Öğretmen ve Veli Görüşleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2012, C: 20 s. 136

¹⁰⁹ RG. 24/06/1973/14574

eğitimin önemi günümüzde toplumun tüm kesimlerince kabul edilmiş durumdadır¹¹⁰. Bu algı son yıllarda Türkiye’de de yaygın bir hâle gelmiş durumdadır. Okul öncesi özel eğitim kurumları ve özel kreşlerin yanı sıra Millî Eğitim Bakanlığı tarafından son yıllarda çok sayıda bağımsız anaokulu ve ilköğretim bünyesinde hizmet veren anasınıfı açılmıştır.

Türkiye’de 2015 yılı itibariyle toplam 27 793 okul öncesi eğitim kurumu bulunmaktadır. Bu kurumların 23 135’i resmî, 4 658 tanesi özeldir. Resmi okullarda 20 365 derslik, 54 145 öğretmen, 1 017 436 öğrenci bulunmaktadır. Özel okullarda ise 16 699 derslik 18 083 öğretmen, 191 670 öğrenci bulunmaktadır. Toplamda 72 228 öğretmen, 58 265 derslikte, 1 209 106 okul öncesi öğrencisine eğitim vermektedir¹¹¹.

Millî Eğitim Bakanlığı’nın yaptığı çalışmalar sonucunda son on yıl içerisinde okul öncesi eğitimde öğrenci sayısı beş kat artmış durumdadır. Bakanlığın örgün eğitim verilerine göre; 2015-2016 eğitim öğretim yılında okul öncesi eğitime katılım 3-5 yaş grubunda % 33,26, 4-5 yaş grubunda % 42,96 ve 5 yaşındakiler için % 55,48’dir. Türkiye’de okul öncesi eğitime katılım açısından erkek çocukların sayısı, kız çocuklardan biraz fazladır. 3-5 yaş grubu okullaşma oranı erkek çocuklarda % 33,66, kız çocuklarda % 32,87’dir. 4-5 yaş grubunda erkek çocuklarda okullaşma oranı % 43,53, kız çocuklarda % 42,36’dır. 5 yaş gurubunda ise erkek çocuklarda okullaşma oranı % 56,74, kız çocuklarda % 54,16’dır¹¹².

4.2.1.2. Türkiye’de İlköğretim (İlkokul–Ortaokul)

İlköğretim toplum içerisinde tüm vatandaşların sahip olması gereken asgarî bilgi, becerileri ve davranışların kazandırıldığı örgün eğitim kademesidir. İlköğretim günlük hayatta bireylerin karşılaştığı sorunların çözümünde, toplum tarafından belirlenmiş kuralların kazandırılmasında, milli ve manevi değerlere uyum sağlamada temel yeterlilikleri kazandırmaktadır. Daha geniş bir ifade ile bireylerin çevresinin tanınmasına, daha sağlıklı sosyal ilişkiler kurmasına, olaylara daha geniş bir perspektiften bakabilmesine, hak ve sorumluluklarını bilen ve buna göre davranan

¹¹⁰ Esra ÖMEROĞLU, Münevver CAN YAŞAR, Ağaç Yaşken Eğiliyor, Okul Öncesi Eğitim, *Görüş Dergisi*, Haziran 2004, s. 74

¹¹¹ MEB, *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016*, 1300-0993 ISSN MEB Yayınevi, Ankara 2016, s. 52

¹¹² MEB, *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016*, s. 1

bireyler yetişmesine imkân sağlamaktadır. Bu yönleriyle ilköğretim zorunlu eğitimin en önemli aşamasını oluşturmaktadır.

Türkiye’de ilköğretim, ilkokul ve ortaokul olmak üzere iki evreden oluşmaktadır. İlkokul ve ortaokulun her bir kademesi 4 yıllık bir öğretim süresinden oluşmaktadır. Her iki öğretim kademesi zorunlu öğretime tâbi olmakla birlikte kesintili eğitim kapsamında veli ve öğrenci isteği üzerine ilkokulu bitiren bir öğrenci herhangi bir genel ortaokula veya imam hatip okuluna gidebilmektedir.

222 Sayılı ilköğretim ve eğitim kanununa göre Türkiye’de ilköğretim 6-13 yaş çağındaki çocukların eğitimini kapsamaktadır. Bu çağ çocuğun 5 yaşını bitirdiği Eylül ayının sonu itibariyle başlayıp, 13 yaşını bitirip 14 yaşına girdiği yılın eğitim öğretim yılı sonunda bitmektedir. İlköğretim kurumları yönetmeliğinin 21/07/2012 tarih ve 28360 sayılı kararı gereğince 66 ayını dolduran çocukların ilkokula kaydının yapılması esastır. Buna rağmen İlköğretim kurumları yönetmeliği kayıt çağı açısından oldukça esnek bir yapıya sahiptir. Henüz 66 ayını doldurmamış fakat ilköğretime hazır olduğu anlaşılan 60-66 ay arası çocukların da velisinin yazılı talebi doğrultusunda ilköğretime kaydı alınmaktadır. 66 ayını doldurduğu halde fiziksel ve zihinsel gelişimleri yetersiz görülen çocuklardan ise 66, 67 ve 68 aylık olanlar velisinin yazılı talebi ile; 69, 70, ve 71 aylık olanlar sağlık kurumlarından alacakları rapor ile ilköğretime kayıtları bir yıl ertelenmektedir¹¹³.

Türkiye’de ilköğretimin amaçları şu şekilde belirtilmiştir¹¹⁴:

- a) Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek;
- b) Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.
- c) (Ek: 16/8/1997-4306/4 md.) İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapılır.

---

¹¹³ RG. 12/01/1961 tarih ve 10705 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 12/01/1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu

¹¹⁴ RG. 24/06/1973/14574

4.2.1.3. Türkiye’de Ortaöğretim (Lise)

Ortaöğretim; ilköğretime dayalı, en az dört yıllık genel, meslekî ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. Genel liselerin, Millî Eğitim Bakanlığı’nın “2010/30 Tarih ve Sayılı Genel Liselerin Anadolu Liselerine Dönüştürülmesi” konulu genelgesi ile kademeli olarak Anadolu liselerine dönüştürülmesi karara bağlanmıştır. Ortaöğretim kurumlarının öğrenim süresi Talim ve Terbiye Kurulunun 184 sayılı kararıyla, 07/06/2005 tarihinde en az dört yıla çıkarılmıştır¹¹⁵.

Türkiye’de ortaöğretime yönelik en köklü reformlardan biri ise 2012 yılı içerisinde gerçekleşmiştir. 28261 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren, “6287 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile ortaöğretim zorunlu eğitim kapsamına alınmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği’nde Ortaöğretimin amaçları şu şekilde belirtilmiştir¹¹⁶:

- (1) Ortaöğretim kurumları;
  - a) Öğrencileri bedenî, zihnî, ahlâkî, manevî, sosyal ve kültürel nitelikler yönünden geliştirmeyi, demokrasi ve insan haklarına saygılı olmayı, çağımızın gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatarak geleceğe hazırlamayı,
  - b) Öğrencileri ortaöğretim düzeyinde ortak bir genel kültür vererek yükseköğretime, mesleğe, hayata ve iş alanlarına hazırlamayı,
  - c) Eğitim ve istihdam ilişkilerinin bakanlık ilke ve politikalarına uygun olarak sağlıklı, dengeli ve dinamik bir yapıya kavuşturulmasını,
  - d) Öğrencilerin öz güven, öz denetim ve sorumluluk duygularının geliştirilmesini,
  - e) Öğrencilere çalışma ve dayanışma alışkanlığı kazandırmayı,
  - f) Öğrencilere yaratıcı ve eleştirel düşünme becerisi kazandırmayı,
  - g) Öğrencilerin dünyadaki gelişme ve değişimleri izleyebilecek düzeyde yabancı dil öğrenebilmelerini,
  - h) Öğrencilerin bilgi ve becerilerini kullanarak proje geliştirerek bilgi üretebilmelerini,
  - i) Teknolojiden yararlanarak nitelikli eğitim verilmesini,
  - j) Hayat boyu öğrenmenin bireylere benimsetilmesini,

¹¹⁵ Ali Balcı, a. g. e., s. 12

¹¹⁶ RG. 01/07/2015 tarih ve 29403 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği

k) Eğitim, üretim ve hizmette uluslararası standartlara uyulmasını ve belgelendirmenin özendirilmesini amaçlar.

(2) Ayrıca:

- a) Fen liseleri, fen ve matematik alanlarında; sosyal bilimler liseleri, edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında öğrencilerin bilim insanı olarak yetiştirilmelerine kaynaklık etmeyi,
- b) (Değişik: 21/06/2014-29037 RG)YÜRÜRLÜKTEN KALDIRILMIŞTIR.
- c) Güzel sanatlar liseleri, öğrencilere güzel sanatlarla ilgili temel bilgi ve beceriler kazandırmayı ve güzel sanatlar alanında nitelikli insan yetiştirilmesine kaynaklık etmeyi,
- d) Spor liseleri, öğrencilere beden eğitimi ve spor alanında temel bilgi ve beceriler kazandırmayı, beden eğitimi ve spor alanında nitelikli insan yetiştirilmesine kaynaklık etmeyi,
- e) (Değ: 13/09/201429118RG) Anadolu imam hatip liselerinde; imamlık, hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dinî hizmetlerin yerine getirilmesine kaynaklık edecek gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılmasını amaçlar.

4.2.2. Türkiye’de Zorunlu Eğitim Süresi

Türkiye’de zorunlu eğitimin ilk kademesi olan ilköğretimin temel amacı; toplumdaki "**ortak vatandaş tipi**”ni yetiştirmektir. Ayrıca tüm bireylere yaşamları boyunca gerekli olan asgarî bilgi, tutum, beceri ve davranışlar, eğitimin ilk basamağı olan ilköğretimde plânlı ve bilimsel olarak verilmektedir. Bu bakımdan ilköğretim ve ortaöğretimi kapsayan zorunlu eğitim büyük öneme sahiptir.

Selçuklu ve Osmanlı’da eğitimin ilk basamağı olan sıbyan mekteplerinde dinî eğitim ağırlıklı olmakla birlikte, günlük hayatta gerekli olan bilgilerin eğitimi de verilmekteydi. Fakat bu bilgiler bireyi hayata hazırlama noktasında yeterli değildi. Cumhuriyet dönemi pek çok alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da büyük yeniliklerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde eğitim alanında yapılan yeniliklerin pek çoğunun ilköğretim kademesinde yapıldığı görülmektedir¹¹⁷.

Cumhuriyet tarihi boyunca ilköğretimde en önemli tartışma konusu, zorunlu eğitim süresinin ne kadar olması gerektiği olmuştur. Zorunlu eğitim Cumhuriyetin ilk

¹¹⁷ Zülfü Demirtaş, Osmanlı’da Sıbyan Mektepleri ve İlköğretimin Örgütlenmesi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2007, C: 17, S: 1, s. 175

yıllarında 3 yıl olarak uygulanmış, daha sonra 5 yıla çıkarılmıştır. Buna rağmen Türkiye'nin gelişmiş ülkeler konumuna gelebilmesi için zorunlu eğitim süresini artırmaya yönelik tartışmalar devam etmiştir. 1973 yılında çıkarılan, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile zorunlu eğitim kesintisiz 8 yıl olarak yasalaşmıştır¹¹⁸. 8 yıllık kesintisiz eğitim her ne kadar “1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda” yasalaşsa da uygulamaya uzun tartışmalardan sonra 1997–1998 eğitim öğretim yılında konulmuştur.

Günümüzde temel eğitimin ilköğretimle sınırlı tutulması uluslararası toplum tarafından yetersiz olarak görülmektedir. Bu eğitimin en az lise düzeyinde çıkarılması gerektiği ifade edilmektedir. Bu nedenle lise eğitimi 1970 yılından itibaren OECD ülkelerinde toplumun tamamına ulaştırılarak yaygın hale getirilmesi amaçlanmıştır. Böylece yükseköğretim öncesi eğitimin süresi uzatılmış, genç nüfusun daha uzun süre eğitim alması hedeflenmiştir¹¹⁹.

Türkiye de bu amaç doğrultusunda 2012 yılı içerisinde 28261 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “6287 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile zorunlu eğitim süresini 12 yıla çıkarmış Böylece kesintisiz eğitimin yerini 4+4+4 şeklindeki kesintili eğitim almıştır¹²⁰.

Türkiye’de zorunlu eğitim, 4’er yıl süreli ilkokul, ortaokul ve lise eğitimini kapsamaktadır. Öğrencilerin öğrenim gördüğü 1, 2, 3 ve 4. sınıflar ilkokul; 5, 6, 7, 8. sınıflar ortaokul; 9, 10, 11, 12. sınıflar ise lise olarak adlandırılmaktadır. İlkokul ve ortaokul eğitimine ilköğretim, lise eğitimine ise ortaöğretim denilmektedir. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’na göre İlköğretim kurumlarının ilkokul ve ortaokul olarak bağımsız okullar hâlinde kurulması esastır. Ancak imkân ve şartlara göre ortaokullar, ilkokullarla veya liselerle birlikte de kurulabilir. Ortaöğretim, ilköğretime dayalı, dört yıllık zorunlu, örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik

¹¹⁸ İsmail Güven, Eğitimde 4+4+4 ve Fatih Projesi Yasa Tasarısı = Reform mu?, *İlköğretim Online Dergisi*, 2012, C:11, S: 3, s. 558

¹¹⁹ MEB. http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/12Yil_Soru_Cevaplar.pdf
Erişim 20.08.2014

¹²⁰ Oğuzhan Karadeniz, Melek Ulusoy, 4+4+4 Eğitim Sistemi ile Sosyal Bilgiler Eğitiminde Ortaya Çıkan Kaotik Durumlar Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2015, C: 5, S:1, s. 101

öğretim kurumlarının tümünü kapsar. Bu okulları bitirenlere ortaöğretim diploması verilir¹²¹.

4.2.3. Türkiye’de Zorunlu Eğitimin Sisteminin Yönetim Yapısı

Türk eğitim sistemi; anayasa, eğitim ve öğretimi düzenleyen yasalar, hükûmet programları, kalkınma plânları ve millî eğitim şûraları esas alınarak düzenlenmektedir. Türkiye’de eğitim ve öğretim hizmetinin yürütülmesinden ve denetiminden Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) sorumludur. Askerî okullar bu kapsamın dışındadır¹²².

Millî Eğitim Bakanlığı, eğitim ile gençlik ve spor hizmetlerinin bir arada verilmesi gerektiğinin düşünülmesi nedeniyle 1983 yılında “Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı” adıyla yapılandırılmıştır. 2 Mart 1989’da çıkarılan 356 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile millî eğitim hizmetleri gençlik ve spor hizmetlerinden ayrılmıştır. Yine bu kararnameyle bakanlığın örgüt ve görevleri “3797 Sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Yasa ile ” yeniden düzenlenmiştir. 2011 yılında ise Millî Eğitim Bakanlığı merkez örgütünün teşkilat yapısında köklü bir yeniden yapılanma gerçekleştirilmiştir. 14/09/2011 tarih ve 28054 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “652 Sayılı Millî Eğitim Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile bakanlığın örgüt yapısı yeniden düzenlenmiştir¹²³.

652 Sayılı Kanunu Hükmünde Kararname ile Millî Eğitim Bakanlığı’nın görevleri şu şekilde belirlenmiştir¹²⁴:

- a) Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki öğrencileri, bedenî, zihnî, ahlakî, manevî, sosyal ve kültürel nitelikler yönünden geliştiren ve insan haklarına dayalı toplum yapısının ve küresel düzeyde rekabet gücüne sahip ekonomik sistemin gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatarak geleceğe hazırlayan eğitim ve öğretim programlarını tasarlamak, uygulamak, güncellemek; öğretmen ve öğrencilerin eğitim ve öğretim hizmetlerini bu çerçevede yürütmek ve denetlemek,

¹²¹ RG. 24/06/1973/14574

¹²² Hasan Bastı Memduhoğlu, *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*, Ankara 2012, s. 1

¹²³ Balcı, a. g. e., s. 5

¹²⁴ RG. 14/09/2011 tarih ve 28054 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 25/08/2011 tarih ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

- b) Eğitim ve öğretimin her kademesi için ulusal politika ve stratejileri belirlemek, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve denetlemek, ortaya çıkan yeni hizmet modellere göre güncelleyerek geliştirmek,
- c) Eğitim sistemini yeniliklere açık, dinamik, ekonomik ve toplumsal gelişimin gerekleriyle uyumlu biçimde güncel, teknik ve modeller ışığında tasarlamak ve geliştirmek,
- d) Eğitime erişimi kolaylaştıran, her vatandaşın eğitim fırsat ve imkânlarından eşit derecede yararlanabilmesini teminat altına alan politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve koordine etmek,
- e) Kız öğrencilerin, özürhümlerinin ve toplumun özel ilgi bekleyen diğerk kesimlerinin eğitime katılımını yaygınlaştıracak politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak ve uygulanmasını koordine etmek,
- f) Özel yetenek sahibi kişilerin bu niteliklerini koruyucu ve geliştirici özel eğitim ve öğretim programlarını tasarlamak, uygulamak ve uygulanmasını koordine etmek,
- g) Yükseköğretim kurumları dışındaki eğitim ve öğretim kurumlarını açmak, açılmasına izin vermek ve denetlemek,
- h) Yurtdışında çalışan veya ikamet eden Türk vatandaşlarının eğitim ve öğretim alanındaki ihtiyaç ve sorunlarına yönelik çalışmaları ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde yürütmek,
- i) Yükseköğretim dışında kalan ve diğerk kurum ve kuruluşlarca açılan örgün ve yaygın eğitim ve öğretim kurumlarının denklik derecelerini belirlemek, program ve düzenlemelerini hazırlamak,
- j) Türk Silahlı Kuvvetleri'ne bağlı ortaöğretim kurumlarının program ve denklik derecelerinin belirlenmesi ile yönetmeliklerinin hazırlanmasında işbirliğinde bulunmak,
- k) Yükseköğretimin millî eğitim politikası bütünlüğü içinde yürütülmesini sağlamak için, 04/11/1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Bakanlığa verilmiş olan görev ve sorumlulukları yerine getirmek,
- l) Mevzuatla Bakanlığa verilen diğerk görev ve hizmetleri yapmaktır.

Türkiye merkezî yönetimin hâkim olduğı bir ülkedir. Bu yönüyle eğitime yönelik genel kararlar merkezden yani Millî Eğitim Bakanlığı tarafından alınmaktadır.

Federal bir yapı söz konusu olmadığı için yerel yönetimlerin kendilerine özgü karar alma yetkileri yoktur. Millî Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra olmak üzere iki şekilde örgütlenmiştir.

Merkez yönetimi Milli Eğitim Bakanlığı ve Bakanlığa bağlı birimlerden oluşmaktadır. Taşra yönetimi ise il ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinden oluşmaktadır. İlçe millî eğitim müdürlükleri İl millî eğitim müdürlüklerine, İl millî eğitim müdürlükleri ise Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak hareket etmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı taşrada tüm il ve ilçelerde örgütlenmiştir. Ülkenin tüm illerinde il millî eğitim müdürlükleri, tüm ilçelerinde (merkez ilçeler hariç) ise ilçe millî eğitim müdürlükleri bulunmaktadır. Bu müdürlükler, buldukları il ve ilçelerde eğitim öğretim hizmetlerinin tamamını yürütmekle sorumludurlar. İlçe millî eğitim müdürlükleri, hizmetleri yürütürken bağlı buldukları il millî eğitim müdürlüklerine karşı sorumludur. İl ve ilçe millî eğitim müdürlükleri, hizmetin özelliklerine göre şubeler, bürolar ile kurul ve komisyonlardan oluşur. İl millî eğitim müdürlüğü bünyesinde; müdür, müdür yardımcıları, maarif müfettişleri başkanlığı, şube müdürlükleri ve bunlara bağlı bürolar bulunmaktadır¹²⁵. İlçe millî eğitim müdürlükleri bünyesinde ise ilçenin büyüklüğüne göre şube müdürleri ve memurlar görev yapmaktadır.

Eğitim sistemde birlik ve bütünlük ilkesi doğrultusunda önceden belirlenen amaçların hayat geçirilmesi okullar aracılığıyla olur. Bu nedenle Türk eğitim sisteminin yönetimi açısından okul yönetiminin oldukça büyük bir önemi vardır. Türkiye'de zorunlu eğitim kurumlarının yönetiminden birinci derecede okul müdürleri sorumludur. Okul müdürlerinin eğitim kurumlarında yöneticilik, öğretim liderliği, disiplin edicilik, değerlendirmecilik, uyuşmazlıklarda ara buluculuk gibi görevlerinin yanında; maliyet analizleri, bütçe yönetimi, okul binalarının yapımı, kullanımı ve bakımı, güvenlik hizmetleri, taşıma hizmetleri, beslenme hizmetleri, veri toplama gibi pek çok görev ve sorumlulukları bulunmaktadır.

Okul müdürlerinin Türkiye'de görev tanımı bu kadar geniş olmasına rağmen bu görevleri tam anlamıyla yerine getirmeleri için gerekli eğitime sahip olup olmadıkları sürekli tartışma konusu olmuştur. Çoğu ülkede eğitim yönetimi ayrı bir ihtisas alanı olarak görülmekte ve eğitimler bu doğrultuda gerçekleştirilmektedir. Türkiye'de ise

---

¹²⁵ Memduhoğlu, s.55

okul idarecilerine verilen eğitimler merkezî ve mahallî hizmet içi eğitim kursları ile verilmeye çalışılmaktadır.

Türkiye’de okul müdür ve müdür yardımcılarının ataması; “29494 Sayı ve 06/10/2015 tarihli Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Görevlendirilmelerine Dair Yönetmelik” ile yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile okul ve kurum müdürleri değerlendirme sınavlarına bağlı olarak il milli eğitim müdürünün teklifi üzerine, müdür başyardımcısı ve yardımcıları ise yazılı sınav sonucuna göre vali tarafından dört yıllığına görevlendirilmektedir.

Türkiye’de okul müdürünü seçme ve okul müdürünün görev ve yetkilerini belirleme açısından yerel yönetimlerin her hangi bir yetkisi bulunmamaktadır. Gerek okul müdürünün seçimi gerekse okul müdürünün görev ve yetkileri Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmektedir.

4.2.4. Türkiye’nin Zorunlu Eğitim Öğrenci Sayıları

Türkiye 2012 yılı itibariyle aldığı kararla 8 yıllık kesintisiz eğitimi 12 yıllık kesintili eğitim haline dönüştürmüştür. Bu yönüyle ilköğretimin (ilkokul ve ortaokul) yanı sıra, lise öğretimini de zorunlu eğitim kapsamına almıştır. Millî Eğitim Bakanlığı bu veriler ışığında 57 174 okulda, 489 070 derslikte, 806 697 öğretmenle, 16 156 519 öğrenciye zorunlu eğitim kapsamında hizmet vermektedir.

Türkiye’de 2015-2016 Eğitim öğretim yılı itibariyle ilkokul düzeyinde; 29 522 okul, 246 090 derslik, 302 961 öğretmen ve 5 369 703 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin 2 617 009 kız, 2 743 694’ü erkektir¹²⁶.

2015-2016 Eğitim öğretim yılı itibariyle ortaokul düzeyinde 17 343 okul, 164 943 derslik, 322 680 öğretmen, 5 211 506 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin 2 576 094 kız, 2 635 412’si erkektir¹²⁷.

2015-2016 Eğitim öğretim yılı itibariyle lise düzeyinde 10 550 okul, 182 530 derslik, 335 690 öğretmen, 5 807 643 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin 2 760 501’i kız, 3 047 142’si erkektir¹²⁸.

Türkiye’de zorunlu eğitimde öğrenci başına düşen öğretmen sayısına bakıldığında, ilköğretimde her bir öğretmene düşen öğrenci sayısı 21 iken, OECD

¹²⁶ MEB, *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016*, s. 64

¹²⁷ MEB, *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016*, s. 76

¹²⁸ MEB, *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016*, s. 122

ülkelerinde bu sayı 16'dır. Türkiye'de her bir öğretmene düşen öğrenci sayısı yapılan derslik ve öğretmen atamaları ile yıldan yıla azalsa da, bölgeler arasındaki eşitsizlik sürmektedir. İstanbul, Şanlıurfa, Diyarbakır, Muş, Van, Bitlis gibi illerde öğrenci-öğretmen oranları ülke ortalamasının oldukça üzerindedir.

Ortaöğretimde, ise her bir öğretmene düşen öğrenci sayısı ilköğretime göre daha düşüktür. Fakat bu oran yine OECD ortalamasının üzerindedir. Zorunlu eğitim süresinin 12 yıla çıkarılmasıyla birlikte ortaöğretimde derslik ve öğretmen ihtiyacı artmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve hayırsever vatandaşların yaptıkları okul ve derslikler sayesinde ortaöğretim kademesinde ortaya çıkan bu ihtiyaç her geçen gün daha da azalmaktadır.

4.2.5. Türkiye'de Zorunlu Eğitim Seviyesi Okullaşma Oranları

Bir eğitim sisteminin başarılı olmasında eğitimin niteliği kadar niceliği de oldukça önemlidir. Özellikle söz konusu olan zorunlu eğitim olduğunda tek bir ferdin dahi ihmal edilmemesi gerekmektedir. Bu açıdan zorunlu eğitimde okullaşma oranları büyük önem arz etmektedir. Türkiye'de genel itibariyle zorunlu eğitimde net okullaşma oranları yıldan yıla artış göstermiştir. Özellikle son yıllarda "*Haydi Kızlar Okula*" ve "*Eğitime % 100 Destek*" kampanyaları ile okullaşma oranlarında önemli gelişmeler sağlanmıştır. Hedef zorunlu eğitim çağına gelmiş kız-erkek tüm öğrencileri okula kazandırmak ve 12 yıllık zorunlu eğitimden faydalanmalarını sağlamaktır.

Türkiye'de 2015-2016 yılı itibariyle ilkokul seviyesinde okullaşma oranları erkeklerde % 94,54, kızlarda % 95,22'dir. Toplamda ise bu oran, % 94,87 olarak belirlenmiştir¹²⁹.

2015-2016 yılı itibariyle ortaokul seviyesinde okullaşma oranları erkeklerde % 94,36, kızlarda % 94,43'tur. Toplamda ise bu oran; % 94,39 olarak belirlenmiştir¹³⁰.

2015-2016 yılı itibariyle ortaöğretim seviyesinde (Lise) okullaşma oranları erkeklerde % 79,36, kızlarda % 80,24'dir. Toplamda ise bu oran; % 79,79 olarak belirlenmiştir¹³¹. Ortaöğretimin 2012 yılı itibariyle zorunlu eğitim kapsamına alınması ortaöğretim okullaşma oranının artmasını sağlamıştır.

¹²⁹ MEB, *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016*, s. 1

¹³⁰ MEB, *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016*, s. 1

¹³¹ MEB, *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016*, s. 1

4.2.6. Türkiye’de Zorunlu Eğitim Okullarında Okutulan Eğitim Programı

Öğretim programı bir eğitim sisteminin başarısını etkileyen en önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Çünkü öğretim programları eğitim öğretim sürecine kimlerin katılacağı, nelerin, nasıl ve ne zaman öğretileceği gibi çok önemli soruların cevaplandırıldığı bir süreci ifade etmektedir.¹³²

Tablo 3: Türkiye’de İlkokullar ve Ortaokullarda Uygulanan Haftalık Ders Çizelgesi¹³³

DERSLER		SINIFLAR							
		İlkokul				Ortaokul			
		1	2	3	4	5	6	7	8
ZORUNLU DERSLER	Türkçe	10	10	8	8	6	6	5	5
	Matematik	5	5	5	5	5	5	5	5
	Hayat Bilgisi	4	4	3					
	Fen Bilimleri			3	4	4	4	4	4
	Sosyal Bilgiler			3	3	3	3		
	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük								2
	Yabancı Dil		2	2	2	3	3	4	4
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi				2	2	2	2	2
	Görsel Sanatlar	1	1	1	1	1	1	1	1
	Müzik	1	1	1	1	1	1	1	1
	Oyun ve Fizikî Etkinlikler	5	5	5	2				
	Beden Eğitimi ve Spor					2	2	2	2
	Teknoloji ve Tasarım							2	2
	Trafik Güvenliği				1				
	Bilişim Teknolojileri ve Yazılım					2	2		
Rehberlik ve Kariyer Planlama								1	
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi				2					
ZORUNLU DERS TOPLAMI		26	28	28	30	29	29	29	29
SEÇMEİLİ DERSLER	Din, Ahlak ve Değerler	Kur’an-ı Kerim (4)				2	2	2	2
		Hz. Muhammed’in Hayatı (4)				2	2	2	2
		Temel Dinî Bilgiler (2)				2	2	2	2
	Dil ve Anlatım	Okuma Becerileri (1)				2	2		
		Yazarlık ve Yazma Becerileri (4)				2	2	2	2
		Yaşayan Diller ve Lehçeler (4)				2	2	2	2
	Yabancı Dil	İletişim ve Sunum Becerileri (1)						2	2
		Yabancı Dil (Bakanlar Kurulu Kararı ile Kabul Edilen Diller) (4)				2	2	2	2
	Fen Bilimleri ve Matematik	Bilim Uygulamaları (4)				2	2	2	2
		Matematik Uygulamaları (4)						2	2
	Sanat ve Spor	Çevre ve Bilim (1)						2	2
		Bilişim Teknolojileri ve Yazılım (2)				2/(4)	2/(4)	2/(4)	2/(4)
		Görsel Sanatlar (Resim, Geleneksel Sanatlar, Plastik Sanatlar vb.) (4)				2/(4)	2/(4)	2/(4)	2/(4)
		Müzik (4)							
	Sosyal Bilimler	Spor ve Fizikî Etkinlikler (Alanlara Göre Modüller Oluşturulacaktır) (4)				2/(4)	2/(4)	2/(4)	2/(4)
Drama (2)					2	2			
Zekâ Oyunları (4)					2	2	2	2	
Halk Kültürü (1)						2	2		
Medya Okuryazarlığı (1)							2	2	
Hukuk ve Adalet (1)						2	2		
Düşünme Eğitimi (2)						2	2		
Seçilebilecek Ders Saati Sayısı						6	6	6	6
SERBEST ETKİNLİKLER									
TOPLAM DERS		30	30	30	30	35	35	35	35

¹³² İsa Korkmaz, Yeni İlköğretim Programının Öğretmenler Tarafından Değerlendirilmesi, *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi*, 2006, C: 2, s. 420

¹³³ MEB, İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesinin Ortaokul Kısmında Değişiklik Yapılması, *Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, Haziran 2013, C: 76, S: 2669, s. 260

Tablo 3'te Talim Terbiye Kurulu'nun 28/05/2013 tarih ve 22 sayılı kararı ile yürürlüğe giren, ilkokul ve ortaokullara ait ders programı gösterilmektedir. 8 yıllık kesintisiz eğitimden 12 yıllık kesintili eğitime geçiş süreci ile zorunlu eğitim kademesinde seçmeli ders uygulamasına geçilmiştir. Ortaokul ve lisede, genel ve meslekî derslerin yanında öğrencilerin sosyal, kişisel ve bedensel gelişimlerini destekleyen seçmeli dersler zorunlu eğitim programını daha esnek ve demokratik bir yapıya kavuşturmuştur.

Zorunlu eğitimin son basamağını oluşturan liselerde ise ders programı ortaöğretim kurumları yönetmeliğinin 10. maddesinde şu şekilde belirlenmiştir¹³⁴:

Ortaöğretim kurumlarında;

- a) Yükseköğretime, hem mesleğe hem yükseköğretime, hayata, iş alanlarına hazırlayan ve Bakanlıkça uygun görülen ders çizelgeleriyle öğretim programları uygulanır. Ortaöğretim kurumlarının özelliğine göre hangi derslere ağırlık verileceği haftalık ders çizelgesinde ve program açıklamalarında belirtilir.
- b) Öğretim programları, öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri yanında bireysel farklılıklarına ve yönelecekleri alanın özelliklerine, okul ve program türlerine uygun olarak ortak dersler, alan ve dal dersleri ile seçmeli derslerden oluşur.
- c) Ortak dersler, her öğrencinin ortaöğretim kurumunu bitirinceye kadar aldığı, asgarî ortak bir genel kültür veren, toplum sorunlarına duyarlı, yurdun ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunma bilincini ve gücünü kazandırmayı amaçlayan ve yükseköğretim programlarına hazırlayan derslerdir.
- d) Alan ve dal dersleri, öğrenciyi hedeflediği yükseköğretim programlarına ve/veya mesleğe, iş alanlarına yönelten ve bu yönde gelişme imkânı sağlayan derslerdir.
- e) Seçmeli dersler, öğrencilerin hedefledikleri ve yöneldikleri alanda gelişmelerine veya ilgi ve istekleri doğrultusunda çeşitli programlarda ilerlemelerine, kişisel yeteneklerini geliştirmelerine imkân sağlayan derslerdir.
- f) Uygun ortamın ve öğretmenin bulunması hâlinde, eğitim bölgesi müdürler kurulunca uygun görülecek ortaöğretim kurumlarında öğrencileri girişimcilik ve üretkenliğe yöneltecek çevrenin ihtiyaç ve özelliklerine uygun yeni seçmeli dersler öğretim kapsamına alınabilir. Bu gibi derslerin öğretim programı, eğitim

---

¹³⁴ RG. 01/07/2015/29403

bölgesindeki zümre öğretmenlerince hazırlanır ve il millî eğitim müdürünün onayıyla uygulamaya konur. İlk defa uygulamaya konulacak programların bir örneği, bilgi için Bakanlığın ilgili birimine gönderilir.

g) Bakanlıkça hazırlanan eğitim programları esas alınarak özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere ilgi, istek, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda 31/5/2006 tarihli ve 26184 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği hükümlerine göre okulda kurulan bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimince bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlanır. Bu öğrencilerin başarıları, bu Yönetmeliğin sınıf geçme ve sınavlarla ilgili hükümlerine göre belirlenir.

h) Derslerin öğretimi Türkçe yapılır. Ancak ortaöğretime yerleştirmeye esas puanla öğrenci alan ve önünde hazırlık sınıfı bulunan ortaöğretim kurumlarında matematik ve fen bilimleri grubu derslerini birinci yabancı dille okutabilecek öğretmen bulunması ve en az 12 öğrencinin talep etmesi hâlinde bu derslerin öğretimi birinci yabancı dille de yapılabilir. Özel öğretim kurumlarında ve Uluslararası Bakalorya Programı (IB) uygulayan okullarda bu sayı aranmaz.

i) Şartları uygun olan ortaöğretim kurumlarında Uluslararası Bakalorya Programı (IB) uygulamasına da yer verilebilir. Uluslararası Bakalorya (IB) programının uygulanması durumunda yaratıcılık-etkinlik-hizmet (CAS) çalışmalarına ağırlık verilir. Bu programa katılan öğrenciler için matematik ve fen bilimleri dersleri yabancı dille okutulur.

(2) 9’uncu sınıf öncesi hazırlık sınıfı öğretim programlarında aşağıdaki esaslara uyulur:

a) Yabancı dil dersinde öğrencilere dinleme, konuşma, okuma, yazma becerileri yönünden yabancı dil programında belirlenen kazanımlara uygun olarak eğitim verilir. Haftalık ders çizelgesinde belirtilen ders saatinin becerilere göre dağılımı, hazırlık sınıfı yabancı dil zümre öğretmenlerince belirlenir.

b) Türkçe dersinde öğrencilere dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesine yönelik öğretim programında belirtilen kazanımlar dikkate alınarak metinler veya etkinlikler yoluyla dinlediklerini, okuduklarını anlayıp yorumlayabilme becerilerinin kazandırılması hedeflenir.

- (3) Meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarında öğretim programları Meslekî Yeterlilik Kurumu tarafından yayımlanan Ulusal Meslek Standartları doğrultusunda güncellenir ve gerekli durumlarda Ulusal ve Uluslararası Meslek Standartları dikkate alınarak yeni eğitim programları hazırlanır.

4.2.7. Türkiye Zorunlu Eğitiminde Sınıf Geçme ve Tekrar Durumu

Türkiye’de ilköğretim kurumlarında öğrenci başarısının değerlendirilmesi okul öncesi ve ilköğretim kurumları yönetmeliğinin 31. Maddesinde şu şekilde belirtilmiştir¹³⁵;

- (1) İlkokullarda öğrencilere sınıf tekrarı yaptırılmaması esastır.

Ancak; istenilen yeterlik düzeyine ulaşamamış ilkokul öğrencilerine, velinin yazılı talebi üzerine, okul müdürü ve ilgili sınıf öğretmenin kararıyla ilkokul öğrenimi süresinde bir defaya mahsus olmak üzere sınıf tekrarı yaptırılabilir. Okula hiç devam etmeyen öğrenciler ve ilkokul haftalık zorunlu ders saati sayısı kadar değerlendirilmesi yapılamayan / puanı girilmeyen öğrenciler ile bu Yönetmeliğin 27’nci maddesinin beşinci fıkrasında belirtilen mazeretler dışında okula en az bir dönem devam etmeyen öğrencilere sınıf tekrarı yaptırılır.

- (2) Ortaokul ve imam-hatip ortaokullarında;

a) Öğrenci kendi yaş grubu içinde yetiştirilir ve bir bütün olarak değerlendirilir. Bu eğitim kademesi, öğrencilerin derslerdeki başarısızlığına bakılarak elenecekleri bir dönem değil, öğretim programlarında öngörülen derslerin ve sosyal etkinlik çalışmalarının ortak katkısıyla ilgi ve yeteneği ölçüsünde yetiştirilecekleri bir dönem olarak değerlendirilir.

b) Eğitim ve öğretim yılında özürsüz 20 gün devamsızlık yapanlar ile bir üst sınıfı başarmada güçlüklerle karşılaşabilecek öğrencilerin sınıf geçmesi veya sınıf tekrarına, ikinci dönemin son haftasında şube öğretmenler kurulunda karar verilir. Alınan gerekçeli karar, bu Yönetmeliğin ekinde yer alan EK-5 Ders Yılı Sonu Şube Öğretmenler Kurulu Öğrenci Kişisel Değerlendirme Tutanağına yazılarak e-Okul sisteminin ilgili bölümüne işlenir. Tutanağın bir örneği ders yılı sonu şube öğretmenler

¹³⁵ RG. 26/07/2014 tarih ve 29072 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

kurulu karar dosyasında saklanır. Ayrıca veli de bilgilendirilir. Bu kararda, oyların eşitliği hâlinde başkanın kullandığı oy yönünde çoğunluk sağlanmış sayılır.

c) Kurul kararıyla sınıf geçen öğrencilerin puanları değiştirilmez. Okul kayıtlarına, "Şube Öğretmenler Kurulu Kararıyla Geçti" veya "Sınıf Tekrarına Karar Verildi" ibaresi yazılır. Bu durum öğrencinin karnesinde de belirtilir.

(3) Kaynaştırma ve özel eğitim sınıflarında eğitimlerine devam eden öğrencilere başarısızlıklarından dolayı sınıf tekrarı yaptırılmaz. Ancak;

a) Velinin yazılı talebi ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Biriminin kararı doğrultusunda, ilkokulda kaynaştırma öğrencilerine bir defaya mahsus olmak üzere sınıf tekrarı yaptırılabilir.

Lisede ise sınıf geçme doğrudan sınıf geçme ve sorumlu olarak sınıf geçme olmak üzere iki şekilde olabilmektedir. Doğrudan sınıf geçmede tüm derslerden başarılı olan veya başarısız dersi/dersleri olanlardan, yılsonu başarı puanı en az 50 olan öğrenciler doğrudan sınıf geçme hakkını elde edebilmektedir. Sorumlu olarak sınıf geçmede ise öğrencinin bir sınıfta başarısız ders sayısı en fazla 3 ders olmak koşulu ile bir üst sınıfa geçmesine imkân verilir.

Yıl sonu başarı puanı yetersiz olanlar, sorumlu olarak bir üst sınıfa geçemeyenler ve devamsızlık sınırını aşan öğrenciler sınıf tekrarına bırakılır. Sınıf tekrarı hazırlık sınıfı hariç olmak üzere bir kereye mahsustur. İkinci kez sınıf tekrarına kalan öğrencilerin ders yılı sonu itibarıyla okul ile ilişkileri kesilir. Bu öğrencilerin zorunlu öğretimlerini tamamlamaları için Açık Öğretim Liselerine veya Meslekî Açık Öğretim Liselerine kayıtları yapılır¹³⁶.

4.2.8. Türkiye’de Zorunlu Eğitimin Finansmanı

İnsan unsur bir ülkenin gelişmesi ve kalkınması için geçmişte olduğu gibi günümüzde de en önemli unsuru oluşturmaktadır. Bu unsurun önemi toplumların sosyal, ekonomik ve kültürel yönden arzuladığı hedeflere ulaşması açısından her geçen gün artmaktadır. Dolayısıyla günümüzde olduğu gibi gelecekte de bilimsel ve teknolojik gelişmelerin yaratılmasında, yaşam standartlarının yükseltilmesinde, sosyal,

---

¹³⁶ RG. 01/07/2015 / 29403

ekonomik ve kültürel kalkınmanın sağlanmasında bilinçli bir eğitim süreci ile yetiştirilmiş insan kaynağına ihtiyaç artacaktır¹³⁷.

Ülkeler, insan kaynaklarından en iyi şekilde yararlanabilmek için eğitime büyük yatırımlar yapmaktadır. Eğitime ayrılan kaynak ise esasında giderden çok bir yatırım olarak kabul edilmektedir. Eğitim harcamaları arttıkça toplum daha gelişmekte, üretim artmakta buna bağlı olarak da ekonomi daha da güçlü bir hâle gelmektedir.

Türkiye de zorunlu eğitim finansmanının temelini merkezî yönetimin genel bütçeden ayırdığı kaynak oluşturmaktadır. Her yıl hükümet mali yılbaşı öncesi merkezî bütçeden, Millî Eğitim Bakanlığı'na ayırdığı kaynağı açıklar ve meclis görüşmeleri sonrası millî eğitim bütçesi yasalaşır. Ayrılan bu kaynak yıl içerisinde eğitim yatırımları ve giderleri için kullanılır.

2016 yılı itibariyle Türkiye'nin GSYH'sı 2 207 000 000 000 TL, merkezî yönetim bütçesi ise 570 507 000 000 TL'dir. Bu bütçeden MEB'e ayrılan bütçe 76 354 306 000 TL'dir. MEB bütçesinin GSYH'ya oranı % 3,46, merkezî yönetim bütçesine oranı ise % 13,38'dir. 2010 yılından günümüze kadar gerek GSYH'dan gerekse merkezî yönetim bütçesinden MEB'e ayrılan kaynağın sürekli arttığını görmek mümkündür¹³⁸.

Türkiye'de merkezî yönetim kaynağının dışında, il özel idarelerinden ayrılan kaynaklar, aynî ve nakdî bağışlar, kantin, açık alan, salon ve benzeri yerlerinden sağlanan gelirler, sosyal, kültürel, sportif, kurslar, proje, kampanya ve benzeri etkinliklerden sağlanan gelirler ile diğer gelirler yine zorunlu eğitimin finansman kaynağını oluşturmaktadır.

4.2.9. Türkiye'de Zorunlu Eğitim Öğrencilerine Sağlanan Sosyal Hizmetler

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasa'sının 2. maddesinde; "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir." hükmü yer almaktadır. Bu maddede yer alan sosyal devlet ilkesi gereğince, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, tüm

¹³⁷ Gökhan Tuzcu, Eğitimin Finansman Gereklere ve Boyutları, *Millî Eğitim Dergisi*, 2004, S: 163, s. 52

¹³⁸ MEB, *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016*, s. 240

vatandaşlarına insanlık onuruna yaraşır bir hayat standardı sunmayı anayasal olarak kendi sorumluluğu altına almış durumdadır.

Sosyal devlet anlayışı her alanda olduğu gibi eğitim alanında da kendini etkin bir şekilde göstermek zorundadır. Özellikle temel eğitimi zorunlu hâle getiren ve 12 yıla çıkararak Türkiye’de bu anlayışın toplumun tamamına ulaşması büyük önem arz etmektedir. Zira Türkiye’de aileler arası gelir dağılımında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Türkiye’de gelir dağılımına bağlı olarak bazı aileler çocuklarına her türlü eğitim hizmetini sunarken, bazı aileler ise maddi imkânsızlıklar nedeniyle çocuklarını okula dahi gönderememektedir.

Türkiye’de zorunlu eğitimi yaygınlaştırmak ve eğitimde eşitliği sağlamak amacıyla gerek devlet, gerekse hayırsever vatandaşlar tarafından öğrencilere sosyal yardımlar yapılmaktadır. Özellikle son yıllarda bu yardımlarda önemli bir artış gözlenmektedir. Bu durum Türkiye’de yıldan yıla eğitimin öneminin daha fazla kavrandığını göstermekte ve geleceğe yönelik ümitleri artırmaktadır.

Ülkede zorunlu eğitim öğrencilerine sağlanan sosyal hizmetleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

Türkiye’de 2003-2004 eğitim-öğretim yılından itibaren tüm öğrencilere ders kitapları Millî Eğitim Bakanlığı’na ücretsiz olarak dağıtılmaktadır. Bu uygulamanın kapsamı 2006-2007 eğitim öğretim yılında daha da genişletilerek ortaöğretim kurumlarını da kapsamıştır. Ayrıca Fatih Projesi kapsamında zorunlu eğitim çağındaki tüm öğrencilere tablet bilgisayar dağıtılmakta, derslikler akıllı tahta ve bilgisayarlar ile donatılmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı taşınmaz eğitim yönetmeliği kapsamında; bina, donatım, araç gereç ve diğer imkânlardan yoksun köy ve mezrada yaşayan çocuklar, günü birlik olarak merkez okullara taşınmaktadır. Böylece bu kapsamda olan çocukların daha donanımlı okullarda eğitim görmeleri sağlanmaktadır. Bu öğrencilere aynı zamanda öğle yemeği de verilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’nün ortak projesi olan, “*Özel Eğitime Gereksinim Duyan Öğrencilerin Okullara Erişiminin Sağlanması İçin Ücretsiz*

Taşınması Projesi” kapsamında özel eğitim gereksinimi olan çocukların 2004–2005 eğitim-öğretim yılından itibaren ücretsiz olarak eğitim görmeleri sağlanmaktadır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı maddî imkânsızlıklar nedeniyle çocuklarını okula gönderemeyen ailelere, çocuklarının okula devam etmeleri koşuluyla, “Şartlı Eğitim Yardımı” yapmaktadır. Bakanlığın en fazla kaynak ayırdığı yardım türleri içerisinde yer alan eğitim yardımı gelir seviyesi düşük ailelerin çocuklarına verilmektedir¹³⁹. Kız çocuklarına yapılan yardım miktarı erkek çocuklarına yapılan yardım miktarından daha yüksektir. Ödemeler Ziraat Bankası ve PTT’ler aracılığı ile doğrudan anneler adına açılan hesaplara yatırılmaktadır. Bu sosyal yardımların dışında Türkiye’de dernek, vakıf ve hayırsever vatandaşlar aracılığıyla, fakir ve yardıma muhtaç ailelerin çocuklarına mont, ayakkabı, çanta ve kırtasiye gibi yardımlar yapılmaktadır.

4.2.10. Türkiye’de Zorunlu Eğitimin Denetim Durumu

Bir sistemin başarıya ulaşması adına belirlenen hedeflere ne oranda ulaşıldığı, bu hedeflere ulaşılırken kaynak ve imkânların yeterince verimli ve ekonomik kullanılıp kullanılmadığının tespit edilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu gibi soruların yanıtlanabilmesi için sistemin belirli bir değerlendirme sürecinden geçmesi gerekmektedir. Bu değerlendirme sürecine denetim veya teftiş denilmektedir. Başaran’a göre denetim, örgütün çalışmalarını izleme ve düzeltme sürecidir¹⁴⁰. Taymaz’a göre ise denetim, “Kurumda çalışan personelin görevlerini yapma şekillerini görmek, hataları ve eksiklikleri ortaya koymak, bunları düzeltmeleri için gerekli önlemleri almak, sorunları çözümlenmek, yenilikleri tanıtmak, yöntemleri geliştirmelerini sağlamaktır¹⁴¹.” şeklinde tanımlanmıştır.

Türkiye’de zorunlu eğitim sisteminde denetim, iki denetim birimi tarafından yapılmaktadır. Bu birimler; merkezde Bakanlık düzeyinde bulunan Rehberlik ve Eğitim Denetim Başkanlığı, taşrada ise il millî eğitim müdürlükleri bünyesinde bulunan il maarif müfettişleri başkanlıklarıdır.

¹³⁹ Selahattin Ögülmüş, Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü, *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2012, C: 7, S: 26, s. 91

¹⁴⁰ İbrahim Ethem Başaran, *Eğitim yönetimi*, Feryal Matbaacılık, Ankara 2000, s. 137

¹⁴¹ Haydar Taymaz, *Eğitim Sisteminde Teftiş Kavramlar, İlkeler, Yöntemler*, Pegem Yayıncılık, Ankara 2005, s. 31

Millî Eğitim Bakanlığı'nın teşkilat yapısında 14/09/2011 tarihinde yayınlanan "652 Sayılı Millî Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu kararname ile Millî Eğitim Bakanlığı teftiş kurulu başkanlığı kaldırılarak yerine Rehberlik ve Denetim Başkanlığı kurulmuştur. Kanun Hükmünde Kararnamenin 17. maddesinde Rehberlik ve Denetim Başkanlığının görevleri ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Bu görevleri şu şekilde sıralamak mümkündür¹⁴²:

- a) Bakanlığın görev alanına giren konularda Bakanlık personeline, Bakanlık okul ve kurumlarına, özel öğretim kurumlarına ve gerçek ve tüzel kişilere rehberlik etmek.
- b) Bakanlığın görev alanına giren konularda faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile gönüllü kuruluşlara, faaliyetlerinde yol gösterecek plan ve programlar oluşturmak ve rehberlik etmek.
- c) Bakanlık tarafından veya Bakanlığın denetimine sunulan hizmetlerin kontrol ve denetimini ilgili birimlerle işbirliği içinde yapmak, süreç ve sonuçlarını mevzuata, önceden belirlenmiş amaç ve hedeflere, performans ölçütlerine ve kalite standartlarına göre analiz etmek, karşılaştırmak ve ölçmek, kanıtlara dayalı olarak değerlendirmek, elde edilen sonuçları rapor hâline getirerek ilgili birimlere ve kişilere iletmek.
- d) Bakanlık teşkilatı ile Bakanlığın denetimi altındaki her türlü kuruluşun faaliyet ve işlemlerine ilişkin olarak, usulsüzlükleri önleyici, eğitici ve rehberlik yaklaşımını ön plana çıkaran bir anlayışla, Bakanlığın görev ve yetkileri çerçevesinde denetim, inceleme ve soruşturma yapmak.
- e) Bakanlık teşkilatı ile personelinin idarî, malî ve hukukî işlemleri hakkında denetim, inceleme ve soruşturma yapmak.
- f) Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.

Taşrada eğitim denetimi, il millî eğitim müdürlükleri bünyesinde oluşturulan il maarif müfettişleri başkanlıkları tarafından yerine getirilmektedir. İl maarif müfettişleri başkanlığı bünyesinde görev yapan il maarif müfettişleri, ildeki her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumları ile il ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinin

---

¹⁴² RG. 14/09/2011 / 28054

rehberlik, işbaşında yetiştirme, denetim, değerlendirme, inceleme, araştırma ve soruşturma hizmetlerini yürütür.

4.2.11. Türkiye Zorunlu Eğitim Sisteminde Görev Yapan Öğretmenlerin Özellikleri

Günümüzde öğretmenlik, özel uzmanlık ve kabiliyet gerektiren bir meslek olarak kabul edilmektedir. Toplumlar öğretmenlik mesleğini, hammaddesi insan olması itibariyle diğer mesleklerden farklı olarak bir kazanç kapısı olarak değil, manevi yönü ağır basan kutsal bir meslek olarak görmüştür. Türk eğitim tarihinde de öğretmenlik mesleğinin yeri her zaman çok farklı olmuştur. Alimler, bilge kişiler ve öğretmenler toplum nazarında her zaman saygın bir yere sahip olmuşlardır. Gerek Türk gerekse İslam kültüründe öğretmenlik mesleğini yücelten çok sayıda özlü söze rastlamak mümkündür. Kısaca öğretmen, insan mühendisi, insan davranışının mimarı, insanın kişiliğini biçimlendiren usta bir sanatkâr olarak tanımlanmaktadır¹⁴³.

Bir ülkenin eğitim sistemini başarıya ulaştıran en temel unsur o ülkenin öğretmenleridir. Zira belirlenmiş bir eğitim sistemini uygulamaya geçiren ve ona işlevlik kazandıran öğretmenlerdir. Böylesine önemli ve zor bir görevi yerine getiren öğretmenlerin kişisel ve meslekî açıdan üstün niteliklere sahip olması gerekmektedir. Aksi takdirde dünyanın en mükemmel eğitim sistemi de kullanılsa bu sistemi hayata geçirecek nitelikte ve kapasitede öğretmenler yoksa o sistemden istenilen başarıyı sağlamak mümkün olmayacaktır.

4.2.11.1. Türkiye’de Öğretmenlerin Eğitimi

Eğitim sisteminin en önemli parçalarından biri olan öğretmenlerin eğitimi büyük önem arz etmektedir. Günümüzde öğretmen yetiştirme sistemlerinde iki temel etken rol oynamaktadır. Bunlardan birincisi, öğretmen olmayı amaçlayan ve bu amaçla eğitim alan bireylere, daha doğrusu öğretmen adaylarına uygulanan hizmet öncesi eğitim programlarıdır. İkincisi ise hizmet öncesi eğitim programlarını bitirmiş olan ve okulda öğretmenlik görevini yerine getiren öğretmenlerin bu görevlerini yerine getirdikleri sırada katıldıkları ve gerçekleştirdikleri hizmet içi eğitim ya da meslekî

---

¹⁴³ Mehmet Şişman. *Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara 2007, s. 189

gelişim etkinlikleridir¹⁴⁴. Öğretmenlerin her iki durumda da en iyi şekilde eğitilmeleri eğitim sisteminin başarısı açısından oldukça büyük önem arz etmektedir.

Türkiye’de 1973 yılında yürürlüğe giren 1739 sayılı milli eğitim temel kanununa kadar ilkokula öğretmen yetiştirme görevi öğretmen okulları ve köy enstitüleri tarafından yerine getirilmiştir¹⁴⁵. 1739 sayılı milli eğitim kanunu ile birlikte her düzeydeki öğretmenlerin yükseköğretimden geçmesi esas alınmıştır. Bu doğrultuda iki yıllık eğitim enstitüleri açılmıştır. 1982 yılında bu okullar eğitim yüksek enstitüleri adını almış ve 1989 yılında eğitim süreleri 4 yıla çıkarılmıştır. 1992-93 eğitim öğretim yılından itibaren ilkokul öğretmeni yetiştirme görevi eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliğince sürdürülmüştür. 1997-98 eğitim öğretim yılında 8 yıllık zorunlu eğitime geçişle birlikte bu sisteme uygun branş ve sınıf öğretmenleri yetiştirmek için eğitim fakültelerinde yeniden yapılandırma çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Ortaöğretim öğretmenlerinin daha profesyonel eğitim verebilmeleri için lisansüstü eğitim alması hedeflenmiş, bunun için lisans ve lisansüstü eğitimde değişikliklere gidilmiştir¹⁴⁶.

Yüksek Öğretim Kurumu 2006 yılında öğretmen yetiştirme programında tekrar bir değişikliğe gitmiştir. 2007-2008 eğitim öğretim yılında uygulamaya giren bu değişikliğe göre meslek ve alan dersleri farklı dönemlerde, birbirinden bağımsız olarak verilmiştir. Bu derslerin farklı dönemlerde verilmesi için 3,5 yıl alan dersleri 1,5 yıl meslek dersleri şeklinde toplam 5 yıllık bir lisans programı uygulamaya konulmuştur¹⁴⁷. 2009-2010 yılında yapılan bir değişikliğe göre ise eğitim fakültelerinden veya pedagojik formasyon almak koşuluyla fen-edebiyat fakültelerinden mezun olan kişilerin öğretmen olması sağlanmıştır. Yüksek Öğretim Kurumu fen-edebiyat fakültelerinden öğretmen olma yolunu belirli koşullara bağlamış durumdadır¹⁴⁸.

Türkiye’de eğitim fakültelerine öğrenci alımı esnasında müzik, resim ve beden eğitimi bölümleri dışındaki diğer bölümler için özel bir sınav veya mülakat

---

¹⁴⁴ Ahmet Işık, Alper Çiltaş ve Fatih Baş, Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlik Mesleği, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2010, C: 14, S: 1, s. 54

¹⁴⁵ Gülsün Atanur Başkan, Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmen Yetiştirmede Yeniden Yapılanma, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2001, S: 20, s. 17

¹⁴⁶ Alaattin Kızılcıoğlu, Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırma Sürecine İlişkin Eleştiriler ve Öneriler, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2005, C: 8, S: 14, s. 133

¹⁴⁷ Savaş Baştürk, Matematik Öğretmen Adaylarının Eğitim Fakültesindeki Eğitim-Öğretim Sürecini Değerlendirmeleri, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2011, C: 8, S: 1, s. 61

¹⁴⁸ Ayhan Selçuk Akdemir, Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Programlarının Tarihçesi ve Sorunları, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Academic Journal*, 2013, C: 8, S: 12, s. 22

yapılmamaktadır. Genel veya meslekî liseyi bitiren tüm öğrenciler Lisans Yerleştirme Sınav'ına (LYS) girerek yeterli puanı almaları halinde eğitim fakültelerine girebilmektedir.

Öğretmenlik mesleği pek çok yeteneğe sahip olmayı gerektiren bir meslektir. Buna rağmen eğitim fakültelerine öğrenci alım kriterinin sadece merkezi sınavda başarılı olma koşuluna bağlanmış olması öğretmenlik mesleğinin seviyesini zor duruma sokmuştur. Ülkede öğretmen adaylarının seçimi ve yetiştirilmesi Yüksek Öğretim Kurumu'nun sorumluluğundayken, öğretmen ihtiyacının belirlenmesinden ve atamalardan Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur. Bu iki görevin farklı kurumlar tarafından yerine getirilmesi zaman zaman arz-talep dengesinin gözetilememesine sebep olmaktadır¹⁴⁹.

Eğitimin temel unsuru öğretmen olduğu halde, geçmiş örneklere baktığımızda Türkiye'de öğretmen seçiminde gerekli hassasiyetin gösterilmediği ortaya çıkmaktadır. 1970'li yıllarda mektupla, hızlandırılmış öğretmen yetiştirme yoluyla on binlerce kişi yüzeysel bir eğitimden geçirilerek öğretmen yapılmıştır. 1996 yılında 50 bin işsiz yüksekokul ve üniversite mezunu herhangi bir sınava dahi tabi tutulmadan ilkokul öğretmeni olarak atanmıştır. Bu gibi yanlış uygulamalarla öğretmenlik eğitimi almamış binlerce kişi öğretmenlik görevine getirilmiştir. Oysaki 1973 tarihli Millî Eğitim Temel kanununun 43. maddesi öğretmenliği özel bir ihtisas mesleği olarak tanımlamaktadır¹⁵⁰.

Teknolojinin, iletişimin ve bilimin hızla geliştiği günümüzde öğretmenlerin bu hızlı değişim ve gelişime ayak uydurması bilgi ve birikimlerini sürekli arttırması kaçınılmazdır. Bu durum diğer mesleklerde olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de hizmet içi eğitim gereksinimini ortaya çıkarmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı, bünyesinde görev yapan tüm personeline ihtiyaç halinde hizmet içi eğitim seminer ve kursları açmaktadır. Bu kursların bir kısmı teknoloji araçları vasıtasıyla uzaktan eğitim şeklinde yapılırken, bir kısmı bakanlığa bağlı hizmet içi eğitim enstitülerinde yüz yüze eğitim şeklinde yapılmaktadır.

---

¹⁴⁹ Murat Polat, İmam Bakır Arabacı, Türkiye'de Eğitim Fakültelerine Öğrenci Alım Ölçütlerini Yeniden Düşünmek: Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım, *Journal of Research in Education and Teaching*, Ağustos 2012, C: 1 S: 3, s. 80-81

¹⁵⁰ Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara 2010, s. 440-441

4.2.11.2. Türkiye’de Öğretmenlerin Çalışma Süreleri

Türkiye’de zorunlu eğitim 38 haftadan oluşmaktadır. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’ne göre ders yılı süresinin 180 iş gününden az olmaması esastır. Öğretim yılının başlaması, dönem tatili ve ders kesimi bakanlıkça belirlenmektedir. Öğretmenler her yıl eylül ayının ilk iş günü göreve başlar, ocak ve şubat aylarında iki hafta süreli tatile kadar eğitim öğretim yılının birinci dönemini tamamlar. İkinci dönem ise iki haftalık bu tatilin bitimiyle başlayıp haziran ayının sonuna kadar devam eder.

Türkiye’de öğretmenler ilköğretimde 639, ortaöğretimde 567 saat öğretim faaliyetinde bulunmaktadır. Öğretmenlerin okul içerisinde geçirmeleri gereken süre ilköğretimde 870, ortaöğretimde ise 756 saat olarak belirlenmiştir. Yönetmelikler çerçevesinde öğretmenlerin ilköğretimde ve ortaöğretimde toplam çalışma süreleri 1808 saat olarak belirlenmiştir¹⁵¹.

Türkiye’de dersler için hazırlık yapma, bunun için materyal hazırlama, sınav hazırlıkları ve değerlendirmeleri, proje çalışmaları, e okul işlemleri, veli toplantıları, ev ziyaretleri, okul kurulları ve kulüp çalışmaları gibi pek çok görev, öğretmenlerin mesai dışında yapmış olduğu çalışmaları içermektedir. Tüm bu faaliyetler için yönetmeliklere göre ilköğretimde ve orta öğretimde öğretmenlerin 1808 saat zaman ayırmaları gerekmektedir. OECD ortalamasına göre bu süre; ilköğretimde 1665, ortaöğretimde 1663 saattir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye’de öğretmenlerin çalışma süreleri, OECD ülkelerindeki öğretmenlerin çalışma sürelerinin üzerindedir.

4.2.11.3. Türkiye’de Öğretmenlerin Ekonomik Durumu

Türkiye’de tüm öğretmenler ‘657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu’ kapsamında. Diğer devlet memurlarıyla aynı yasa ve yönetmeliklere tabidirler. Öğretmenlerin maaşları, özlük hakları merkezî yönetim (bakanlık) tarafından düzenlenmektedir.

Türkiye’de öğretmen maaşları, taban aylık ve ek ders ücreti olmak üzere iki ödeme şeklinden oluşmaktadır. Taban aylık, girilen ders sayısına bakılmaksızın öğretmenin kıdem yılı, medeni hali, çocuk sayısı, maaş kesintisi ve ek tazminat gibi unsurlara bağlı olarak belirlenen sabit miktarı ifade etmektedir. Ek ders ücreti ise

---

¹⁵¹ Süngü, a. g. e., s. 35

öğretmenin maaş karşılığı girdiği ders saatinin (15saat), üzerinde girdiği her bir ders saati için ödenen ücreti ifade etmektedir. Ek ders ücreti öğretmenin tatil dönemlerinde ödenmemektedir ve tüm öğretmenler için eşit miktarda ödenen bir ücret değildir.

Türkiye’de OECD 2011 verilerine göre öğretmen maaşları brüt 25,536 dolar ile 30,335 dolar arasında değişmektedir. OECD ülke ortalamasına göre bu rakam 29,767 dolar ile 53,561 dolar arasında değişmektedir. Buna göre Türkiye’de öğretmen maaşları, OECD ülkelerinin öğretmen maaşlarının altındadır¹⁵².

---

¹⁵² Söngü, a. g. e., s. 29

BEŞİNCİ BÖLÜM

FİNLANDIYA VE TÜRKİYE ZORUNLU EĞİTİM SİSTEMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

5.1. Finlandiya ve Türkiye'nin Yönetim Açısından Karşılaştırılması

Finlandiya parlamenter demokrasi ile yönetilen bir ülkedir. Ülkenin başkenti Helsinki'dir. Ülke gündemini ilgilendiren önemli kararlar başkentte bulunan parlamentodan alınmaktadır. Bununla birlikte Finlandiya 20 bölgeden oluşmaktadır. Her bir bakanlığı bu 20 bölgede temsil eden kurumlar bulunmaktadır. Finlandiya'da yerel yönetimlerin yetkileri oldukça geniştir. Öyle ki eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler gibi merkezî yönetimin görev alanı içerisinde yer alan pek çok konuda belediyelerin yetki ve sorumlulukları oldukça geniştir¹⁵³.

Türkiye'nin yönetim şekli cumhuriyettir. 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasıyla birlikte parlamenter demokrasiye geçilmiştir. Türkiye merkezî yönetim ile yönetilmektedir. Güçler ayrılığı ilkesinin hâkim olduğu ülkede yasama TBMM, yürütme Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu, yargı ise bağımsız mahkemelerce yürütülmektedir. Finlandiya'da olduğu gibi Türkiye'de de her bir bakanlığın 81 ilde taşra teşkilatları bulunmaktadır.

Finlandiya zorunlu eğitim sistemini bu denli başarıya ulaştıran en önemli unsurlardan biri yerinden yönetim anlayışıdır. Özellikle eğitim alanında belediyelerin çok geniş yetki ve sorumlulukları vardır. Zorunlu eğitim kademesindeki okulları yapmak ve yürütmek yerel yönetimlerin görevidir. Ayrıca zorunlu eğitim kademesindeki öğrencilerin ders kitapları, yardımcı kaynakları, bütün okullar için toplu ulaşım, öğle yemekleri ve sağlık hizmetleri yerel yönetimlerce sağlanmaktadır¹⁵⁴.

Türkiye'de de yerel yönetimler bulunmaktadır. Fakat Finlandiya'da olduğu gibi eğitim konusunda yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluğu bulunmamaktadır. Eğitimde merkezî yönetim anlayışının hâkim olduğu Türkiye'de eğitim öğretim birliği ilkesi gereğince kararlar merkezden alınmakta il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerince uygulamaya konulmaktadır.

¹⁵³ Helsinki Büyük Elçiliği, Finlandiya Ülke Notu, <http://helsinki.be.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=215702> Erişim 12.04.2016

¹⁵⁴ Bakioğlu, a. g. e., s. 94

5.2. Finlandiya ve Türkiye'nin Nüfus Açısından Karşılaştırılması

Nüfus bir ülkenin en önemli güç unsurlarından biridir. Zira bir milletin devamlılığı her şeyden önce nüfusunun devamlılığına bağlıdır. Her geçen gün nüfusu azalan veya yaşlanan bir toplumun geleceğe ümitle bakması mümkün değildir. Bu durumun en önemli örneklerini günümüzde bir kısım Avrupa ülkelerinde görmek mümkündür. Doğum oranlarının düşmesine bağlı olarak nüfusu azalan ve yaşlanan Avrupa ülkeleri gelecekte devamlılıklarını sürdürme açısından ciddi sıkıntılarla karşılaşacaklardır.

Finlandiya'nın nüfusu 2015 yılı sayımlarına göre 5 487 308'dir. Bu yönüyle Finlandiya, AB'ye üye 27 ülke içerisinde nüfus miktarı bakımından 18. sırada yer almaktadır. Nüfusun cinsiyet durumuna bakıldığında kadın nüfusunun erkek nüfusundan fazla olduğu görülmektedir. Yaş açısından ise Finlandiya, tüm AB ülkelerinde olduğu gibi yaşlı bir nüfusa sahiptir. 0-14 yaş nüfus ülke nüfusunun ancak % 16,3'ünü oluştururken, 65 yaş üzeri nüfus toplam nüfusun % 20,47'sini oluşturmaktadır. Bu durum Finlandiya'nın nüfus artış hızını da etkilemiş durumdadır. Yıllık % 0,3'lük bir nüfus artış hızına sahip olan Finlandiya'nın, durağan bir nüfusa sahip olduğu söylenebilir¹⁵⁵. Nüfus artış hızının bu kadar düşük olması çocuk ve gençlerin eğitimi için yapılacak yatırımları devasa olmaktan çıkarmaktadır.

Türkiye'nin nüfusu 2015 yılı sayımlarına göre 78 741 053 'tür. AB ülkeleriyle kıyaslandığında Türkiye, Almanya'dan sonra en fazla nüfusa sahip ikinci ülkedir. Finlandiya'da olduğu gibi Türkiye'de de kadın nüfus erkek nüfustan fazladır. Genç ve dinamik bir nüfusa sahip Türkiye'de 0-14 yaşın toplam nüfusa oranı % 24, 65 yaş üzeri nüfusun toplam nüfusa oranı ise % 8,2'dir. Türkiye'de nüfus artış hızı önceki yıllara göre düşüş gösterse de, 2015 yılı verilerine göre % 1,34'tür¹⁵⁶.

Finlandiya zorunlu eğitim sistemi ile Türkiye zorunlu eğitim sistemi karşılaştırılırken, en önemli farklılığı iki ülkenin nüfus özellikleri oluşturmaktadır. Türkiye'nin nüfusu Finlandiya nüfusunun yaklaşık 14 katı büyüklüğündedir. Türkiye'nin 0-14 yaş arası nüfus miktarı 2015 verilerine göre 18 886 220'dir. Finlandiya'nın toplam nüfusunun 5 487 308 olduğu düşünüldüğünde, Türkiye'de

¹⁵⁵ Statistics Finland, Age Structure Of Population On, 31 December 2015,

http://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto_en.html , Erişim 20.07.2016

¹⁵⁶ TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21507> Erişim 04/04/2016

sadece zorunlu eğitimden faydalanan öğrenci sayısının Finlandiya toplam nüfusunun 3 katı büyüklüğünde olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Finlandiya'nın nüfus artış hızı % 0,3 iken, Türkiye'nin % 1,34'tür. Bu durum Türkiye'nin toplam nüfus içerisinde, genç nüfus oranının ileriki yıllarda da fazla olacağını göstermektedir. Buradan hareketle Finlandiya'ya oranla Türkiye'deki eğitim sorunlarının bu kadar büyük çapta olmasının en temel sebebini, Türkiye'deki çocuk ve genç nüfusun fazla olması oluşturmaktadır.

5.3.Finlandiya ve Türkiye'nin Ekonomik Açıdan Karşılaştırılması

Finlandiya ekonomisi güçlü temellere dayanmaktadır. Dünyanın en zengin ülkeleri arasında yer alan Finlandiya, serbest piyasa ekonomisine sahiptir. Endüstrinin ön plana çıktığı ülkede özellikle telekomünikasyon, elektronik, ormancılık, metal işleme, gibi sanayi kolları gelişme göstermiştir. Son ekonomik krize rağmen ülkenin GSYH'sı 229,81 milyar dolar, kişi başına düşen millî geliri ise 46 360 Amerikan Dolarıdır¹⁵⁷.

Dünya ekonomik formu verilerine göre Finlandiya özel kurumları dünyanın en iyi yönetilen ve en etik kurumları olarak değerlendirilmiştir. Özellikle Avrupa da AR-GE çalışmalarına en fazla kaynak ayıran ülke olması ve son teknolojik gelişmeleri benimseme kapasitesi itibariyle gelecekte de güçlü bir ekonomiye sahip olacağı tahmin edilmektedir.

Türkiye'nin son yıllardaki büyüme rakamları göz önüne alındığında ülke ekonomisinin hızla geliştiği görülmektedir. Buna rağmen Türkiye ekonomisi refah seviyesi yüksek olan ülkeler düzeyine ulaşabilmiş değildir. GSYH'sı 2015 yılı itibariyle cari fiyatlarla 718,221 milyar dolardır. Her ne kadar Finlandiya'dan daha yüksek bir GSYH'ya sahip olsa da her iki ülkenin nüfus miktarları göz önüne alındığında ekonomik açıdan Finlandiya'nın refah seviyesinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye'de kişi başına düşen millî gelir 9 950 dolar iken Finlandiya'da bu rakam 46 360 dolardır¹⁵⁸. Yani Finlandiya'da kişi başına düşen millî gelir, Türkiye'dekinin dört katından fazladır.

Ülkelerin ekonomileri her alanda olduğu gibi eğitim faaliyetleri üzerinde de direkt etki sahibidir. Okulların yapımı, eğitim araç gereçlerinin temini, öğretmen ve

¹⁵⁷ The World Bank, Finland, <http://data.worldbank.org/?locations=FI-TR> Erişim 20.07.2016

¹⁵⁸ The World Bank, Finland, <http://data.worldbank.org/?locations=FI-TR> Erişim 20.07.2016

diğer eğitim personelinin maaşları ve eğitime ilişkin daha pek çok gider ülke bütçelerinde önemli bir yer tutmaktadır. Finlandiya, güçlü ekonomisi sayesinde eğitime büyük kaynaklar aktarabilmektedir. Bu da ülkede eğitim kalitesini artırmaktadır. Türkiye’de ise genel bütçeden eğitime ayrılan kaynak son yıllarda en fazla payı oluşturmaktadır. Buna rağmen ayrılan bu kaynak eğitim sorunlarının çözümü açısından yeterli olmamaktadır.

5.4.Finlandiya ve Türkiye’nin Sosyo-Kültürel Açından Karşılaştırılması

Finlandiya tüm Avrupa ülkelerinde olduğu gibi eğitime ve okumaya büyük önem veren bir toplum yapısına sahiptir. Okur-yazar oranının % 100 olduğu ülkede gazete, dergi ve kitap okuma alışkanlığı AB ortalamasının üzerindedir. “Kütüphaneler demokrasinin oturma odalarıdır.” anlayışından hareketle çok küçük yaştan itibaren çocuklarına ve gençlerine okuma kültürünü kazandıran Finlandiya, bilgi toplumu olma özelliği ile ön plana çıkmış bir ülkedir. Bu özelliği Finlandiya’nın zorunlu eğitimdeki uluslararası başarısının en temel sebebini oluşturmaktadır.

Bir toplumun en temel gelişmişlik göstergesi okur-yazar oranının yüksek olmasıdır. Türkiye bu açıdan arzu edilen seviyeye ulaşabilmiş değildir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde kız çocuklarının temel eğitimden yararlanması ailelerce gereksiz görülmekte, bu nedenle eğitim çağındaki çocuklar okula gönderilmemektedir. Millî Eğitim Bakanlığı bu sorunu çözmek için büyük hassasiyet göstermekte, “Haydi Kızlar Okula” ve “Eğitime % 100 Destek” kampanyaları ile zorunlu eğitim çağındaki her çocuğun öğrenim görmesi için çalışmalarını sürdürmektedir. Fakat Finlandiya da olduğu gibi ailelerin bu konuda gereken hassasiyete sahip olmaması, Türkiye’nin zorunlu eğitim hedeflerine ulaşmasını engellemektedir.

Aile ve sosyal politikalar bakanlığının yaptığı bir çalışma, Türkiye’de hiç kitap okumayanların oranının % 44, hiç gazete okumayanların oranının ise % 33 gibi yüksek oranlara sahip olduğunu göstermektedir¹⁵⁹. Finlandiya’da ise kitap veya gazete okumayanların sayısı yok denecek kadar azdır. Okuma kültürünün yüksek olması Finlandiya’yı adeta kütüphaneler ülkesi haline getirmiştir.

---

¹⁵⁹ TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, a. g. e., s. 299

5.5. Finlandiya ve Türkiye'nin Eğitim Yapısının Karşılaştırılması

9 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim sistemine sahip olan Finlandiya, bu yapıyla esasında Türkiye'de 2012 yılından önce uygulanan 8 yıllık kesintisiz eğitime benzer bir sistemi kullanmaktadır. Ülkede 1-6. sınıf zorunlu eğitimin ilk kademesini oluşturmaktadır. İkinci kademe ise 7-9. sınıfları kapsamaktadır¹⁶⁰. Türkiye'de ise 2012 yılında yapılan kanun değişikliğiyle zorunlu eğitim 12 yıla çıkarılmış ve 4+4+4 şeklinde kesintili hâle getirilmiştir¹⁶¹.

Finlandiya eğitim sistemini başarıya ulaştıran en önemli unsur istikrardır. İlk temelleri 1970 yılında atılan bu sistem, aradan uzun yıllar geçmesine rağmen yapısal açıdan çok büyük değişikliklere maruz bırakılmamıştır. Bu süre zarfında 20 hükûmet ve 30 eğitim bakanı değişmesine rağmen, sistemin genel prensipleri sürekli muhafaza edilmiştir. Ülkede eğitim konusu her zaman siyaset üstü bir olgu olarak varlığını sürdürmüştür.

Türkiye'de eğitime ilişkin en önemli sorun ne yazık ki, eğitim sisteminin adeta bir yapboz tahtası haline getirilmesidir. Ülkede eğitim sistemine yönelik yapılan çok fazla değişiklik istikrarsızlıklara neden olmaktadır. Bu konuda bir örnek vermek gerekirse; Türkiye'de son on yıl içerisinde ortaokul öğrencilerinin liseye geçiş sistemi beş kez değişikliğe uğramıştır. Yapılan yeniliklerin henüz çıktıkları dâhi görülmeden, olumlu ve olumsuz tarafları belirlenmeden, sürekli bir yenilik ve değişikliğe gitmek ne yazık ki faydadan çok zarar getirmektedir.

Eğitimin temel malzemesi bilgidir. Bilginin sürekli değişikliğe uğradığı günümüzde elbette ki eğitimde yenilik ve değişiklik yapmak kaçınılmazdır. Öğretim programlarından kullanılan yöntem ve tekniklere, eğitim araç gereçlerinden okul mimarilerine kadar pek çok alanda yenilik yapılmalıdır. Fakat eğitim sisteminin genel yapısında gerçekleştiren sürekli değişiklikler istikrarsızlığa sebep olmaktadır.

Finlandiya'da zorunlu eğitimi bitiren öğrenciler orta öğretime geçerken herhangi bir sınava tabi tutulmamaktadır. Veliler öğrencinin temel eğitimdeki başarı durumunu dikkate alarak, öğretmenlerin ve okul yönetiminin görüşü doğrultusunda ortak ulusal başvuru sistemi vasıtasıyla ortaöğretim ikinci devre eğitimi veren herhangi bir genel veya meslekî orta öğretime çocuklarını kaydetme hakkına sahiptir.

¹⁶⁰ Eurydice, a. g. e., s. 29

¹⁶¹ Karadeniz ve Ulusoy, a. g. e., s. 101

Türkiye’de ise ortaöğretime geçmek için sınava girme koşulu devam etmektedir. Buna bağlı olarak veliler çocuklarını en iyi liselere gönderebilmek için ilkokuldan itibaren öğrenciler üzerinde baskı kurmakta ve bu sınavlara hazırlamak için adeta yarış içerisine girmektedir.

5.6. Finlandiya ve Türkiye’de Zorunlu Eğitim Süresinin Karşılaştırılması

Finlandiya da zorunlu eğitim süresi 9 yıldır. Kesintisiz olarak uygulanan zorunlu eğitim iki kademedен oluşmaktadır. 1-6. sınıf ilk kademeyi oluşturmakta ve sınıf öğretmenleri tarafından okutulmaktadır. İkinci kademe ise 7-9. sınıflarından oluşmakta ve bu eğitim branş öğretmenleri tarafından verilmektedir¹⁶².

Türkiye’de zorunlu eğitimin süresi 12 yıldır. Kesintili eğitimin uygulandığı Türkiye’de okullar ilkokul, ortaokul ve lise olarak 4’er yıllık kademelerden oluşmaktadır¹⁶³. Veliler bu kademeler arasında çocuklarını ilgi, istek ve yeteneklerine göre çeşitli okullara verebilme hakkına sahiptir.

Türkiye’de zorunlu eğitim süresinin 2012 yılında 8 yıldan 12 yıla çıkarılması önemli bir gelişmedir. Fakat daha önemli olan bu süre zarfında nitelikli ve kaliteli bir eğitim verebilmektir. Görüldüğü üzere Finlandiya Türkiye’den daha kısa süreli bir zorunlu eğitim sistemine sahiptir. Fakat nitelikli eğitim sistemi sayesinde vatandaşlarını en iyi şekilde yetiştirebilmektedir. Zorunlu eğitim süresince öğrencilere verilen eğitimin işlevsiz bir yapıda olması, bireylere sadece zaman kaybettirmektedir. Az zamanda daha çok bilgi ve beceriyi kazandırmak ise insanların hayata daha erken ve daha donanımlı olarak atanmalarına, böylece iş dünyasında daha başarılı olmalarına imkân sağlamaktadır.

5.7. Finlandiya ve Türkiye’nin Zorunlu Eğitim Sistemi Yönetim Yapısının Karşılaştırılması

Finlandiya’da eğitimden birinci derecede sorumlu olan kurum Türkiye’de olduğu gibi eğitim bakanlığıdır. Eğitimle ilgili genel kararlar eğitim bakanlığınca alınır ve uygulamaya konulur. Finlandiya’da Türkiye’den farklı olarak yerel

---

¹⁶² Eurydice, a. g. e., s. 29

¹⁶³ Karadeniz ve Ulusoy, a. g. e., s. 101

yönetimlere bu konuda çok geniş yetki ve sorumluluklar verilmiştir. Bu durum okulların başarısında büyük etki sahibidir.

Taşrada bulunan okulların gözetimi, denetimi ve ihtiyaçları ancak en yakın yönetim birimlerince görülerek çözüme kavuşturulabilmektedir. Finlandiya bu gerçeği görebilmiş bir ülkedir. Bu nedenle, okullar üzerinde yerel yönetimleri etkin hâle getirmiştir. Finlandiya’da belediyeler okulların yönetiminde söz sahibidir. Okulların finansmanı belediyelerce sağlanmaktadır.

Türkiye’de okullar başta finansman sorunu olmak üzere çeşitli sorunları yaşamaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı bu sorunları gidermek için çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Fakat Türkiye’de 27 793 okulöncesi, 29 522 ilkokul, 17 343 ortaokul ve 10 550 lise olduğu düşünüldüğünde, bu okulların ihtiyaçlarını merkezî yönetim anlayışı ile çözmek mümkün değildir¹⁶⁴. Hiç olmazsa eğitim finansmanı açısından yerel yönetimlere yetki ve sorumluluk verilmesi ülkedeki okulların fiziksel açıdan daha bakımlı olmasını sağlayacaktır.

Finlandiya da okul müdürleri Türkiye’de olduğu gibi öğretmenler arasından seçilmektedir. Türkiye’de okul müdürleri millî eğitim müdürünün teklifi ve valinin onayı ile 4 yıllığına atanmaktadır. Finlandiya’da ise adaylar belediye kurullarına müracaat etmekte ve bu kurulun uygun görmesi halinde atanmaktadır.

5.8. Finlandiya ve Türkiye’nin Zorunlu Eğitim Sisteminde Öğrenci Sayıları ve Okullaşma Oranlarının Karşılaştırılması

Finlandiya’da zorunlu eğitimde yer alan öğrenci sayısı 591 679’dur. Ülkede 4 228 zorunlu eğitim okulu bulunmaktadır ve bu okullarda 39 751 öğretmen görev yapmaktadır. Her bir öğretmene ise 15 öğrenci düşmektedir¹⁶⁵. Türkiye’de orta öğretimin (lise) zorunlu eğitime dâhil edilmesi ile birlikte zorunlu eğitim süresi 12 yıla çıkarılmıştır. Böylece zorunlu eğitim kademelerinde okuyan (okul öncesi hariç) toplam öğrenci sayısı 16 556 519 olmuştur¹⁶⁶. Bu rakam Finlandiya’daki öğrenci sayısının yaklaşık 28 katıdır. Türkiye’de 56 574 zorunlu eğitim okulu ve bu okullarda 806 697 öğretmen görev yapmaktadır. Bu verilere göre ise Türkiye’deki okul sayısı Finlandiya’dakinin yaklaşık 14 katı, öğretmen sayısı ise 20 katıdır.

¹⁶⁴ MEB, *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016*, s. 64-122

¹⁶⁵ Erginer, a. g. e., s. 21

¹⁶⁶ MEB, *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016*, s. 64-16

Türk eğitim sistemine ilişkin sorunların bu kadar büyük olmasının en temel sebebi hiç şüphesiz ki, Türkiye’de genç nüfus oranının ve buna bağlı olarak öğrenci sayısının çok fazla olmasıdır. Finlandiya’daki öğrenci, okul ve öğretmen sayısının daha az olması elbette ki ülkenin eğitimini daha yönetilebilir ve daha başarılı kılmaktadır.

Finlandiya’da zorunlu eğitimde okullaşma oranları oldukça yüksektir. Ülkede bu oran % 100’e yakındır¹⁶⁷. Türkiye’de ise okullaşma oranları; ilkokulda % 94.87 ortaokulda % 94,39, lisede ise % 79,79’dur¹⁶⁸. Zorunlu eğitimin tüm fertler için vazgeçilmez bir öneme sahip olduğu düşünüldüğünde, Türkiye’de bu oranların Finlandiya’da olduğu gibi % 100 olması gerekmektedir.

5.9. Finlandiya ve Türkiye’ de Zorunlu Eğitim Okullarında Programın Karşılaştırılması

Finlandiya’da ana öğretim programı Ulusal Eğitim Kurulu tarafından belirlenmektedir. Türkiye’deki Talim Terbiye Kurulu’na benzeyen bu kurul ülke genelinde okutulacak programın genel çerçevesini belirlemektedir. Ülkede okutulacak olan program esnek tutulmuş durumdadır. Öyle ki yerel yönetim, okul yönetimi ve öğretmenler programda bir takım değişikliklere gidebilmektedir. Öğretmenlerin kendi öğretim metotlarını seçme, kendi eğitim malzemelerini belirleme özgürlükleri bulunmaktadır. Türkiye’deki zorunlu eğitim programı bu kadar esnek değildir. Her ne kadar öğretmen konuya uygun metodu kendisi seçebilse de belirlenen konuların, belirlenen zaman diliminde ve belirlenmiş kitaplardan okutulması esastır. Öğretmenin bu konuda karar alma ve uygulama özgürlüğü bulunmamaktadır.

Finlandiya temel eğitiminde zorunlu ana dersler; anadil (Fince ya da İsveççe), edebiyat, yabancı diller, sağlık eğitimi, çevre çalışmaları, din ya da ahlak bilimi, matematik, fizik, kimya, biyoloji, tarih, sosyal bilgiler, coğrafya, beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar, el sanatları, ev ekonomisi ve rehberlik dersleridir¹⁶⁹. Eğitim programı açısından Türkiye’de okutulan derslerle Finlandiya’da okutulan dersler arasında çok büyük bir farklılık bulunmamaktadır.

---

¹⁶⁷ Eurydice, a. g. e., s. 69

¹⁶⁸ MEB, *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016*, s. 1

¹⁶⁹ Bakioğlu, a. g. e., s. 99

Finlandiya zorunlu eğitim okullarında seçmeli ders uygulaması oldukça başarılı bir şekilde sürdürülmektedir. Özellikle el sanatlarına yönelik programa dâhil edilen dersler, öğrencilerin çok küçük yaşlardan itibaren bir meslek öğrenmelerine zemin hazırlamaktadır. Temel eğitim okullarında oluşturulan atölyeler âdetâ Türkiye'deki meslek lisesi atölyeleri gibidir. Bu atölyelerde verilen ev ekonomisi, metal ve ağaç oymacılığı, dokumacılık gibi el sanatlarına yönelik dersler öğrencilerin zihnini dinlendirmekte, diğer derslerdeki başarılarını olumlu yönde etkilemektedir.

Türkiye'de 2012 yılından itibaren temel eğitim programlarına konulan seçmeli ders uygulaması tam anlamıyla oturmuş olmasa da, programı daha özgürlükçü bir yapıya kavuşturmuştur. Fakat daha çok ailelerin ve okul yönetiminin telkinleriyle seçilen dersler öğrencinin sadece akademik başarısını artırmaya yöneliktir. Bu derslerin yanı sıra öğrencilerin zihinsel olarak rahatlayabilecekleri, el becerilerini artıracak derslerde konulmalıdır Böylece kaybolmaya yüz tutmuş Türk el sanatlarının yaşamasına da imkân tanınmış olacaktır.

5.10. Finlandiya ve Türkiye'de Zorunlu Eğitimde Sınıf Geçme ve Tekrar Durumunun Karşılaştırılması

Finlandiya'da, Türkiye'de olduğu gibi eğitim öğretim süreci sonunda öğrenci başarısını belirlemek için sınavlar ve değerlendirme ölçekleri uygulanmaktadır. Öğrencinin sınıf geçme ve başarı düzeyini belirlemede bu kriterler etkili olmaktadır. Fakat öğrenci başarısı değerlendirilirken sadece sınavlar değil, öğretmenlerin gözlemleri ve öğrenci hakkındaki düşünceleri de büyük önem arz etmektedir. Öğrencinin sadece akademik gelişimi değil, aynı zamanda sosyal ve kişisel gelişimleri de yakinen takip edilmektedir. Ülkede okulların ve sınıfların mimarileri buna göre düzenlenmiş durumdadır. Okul idaresi ve öğretmenler öğrencilerin sınıfta, kantinde ve bahçede ne yaptığını sürekli olarak gözlem altına alabilmektedir. Böylece değerlendirme okul hayatının sürekli bir parçası haline gelmektedir. Türkiye'de ise son yapılan düzenlemelerle öğrenci başarısını belirlemede ve sınıf geçmede öğretmen kanaatinin etkisi yok denecek kadar azaltılmıştır. Daha çok sınavlar, performans ve proje ödevleri ön plana çıkarılmış durumdadır.

Finlandiya'da başarısız olan öğrencilere çok az sınıf tekrarı yaptırılmaktadır. Bunun en önemli nedeni, başarısı düşük olan öğrencilerin hemen tespit edilip erken müdahaleye tabi tutulmasıdır. Öğrenci, sınıf ortalamasına göre hangi derste geri

durumda ise o derse ilişkin oluşturulan özel eğitim sınıfına alınarak yetiştirme eğitimine tabi tutulmaktadır. Böylece öğrenci geri kaldığı derste kısa süre içerisinde diğer öğrencilerin seviyesine ulaşmaktadır. Bu uygulama Finlandiya'nın, "*Feda edilecek tek bir öğrenci dahi yoktur. Her öğrenciye gerekli eğitim imkânları sağlandığında başarılı olur.*" anlayışının sonucudur. Bu uygulama sayesinde Finlandiya'da yönetmeliklerde yer almasına rağmen, uygulamada sınıf tekrarı oranı oldukça düşmüştür.

Türkiye'de ilkokulda öğrencilere sınıf tekrarı yaptırılmamaktadır. Ortaokul ve lisede ise öğrencinin sınıf tekrarına tabi tutulup tutulmayacağı derslere giren branş öğretmenlerinin verdiği notlara bağlı olarak gerçekleşmektedir. Eğitim öğretim yılı sonunda Şube Öğretmenler Kurulu (ŞÖK) okul müdürü veya müdür yardımcısı başkanlığında toplanır. İlgili öğrencinin ders içerisindeki akademik başarısı ve davranışları göz önüne alınarak, oy çokluğu esasına göre öğrencinin sınıf tekrarı yapmasına gerek olup olmadığı bu kurul tarafından belirlenir. Kurulun aldığı karar yazılı olarak aileye bildirilir.

Zorunlu eğitimde öğrenci tekrarı Türkiye'de % 3,8 oranına sahipken, Finlandiya'da bu oran çok daha düşüktür. Elbette ki bir öğrencinin sınıf tekrarı yapması öğrencinin gelişimi açısından gerekli ise yapılmalıdır. Fakat sınıf tekrarının, öğrenci üzerinde sosyal ve psikolojik açıdan olumsuz etkiler bıraktığı görülmektedir. Bu nedenle sınıf tekrarına imkân vermeden, Finlandiya'da olduğu gibi öğrencinin yetiştirme eğitimine tabi tutulması çok daha etkili ve başarılı sonuçlar vermektedir.

5.11. Finlandiya ve Türkiye'de Zorunlu Eğitimin Finansman Durumunun Karşılaştırılması

Finlandiya güçlü ekonomisi ile Avrupa'nın en zengin ülkeleri arasında yer almaktadır. Bu zenginliğini eğitime yansıtarak yeni yetişen nesillerini en iyi şekilde eğitmeyi hedeflemektedir. Eğitim harcamalarını giderden çok geleceğe yapılan yatırım olarak gören Finlandiya, ülke olarak eğitime ayırdığı kaynak açısından çıtayı oldukça yüksek tutmuş bir ülkedir. Ülke GSYH'sının % 3,9'unu zorunlu eğitime ayırmaktadır. Her bir öğrenci için yıllık 6 bin dolar civarında harcama yapılmaktadır¹⁷⁰. Bu miktar

---

¹⁷⁰Arabacı, a. g. e., 109

OECD ülke ortalamasının dâhi üzerindedir. Bu durum elbette ki Finlandiya'nın zorunlu eğitim kalitesini daha da artırmıştı.

Türkiye'de zorunlu eğitimin finansmanı, Finlandiya'daki kadar olmasa da son yıllarda hızlı bir artış kaydetmiştir. Eğitimin önemi hem devlet tarafından hem de aileler tarafından büyük ölçüde kavranmıştır. Son yıllarda devlet bütçesinden en büyük pay eğitime ayrılır hâle gelmiş, çok sayıda derslik yapılmış, okullar bilgisayar ve akıllı tahtalar ile donatılmıştır. 2015 verilerine göre Türkiye'nin GSYH'dan eğitim için ayırdığı oran % 3,46'ya çıkarılmıştır¹⁷¹.

Finlandiya ile Türkiye'deki zorunlu eğitim finansmanı farklı devlet organları tarafından sağlanmaktadır. Finlandiya'da okulların finansmanı Eğitim Bakanlığı ve yerel yönetimlerce sağlanırken, Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı, katkı payları ve bağışlar zorunlu eğitimin finans kaynağını oluşturmaktadır¹⁷². Türkiye'de yerel yönetimlerin eğitime kaynak aktarma açısından etkinliği yok denecek kadar azdır. Bu durum resmi prosedür nedeniyle sürecin uzamasına ve gönderilen kaynakların verimli bir şekilde kullanılamamasına neden olmaktadır. Bu konudaki bir diğer sıkıntı ise Bakanlık bütçesinden okullara eşit oranda kaynak gönderilememesidir. Bazı meslekî ve teknik liselere önemli miktarda kaynak aktarılırken, ilkökul ve ortaokullara kaynak aktarılmamaktadır. Finlandiya'da ise neredeyse zorunlu eğitim harcamalarının tamamı yerel yönetimlerce karşılanmaktadır. Bu durum ülkedeki okulların ihtiyaçlarının yerinde görülüp, bu okullara hızlı bir şekilde kaynak aktarılmasını sağlamaktadır.

5.12. Finlandiya ve Türkiye'de Zorunlu Eğitim Öğrencilerine Sağlanan Sosyal Hizmetlerin Karşılaştırılması

Finlandiya bir AB ülkesi olduğu için AB politikaları gereğince aile ve çocuk yardımları tüm ailelere etkin bir şekilde verilmektedir. Ailelerin maddî durumlarına bakılmaksızın çocuk sayısına göre verilen aile ödeneği, bütçedeki en büyük giderlerden birini oluşturmaktadır. Buna rağmen genç nüfus oranını korumak için bu ödemeler sürekli olarak yapılmaktadır.

Ülkede öğrenim çağının altındaki tüm çocuklar halka açık günlük bakım hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Zorunlu eğitim Türkiye'de olduğu gibi ücretsizdir ve tüm giderler devlet tarafından karşılanmaktadır. Ülkede özel okul

¹⁷¹ MEB, *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016*, s. 240

¹⁷² Güngör ve Göksu, a. g. e., s. 63

yoktur. Devlet okulları mimarileri, donanımları ve hizmet kaliteleriyle Türkiye'deki özel okulların üzerinde bir standarda sahiptir. Bu durum öğrencilerin okulda kendini özel hissetmelerini ve okula severek gitmelerini sağlamaktadır.

Finlandiya'da öğrencilerin okul ortamı içerisinde ihtiyaç duyduğu her şey devlet tarafından ücretsiz olarak sağlanmaktadır. Zorunlu eğitim okullarında öğrenci kitapları yardımcı kaynaklar ve materyallerin tamamı ücretsizdir. Ayrıca öğrencilerin toplu taşımaları, öğle yemekleri ve her türlü sağlık giderleri yine devlet tarafından karşılanmaktadır¹⁷³.

Türkiye'de zorunlu eğitim öğrencilerine yönelik sosyal yardımlar Finlandiya'daki kadar olmasa da imkânlar ölçüsünde yapılmaktadır. Türkiye'de zorunlu eğitim ücretsizdir. Ders kitaplarından diğer eğitim materyallerine kadar pek çok eğitim ihtiyacı devlet tarafından karşılanmaktadır. Finlandiya'da Sosyal Güvenlik Kurumu (Kela) Yardımları tüm öğrencileri ve ailelerini kapsarken Türkiye'de benzer yardımlar sadece durumu iyi olmayan öğrenci ve ailelerine verilmektedir. Yine Türkiye'de zorunlu eğitim gören öğrencilerin, taşıma ve öğle yemekleri sadece taşıma kapsamında olan öğrenciler için uygulanmaktadır.

Finlandiya'nın ülkemize göre öğrencilerine ve ailelerine sağladığı sosyal yardımların bu kadar kapsamlı olmasının iki temel sebebi bulunmaktadır. Bu sebeplerden ilki çok güçlü bir ekonomiye sahip olmaları ikincisi ise öğrenci sayılarının az olmasıdır.

5.13. Finlandiya ve Türkiye'de Zorunlu Eğitim Okullarının Denetim Durumunun Karşılaştırılması

Türkiye'de eğitim denetiminin bakanlık ve il düzeyi olmak üzere ikili biçimde örgütlenmesi ve bu teftişi yürüten iki birim arasında bir bütünlük bulunmaması bazen sorunlara neden olabilmektedir. Her iki birim farklı eğitim kademelerinde denetim görevini üstlenmiştir. İlk ve orta dereceli okullar illerde bulunan müfettişler tarafından teftiş edilirken liseler bakanlık müfettişlerince teftiş edilmektedir. Bu durum birbirinin devamı niteliğinde olan zorunlu eğitim kademeleri arasında denetim birliğini ve bütünlüğünü bozmaktadır.

---

¹⁷³ Yalçındağ, a. g. e., s. 75

Türkiye’de eğitim denetimi maarif müfettişlerince gerçekleştirilmektedir. Maarif müfettişlerinin; yöneticilik, rehberlik, liderlik, öğreticilik, araştırma ve soruşturma uzmanlığı ile teftiş gibi alanlarda hizmet ettikleri ve rol oynadıkları görülmektedir. Müfettişlerin görev tanımının bu kadar geniş ve çeşitli olması Türkiye’deki eğitim teftişinin de tam anlamıyla yapılmasını zorlaştırmaktadır.

Finlandiya’da 2000 yılından itibaren okullara yapılan denetim faaliyetlerine son verilmiştir. Okullar kanunların gerektirdiği temel işlevleri yerine getirmekle yükümlüdürler. Bu görevi yerine getirdikleri sürece kendi idarî düzenlemelerini yapabilme özgürlüğüne sahiptirler¹⁷⁴. Dolayısıyla ülkedeki okullar, eğitim etkinlikleri, yönetmelikler ve ana ulusal öğretim programında belirlenen hedeflere uygunluk açısından denetlenmektedir.

Finlandiya’da denetim ziyaretlerine olan gereksinimin kalkmasında en önemli etken okullardaki iç denetim mekanizmasının çok iyi çalışmasıdır. Ülkede okul müdürleri ve öğretmenler kendi görev bilincini çok iyi kavramış durumdadır. Ayrıca okullar geliştirdikleri çeşitli performans ölçekleri sayesinde hatalı ve eksik yönlerini görebilmekte çözüm yollarını kendileri üretebilmektedir. Türkiye’deki denetimler ise maarif müfettişlerinin okulları ziyaret etmeleri şeklinde gerçekleşmektedir. Bir okulun genel durumunun değerlendirilmesi açısından elbette ki bu ziyaretlerin önemi oldukça büyüktür ama Finlandiya örneğinde olduğu gibi iç denetim mekanizmasının çalışması daha etkili sonuçlar verebilmektedir.

Finlandiya da iç denetimin eğitim teftişi açısından önemi vurgulanırken meslek ahlakı ve yöneticilerin adalet anlayışından da bahsetmek gerekmektedir. Ülkede ki öğretmenlerin iyi bir eğitimden geçmiş olmaları, meslekî ahlak ve görev bilincinin üst düzeyde olması, eğitim teftişini bir zorunluluk olmaktan çıkarmaktadır. Ülkede her bir öğretmen görevinin ciddiyetini ve önemini kavramış olarak hizmet vermektedir.

Finlandiya da eğitim teftişine Türkiye’deki kadar ihtiyaç duyulmamasının en önemli sebeplerinden biri de 46 yıldır kullanılan, oturmuş bir eğitim sistemine sahip olmalarıdır. Türkiye’de sürekli yapılan sistem değişiklikleri öğretmenlerin her defasında eğitimine ve denetimine ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır.

---

¹⁷⁴Aras ve Özen, a. g. e., s. 3

5.14. Finlandiya ve Türkiye’de Zorunlu Eğitimde Görev Yapan Öğretmen Özelliklerinin Karşılaştırılması

Bir ülkenin eğitim sisteminin başarılı olmasında pek çok unsur etkilidir. Fakat hiç şüphesiz ki bu unsurlar içerisinde en belirleyici rol öğretmenlerdir. Bir eğitim sistemi ancak öğretmenlerinin niteliği ve kalitesi oranında başarılıdır. Buradan hareketle eğitimde başarıyı yakalamak adına öncelikle öğretmenleri iyi seçmek, onları en iyi şekilde yetiştirmek, maddi ve manevi olarak öğretmenleri motive edecek koşulları sağlamak büyük önem arz etmektedir.

Finlandiya ülke olarak eğitimde başarı açısından öğretmenin önemini çok iyi kavramış ülkelerden biridir. Bu nedenle işi en baştan sıkı tutmuş durumdadır. Ülkede genel veya meslekî ortaöğretimi bitirdikten sonra üniversite giriş sınavında başarılı olan bir kişi, öğretmen olmak için üniversitelere başvurduğunda, yazılı giriş sınavı, yetenek testi, bireysel mülakat ve grup tartışması aşamalarını içeren bir seçim sistemine daha tabi tutulmaktadır. Bu sınavlarda öğretmen adaylarının dış görünüşlerinden bir olayı veya durumu ifade edebilme kabiliyetlerine, ahlaki özelliklerinden bireysel yeteneklerine kadar pek çok özellikleri değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Başvuru yapan adayların ancak 1/10 bu sınavları geçerek öğretmen yetiştiren okullara yerleşebilmektedir¹⁷⁵.

Türkiye’de öğretmen yetiştiren fakültelere yerleşebilmek için üniversite giriş sınavına girmek ve gerekli puanı almak yeterlidir. Öğretmenlik mesleğinin özel bir ihtisas alanı olduğu düşünüldüğünde, Türkiye’de sadece bilgiye dayalı bir sınav ile öğretmen yetiştiren okullara yerleşmek bir takım sorunları beraberinde getirebilmektedir. Zira öğretmenlik mesleğinde belirli bir bilgi birikimine sahip olmak kadar, bu bilgi birikimini öğrenciye aktarabilecek yeteneklere de sahip olmak gerekmektedir. Ayrıca öğretmenin bir çocuk için anne ve babadan sonra en önemli rol model olduğu düşünüldüğünde, öğretmenlerin ahlakî ve kültürel açıdan da olumlu özelliklere sahip olması gerekmektedir. Türkiye’de öğretmen adayı seçiminde bireyin hitabet yeteneği, etkileme ve ikna kabiliyeti, millî ve ahlakî değerlere olan bağlılığı gibi pek çok husus dikkate alınmalıdır.

Finlandiya’da öğretmen okullarına aday belirlenirken dikkat edilen önemli bir unsur da ihtiyaca göre öğretmen adayının alınmasıdır. Bu nedenle öğretmen

---

¹⁷⁵ Bakioğlu, a. g. e., s. 113

olamayacak adaylar en baştan elenmekte, böylece bu adayların yılları boş yere heba edilmemektedir. Türkiye’de bu duruma ne yazık ki dikkat edilmemektedir. Öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin her geçen gün sayısının ve kontenjanlarının artması, öğretmenlik dışı alanlardan zaman zaman yapılan atamalar, Göreve başlayamamış yüz binlerce öğretmen adayı sorununu ortaya çıkarmaktadır. Belli bir yaştan sonra meslek edinmenin zorluğu göz önünde bulundurulduğunda bu kişilerin atanamama durumunda ciddi psikolojik ve ekonomik sorunlar yaşadığı görülmektedir.

Finlandiya’da aday öğretmenlerin lisans programlarının büyük bir kısmını teoriden çok uygulama eğitimleri oluşturmaktadır. Ülkede her öğretmen yetiştiren okulun bir uygulama okulu bulunmaktadır. Öğrenciler ilk yıldan itibaren her yıl bu uygulama okullarında staj faaliyetlerine katılmaktadır. Türkiye’de de öğretmen adayları okullara giderek staj çalışmaları yapmaktadır. Fakat bu çalışmalar genelde öğretmen adaylarının mezuniyet yılı içerisinde gerçekleşmektedir. Öğretmen adayları atanabilmek için mezuniyet yılı sonunda Kamu Personeli Seçme Sınavı’na (KPSS) hazırlandıkları için staj çalışmaları verimli olmamaktadır.

Finlandiya’da öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimi Türkiye’de olduğu gibi üniversiteler tarafından yapılmaktadır. Finlandiya’nın bu açıdan en önemli farklılığı tüm öğretmenlerin yüksek lisans eğitimi görmüş olmalarıdır. Hatta ülkede çok sayıda öğretmen doktora eğitimi almış durumdadır. Türkiye’de ise öğretmenler lisans eğitimi ile görev yapmakta ve çok az bir kısmı yüksek lisans yapmaktadır. Doktora yapan öğretmen sayısı ise yok denecek kadar azdır.

Öğretmenlerin meslek öncesi eğitimi kadar meslek esnasında da eğitimleri büyük önem arz etmektedir. Finlandiya bu konuda da oldukça etkin çalışmalar yürütmektedir. Eğitim bakanlığı gelişmeleri çok iyi takip etmekte ve açılan kurs ve seminerler ile öğretmenlerini eğitmektedir. Türkiye’de de bu kurslar etkin bir şekilde uygulanmaktadır.

Finlandiya’da öğretmenlerin çalışma süreleri ile Türkiye’deki öğretmenlerin çalışma süreleri arasında önemli bir farklılık yoktur. Finlandiya’da eğitim öğretim 188 iş gününden ve 38 haftadan ibarettir. Haftalık ders saati 19 ile 30 saat arasında değişmektedir. Net öğretim saati ise ilköğretimde 677, ortaöğretimde 550 saattir. Türkiye’de ise eğitim öğretim 180 iş günü ve 38 haftadan oluşmaktadır. Haftalık ders saati 30 saat ile 35 saat arasında değişmektedir. Net öğretim saati ise ilköğretimde 639,

ortaöğretimde 567 saattir¹⁷⁶. Bu verilerden de anlaşıldığı üzere her iki ülkenin eğitim süreleri birbirine oldukça yakındır.

Bir ülkenin eğitim sisteminin başarısı açısından öğretmenlere tanınan sosyal ve ekonomik haklar büyük önem taşımaktadır. Türkiye’de öğretmenlerin sosyal ve ekonomik haklar zaman zaman iyileştirilse de Finlandiya ile kıyaslandığında oldukça geri durumdadır. Finlandiya’da ilköğretimde çalışan öğretmenin geliri 32 692 dolar ile 50 461 dolar, ortaöğretimde ise 25 703 dolar ile 61 089 arasında değişirken, Türkiye’de ilköğretimde bir öğretmenin geliri 25 532 dolar ile 29 692 dolar, ortaöğretimde 26 073 ile 30 355 dolar arasında değişmektedir¹⁷⁷.

Finlandiya’da öğretmenlik meslekler içerisinde en fazla itibar ve saygı gören meslek durumundadır. Öyle ki ülkede öğretmenlik doktorluk, mimarlık gibi mesleklerden daha popüler bir meslek konumundadır. Türkiye’de ise öğretmenlik mesleğinin saygınlığı ve itibarı her geçen gün azalmaktadır.

---

¹⁷⁶ Süngü, a. g. e., s. 3-35

¹⁷⁷ Süngü, a. g. e., s. 28-29

SONUÇ VE ÖNERİLER

Gelişmeyi ve kalkınmayı amaç edinmiş her ülke elbette ki onu bu amaca götürecek tüm faktörleri göz önünde bulundurmak zorundadır. Bu özellikle eğitim gibi bir milletin kaderini tamamen etkileyecek bir faktör ise izlenecek politika kılı kırk yararcasına bir hassasiyetle belirlenmeye çalışılmalıdır.

Küresel etkileşimin ve rekabetin had safhaya ulaştığı günümüzde toplumlar eğitim sistemleri ile birbirini etkilemeye devam etmektedir. Uluslararası alanda yapılan seviye belirleme sınavları ile her toplum eğitimde nerede olduğunu görebilmekte ve bu alanda kendini geliştirmenin yollarını aramaktadır. Türkiye'nin bu sınavlardaki durumu göz önüne alındığında, ülke adına eğitimde yapılması gereken çok şeyin olduğu görülmektedir. Yapılması gerekenleri belirlerken bu sınavlarda başarıyı yakalamış ülkelerin eğitim sistemlerinden etkilenmek kaçınılmazdır.

Karşılaştırmalı eğitim çalışmaları sistemli olarak ilk kez 1817 yılında Marc Antoine Jullien tarafından yapılmaya başlamıştır. Bu tarihten sonra karşılaştırmalı eğitim çalışmaları Avrupa'da büyük önem kazanmış ve bu alanda çok sayıda araştırma yapılmıştır. Türkiye'de ise karşılaştırmalı eğitim çalışmaları 1940 yılından itibaren yapılmaya başlamış ve bu alanda çok az sayıda araştırma yapılmıştır. Türkiye'de eğitim alanında yapılan yeniliklere temel oluşturması için çok sayıda karşılaştırmalı eğitim çalışmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle karşılaştırmalı eğitime Türkiye'de daha fazla önem verilmelidir.

Bir ülkenin eğitim politikası millî bir meseledir. Dolayısı ile eğitim politikasının rotası belirlenirken siyaset üstü bir anlayışla hareket edilmelidir. Zira siyasetin günü birlik çatışmaları ile sürekli değişen bir eğitim anlayışı, elbette ki o millete sadece birkaç yıl değil, birkaç asır kaybettirecektir. Bu gerçeğin önemini kavramış Finlandiya gibi ülkelerde hükümetler ve bakanlar değişse de eğitim politikaları ve sistemleri siyasetin uzağında tutulmuş, böylece eğitimde istikrar yakalanarak başarı sağlanmıştır. Türkiye'de ise siyaset eğitim üzerinde büyük bir etki oluşturmaktadır. Bu nedenle eğitimde istikrar sağlanamamaktadır. Bu olumsuz durumun önüne geçmek için Türkiye'de her türlü siyasî etki ve denetimden uzak tarafsız bir üst kurul oluşturulmalıdır. Bu kurulun en önemli görevi bilimsel veriler ışığında millî ve ahlakî değerlerimizi de göz önünde tutan Türkiye'nin orta ve uzun vadeli eğitim politikalarını belirlemek olmalıdır.

Türkiye’de 2012 yılında yapılan düzenleme ile zorunlu eğitim 8 yıldan 12 yıla çıkarılmıştır. Zorunlu eğitim süresinin uzatılması toplumun eğitim ve kültür seviyesinin artması adına güzel bir gelişmedir. Yapılması gereken bu süreyi nitelikli bir eğitimle en verimli bir şekilde değerlendirmektir. Finlandiya’nın zorunlu eğitim süresi 9 yıldır. Fakat dünyanın en başarılı eğitim sistemine sahiptir. Buradan hareketle zorunlu eğitim süresinin uzatılmasından çok, nitelikli ve kaliteli bir eğitim sunabilmek başarıyı yakalamak adına daha büyük bir önem arz etmektedir.

Finlandiya 20 bölgeden oluşmaktadır. Ülkede zorunlu eğitim sisteminde yerel yönetimlerin etkisi oldukça fazladır. Okulların yönetiminden finansmanına kadar pek çok konuda yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu durum eğitimde yerinden yönetim avantajını ortaya çıkarmakta ve okulların sorunları daha hızlı çözülebilmektedir. Türkiye’de buna benzer bir düzenlemenin yapılabilmesi şuan için mümkün gözükmemektedir. Zira Türkiye üniter bir yapıya sahiptir. Eğitim gibi önemli bir olgunun belediyelere devredilmesi farklı eğitim anlayışlarının hayata geçmesine zemin hazırlayacak, bu da Türkiye’nin birlik ve bütünlüğünün bozulmasına sebep olabilecektir. Bu nedenle eğitimde merkezî yönetim anlayışı sürdürülmelidir.

Finlandiya’da okullaşma oranları, sınıf mevcutları, öğretmen başına düşen öğrenci sayıları oldukça iyi durumdadır. Eğitimde başarı açısından önemli olan bu unsurlar, Türkiye’de her geçen gün iyileşmesine rağmen hedeflenen oranlara ulaşamamıştır. Türkiye’de 12 yıllık kesintili eğitim kapsamında okulların ilkokul, ortaokul ve liseye dönüştürülmesi derslik yetersizliğini daha da artırmıştır. Özellikle İstanbul, Ankara, Adana, Mersin, Şanlıurfa gibi illerimizde sınıf mevcutları ve öğretmen başına düşen öğrenci sayıları oldukça yüksek durumdadır. Bu oranların hızlı bir şekilde iyileştirilmesi gerekmektedir.

Finlandiya eğitim sisteminin bu kadar başarılı kılan önemli unsurlardan biri, toplum olarak okuma kültürünün üst düzeyde olmasıdır. Küçük yaşlardan itibaren okuma alışkanlığı kazanan Finlandiyalı çocuklar, bu özellikleri sayesinde okul hayatlarında oldukça başarılı olmaktadır. Türkiye’de bu kültür ne yazık ki henüz yerleşmiş durumda değildir. Bu da öğrencilerin okul başarılarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle sadece öğrencilere yönelik değil, toplumun tüm kesimlerine okuma alışkanlığı kazandıracak önlemler alınmalıdır.

Finlandiya’ da zorunlu eğitim programı ve dersleri Türkiye’deki derslerle benzerlik göstermektedir. Ülkede seçmeli ders kültürü ise tam anlamıyla oturmuş durumdadır. Ev ekonomisi, ahşap ve metal işleri gibi meslekî dersler zorunlu eğitimin önemli bir parçasının oluşturmaktadır. Türkiye’de ortaokul ve liselerde seçmeli ders uygulamasına geçilmesi, öğretim programını daha demokratik ve özgürlükçü bir yapıya kavuşturmuştur. Fakat getirilen seçmeli derslerin sayısı ve çeşidi artırılmalıdır. Özellikle Finlandiya’da olduğu gibi uygun atölyeler oluşturularak, ilkokuldan itibaren çömlekçilik, halı ve kilim dokumacılığı, cam, bakır, ahşap ve metal işlemeciliği gibi geleneksel el sanatlarımızın eğitimi verilmelidir.

Türkiye’de zorunlu eğitimin finansman kaynağı büyük oranda, Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinden karşılanmaktadır. Özellikle meslek liseleri başta olmak üzere ortaöğretime bakanlık bütçesinden kaynak aktarılırken, ilk ve ortaokullara kaynak aktarılmaması ilköğretim okullarının bir takım ihtiyaçlarını karşılayamamasına sebep olmaktadır. İlk ve ortaokullara da bütçeden kaynak aktarılmalıdır.

Finlandiya’da okul mimarîleri birer sanat eseri niteliğindedir. Öğrencilerin kantini bir kafeterya görünümündedir. Öğretmenler odası bir evin mutfağı gibi dizayn edilmiştir. Sınıflar, atölyeler, laboratuvarlar ve spor salonları oldukça işlevsel olarak inşa edilmiştir. Ülkedeki okullar, “*Öğrenci okulu severse başarılı olur.*” anlayışı ile dizayn edilmiştir. Türkiye’deki okulların mimarîleri tek düze ve estetik kaygı gözetilmeden yapılmaktadır. Özellikle Selçuklu ve Osmanlıdan izler taşıyan, günümüz modern mimarî ile bütünleşmiş, geniş ve ferah okullar yapılmalıdır. Böylece okul, öğrencilerin sıkıldığı, biran evvel terk etmek istediği bir ortamdan çok eğlendiği ve zevk aldığı bir yaşam alanı haline gelecektir.

Türkiye’de eğitim teftişi sistemi tek çatı altında toplanmalı, bakanlık ve taşra müfettişliği ikiliğine son verilmelidir. Okullara yapılan kısa süreli denetim ziyaretleri öğretmenlerin gerçek performansını belirlemede yetersiz kalabilmektedir. Bu nedenle denetim Finlandiya’da olduğu gibi okulların iç denetimine yönelik olmalıdır.

Bir eğitim kurumunun başarılı olmasını sağlayan en önemli unsur kurum yönetiminin başarılı olmasıdır. Bu noktada okul müdür ve müdür yardımcılarının yetenekleri ve nitelikleri büyük önem arz etmektedir. Öğretmenlik nasıl özel bir ihtisas alanı ise, idarecilikte ayrı bir uzmanlık alanıdır. Bu nedenle okul yöneticilerinin seçiminde hassasiyet gösterilmelidir. Bir okulun her açıdan gelişimine liderlik

yapabilecek liyakat sahibi yöneticiler iş başına getirilmelidir. Ayrıca okul idarecilerine eğitim yönetimi ve yenilikleri hususunda uzun süreli eğitimler verilmelidir.

Finlandiya eğitim sistemini bu kadar başarılı kılan en önemli unsur şüphesiz ki öğretmenleridir. Ülkenin öğretmen seçme ve yetiştirme sistemi incelenmeli ve örnek alınmalıdır. Finlandiya’da öğretmen seçiminde dikkat çeken en önemli nokta elemanın fakülteye kabul öncesi yapılması ve ihtiyaç oranında adayın alınmasıdır. Türkiye’de ise eğitim fakültelerine öğrenci alımı zaman zaman ihtiyacın çok üzerinde olabilmektedir. 4 yıllık lisans eğitimi sonrasında bazı branşlarda ortaya çıkan yığılmalar atanamayan öğretmen sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle ülkemizde eğitim fakülteleri açılırken ve öğrenci kontenjanları belirlenirken geleceğe yönelik ihtiyaç göz önünde bulundurulmalıdır.

Yeni nesillerin en iyi şekilde yetiştirilmesi alanında uzmanlaşmış, kaliteli öğretmenlerle mümkündür. Öğretmenlik mesleğine yönelik dönem dönem yapılan yanlış atama ve değişiklikler Türkiye’de öğretmen kalitesini düşürmekte, bir uzmanlık alanı olmaktan çıkarmaktadır. Türkiye’de yakın tarihte gerçekleştirilen, kısa süreli, hızlandırılmış eğitimlerle öğretmen alımı, çeşitli fakülte mezunlarının öğretmen olarak atanması, branş değişikliği uygulaması ile öğretmenlerin asıl uzmanlık alanları dışındaki farklı branşlara geçirilmesi, ücretli ve sözleşmeli öğretmenlik gibi uygulamalar öğretmenliğin kalitesini ve verimliliğini düşürmektedir. Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin kalitesini düşüren bu tür uygulamalara son verilmelidir.

Kalite ve yetenek öğretmenlik mesleğinde önemli olmakla birlikte bu vasıfları en üst performansla sergilemek de bir o kadar önem arz etmektedir. Bu noktada öğretmen motivasyonunu üst düzeye çıkaracak uygulamalara önem verilmelidir. Başarılı olan öğretmenler ödüllendirilmelidir.

Kendini yenilemeyen ve geliştirmeyen bir öğretmenin başarılı olması mümkün değildir. Ne yazık ki Türkiye’de pek çok öğretmen lisans eğitiminde aldığı bilgilerle eğitim vermekte ve emekli olana dek bu bilgi ve birikimle hizmet vermektedir. Öğretmenlerin eğitim seviyelerini artırmak adına yüksek lisans ve doktora eğitimlerini teşvik edici düzenlemeler yapılmalıdır. Bir dönem getirilen kariyer basamakları uygulaması tekrar geri getirilmeli, yüksek lisans ve doktora eğitimi alan öğretmenlere teşvik amaçlı sosyal ve ekonomik haklar verilmelidir.

BİBLİYOGRAFYA

- AKDEMİR, Ayhan Selçuk, Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Programlarının Tarihçesi ve Sorunları, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Academic Journal*, 2013 C. 8, S.12, s.22
- AKYÜZ, Yahya, *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara 2010, s. 440-441
- ALTUNIŞIK, Remzi, COŞKUN, Recai, YILDIRIM, Engin, BAYRAKTAROĞLU, Serkan, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*, Sakarya Kitapevi, Sakarya 2002, s. 21
- ARAS, Selda, ÖZEN, Sinem, Türkiye, Finlandiya ve Güney Kore’de Öğretmen Yetiştirme Programlarının İncelenmesi, X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, 27-30 Haziran 2012, s. 3
- ARSLAN, Mehmet, Avrupa Birliği Ülkelerinde Okul Öncesi Eğitiminin Gelişimi ve Mevcut Durumu, *Milli Eğitim Dergisi*, Yaz 2005, S. 167, s. 200
- AYKAÇ, Necdet, KABARAN, Hasret, BİLGİN, Hilal, Türkiye’de ve Bazı Avrupa Birliği Ülkelerindeki Öğretmen Yetiştirme Uygulamalarının Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi (Almanya, Finlandiya, Fransa, İngiltere ve Türkiye Örneği), *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Academic Journal*, 2014, C: 9, S: 3, s. 288
- BAKİOĞLU, Ayşen, *Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi, Pisa’da Başarılı Ülkelerin Eğitim Sistemleri*, Nobel Yayınevi, Ankara 2013, s. 90
- BALCI, Ali, (Edt.), *Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri*, Pegem Akademi Yayınevi, Ankara, 2011, s.1
- BAŞARAN, İbrahim Ethem, *Eğitim yönetimi*, Feryal Matbaacılık, Ankara 2000, s.137
- ....., Temel eğitim ve yönetimi, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara 1982, s. 16
- BAŞKAN, Gülsün Atanur, Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmen Yetiştirmede Yeniden Yapılanma, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2001, S. 20, s. 17

- BAŞTÜRK, Savaş, Matematik Öğretmen Adaylarının Eğitim Fakültesindeki Eğitim-Öğretim Sürecini Değerlendirmeleri, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2011, C.8, S.1, s. 61
- BOZKURT, Nadir, *Türkiye İle Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Okul Yöneticilerinin Yetiştirilme ve Atanma Süreçlerinin Karşılaştırılması*, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya 2005, s. 51
- BÜGE, Behiye Canan, *Türkiye İlköğretim İngilizce Öğretim Programı ve Finlandiya Yabancı Dil Programının Karşılaştırılması Olarak İncelenmesi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005, s. 46-47
- BÜLBÜL, Mehmet v.d., *Finlandiya Çalışma Ziyareti Raporu*, 5-9 Temmuz 2010, s. 3
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener, ÇAKAN, Mehtap, TAN, Şeref, ATAR, Hakan Yavuz, *TIMSS 2011 Ulusal Matematik ve Fen Raporu 8. Sınıflar*, Milli Eğitim Yayınları, Ankara 2014, s. 7
- ÇAKIRER, İlknur, *Türkiye Eğitim Denetimi Sistemi İle Finlandiya Eğitim Denetimi Sisteminin Karşılaştırılması*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2010, s. 75
- ÇELEN, Fatma Kübra, ÇELİK, Aygül, SEFEROĞLU, Süleyman Sadi, Türk Eğitim Sistemi ve PISA Sonuçları, *Akademik Bilişim Dergisi*, 2011, S.30, s. 767
- ÇELEN, Mustafa, Finlandiya'da Yerel Yönetimler, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, C.22, S.2, Nisan 2013, s. 85
- DELİBAŞ, Hülya, *Türkiye, İngiltere, Almanya Ve Finlandiya Biyoloji Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması*, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s. 68
- DEMİREL, Özcan, *Karşılaştırmalı Eğitim*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2000, s. 1-3
- DEMİRTAŞ, Zülfü, Osmanlı'da Sıbyan Mektepleri ve İlköğretimin Örgütlenmesi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2007, C.17, S.1, s. 175

- DURŞUN, Ahmet Haluk, Helsinki, Soğuk lkenin, Sakin İnsanları, *Emanname Seyahat ve Kültür Dergisi*, S.14, Aralık 2011, s. 50
- DURŞUN, Hasan Basri, Avrupa'nın Eğitimde Model lkesi: Finlandiya, *Eğitim Bülteni Dergisi*, Ankara 2008, S.30, s.34
- ERARSLAN, Ali, Finlandiya'nın PISA'daki Başarısının Nedenleri: Türkiye İçin Alınacak Dersler, Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, Aralık 2009, C. 3, S. 2, s. 242-243
- ERDOĞAN, İrfan, Türk Eğitim Bilimleri alışmaları İçinde nemsilmesi Gereken Bir Alan: Karşılaştırmalı Eğitim, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 2003, C.1, s. 268
....., *Karşılaştırmalı Eğitim: Çağdaş Eğitim Sistemleri*, Sistem Yayıncılık, İstanbul 2003, s. 6
- ERGİNER, Aysun, *Avrupa Birliği Eğitim Sistemleri*, Pegem Akademi Yayınevi, Ankara 2009, s. 20
- EURYDİCE, Avrupa'da Eğitime İlişkin nemli Veriler 2012, Eğitim, Görsel-İşitsel ve Kültür İdari Ajansı, Ankara 2012, s. 29
- EURYDİCE, Avrupa'da okullarda sınıf tekrarı: lkeler arasındaki büyük farklılıklar, http://eacea.ec.europa.eu/education/Eurydice/documents/thematic_reports/126TR_HI.pdf Erişim 08.09.2015
- GÜLTEKİN, Mehmet, Eğitim Bilimlerinde Yenilikler, Türkiye ve Avrupa Birliğine ye Bazı lkelerde Zorunlu Eğitim, *Anadolu Üniversitesi Yayınları*, 1998, S. 1016, s. 73
- GMŐŐ, Ergin, *lkeler Coğrafyası*, Nobel Yayınevi, Ankara 2006, s. 20
- GÜNER, İbrahim, ERTÜRK, Mustafa, *Kıtalar ve lkeler Coğrafyası*, Nobel Yayınevi, Ankara 2006, s. 112
- GÜNGÖR, Gonca, GÖKSU, Alper, Türkiye'de Eğitimin Finansmanı ve lkeler Arası Bir Karşılaştırma, *Yönetim ve Ekonomi Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2013, C: 20, S: 1, s.63

- GÜVEN, İsmail Eğitimde 4+4+4 ve Fatih Projesi Yasa Tasarısı = Reform mu?,
İlköğretim Online Dergisi, 2012, C.11, S. 3, s. 558
- HACIMAHMUTOĞLU, Hande, *Türkiye'deki Sosyal Yardım Sisteminin Değerlendirilmesi*, DPT Uzmanlık Tezi, Ankara 2009, s.40
- Helsinki Büyük Elçiliği, Finlandiya Ülke Notu,
<http://helsinki.be.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=215702>
Erişim 12.04.2016
- IŞIK, Ahmet, ÇİLTAŞ, Alper ve BAŞ, Fatih, Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlik Mesleği, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2010, C.14, S.1, s.54
- KARADENİZ, Oğuzhan, ULUSOY, Melek, 4+4+4 Eğitim Sistemi ile Sosyal Bilgiler Eğitiminde Ortaya Çıkan Kaotik Durumlar Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2015, C: 5, S:1, s. 101
- KARATAŞ, Zeki, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, C.1, S.1, Ocak 2015, s.71
- KILDAN, A. Oğuzhan, Okul Öncesi Eğitimin Amacına İlişkin Öğretmen ve Veli Görüşleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2012, C.20 s. 136
- KINCAL, Remzi Y., *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Nobel Yayınevi, Erzurum 1999, s.1
- KIZILÇAOĞLU, Alaattin, Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırma Sürecine İlişkin Eleştiriler ve Öneriler Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi, 2005 C.8 S.14, s. 133
- KORKMAZ, İsa, Yeni İlköğretim Programının Öğretmenler Tarafından Değerlendirilmesi, *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi*, 2006, C.2, s.420
- LAUWERYS, Joseph Albert, VARIŞ Fatma ve NEFF, Kenneth, *Mukayeseli Eğitim*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara 1979, s.5

- MEB, Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı; TIMSS 1999 Üçüncü Uluslararası Matematik ve Fen Bilgisi Ulusal Raporu, Milli Eğitim Yayınları, Ankara 1999, s. 5-9
- MEB. http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/12Yil_Soru_Cevaplar.pdf
Erişim 20.08.2014
- MEB, İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesinin Ortaokul Kısımında Değişiklik Yapılması, *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, Haziran 2013, C. 76, S. 2669, s. 260
- MEB, Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/'2016, 1300-0993 ISSN MEB Yayınevi, Ankara 2016, s. 52
- MEB, *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016*, s. 64
- MEB, *Pisa 2003 Projesi Nihai Raporu*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 2005, s. 4-5
- MEMDUHOĞLU, Hasan Basri, *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*, Ankara 2012, s.1
- NEUMAN, W. Lawrance, *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar 1-2.Cilt*, Yayın Odası Yayınları, İstanbul 2016, s. 22
- OECD Multilingual Summaries,
<http://www.oecd.org/edu/skills-beyond-school/43638890.pdf> , Erişim 03.10.20
- OĞUZKAĞAN, Ferhan, *Eğitim Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1981, s. 57
- OĞUZKAN, Şükran ve ORAL, Güler, *Okulöncesi Eğitimi*, MEB Yayınları İstanbul 1993, s.2
- ÖĞÜLMÜŞ, Selahattin, Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü, *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2012, C.7, S.26, s.91
- ÖMEROĞLU, Esra, CAN YAŞAR, Münevver, Ağaç Yaşken Eğiliyor, Okul Öncesi Eğitim, *Görü Dergisi*, Haziran 2004, s. 74

- ÖZDEMİR, Murat, Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntem bilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2010, C.11,S.1, s. 326
- ÖZMEN, Fatma, YASAN, Tezcan, Türk Eğitim Sisteminde Denetim ve Avrupa Birliği Ülkeleri ile Karşılaştırılması, *Doğu Anadolu Bölge Araştırmaları*, Ekim 2007, C.6, S. 1, s. 206
- ÖZMUSUL, Mustafa, KAYA, Ahmet, Türkiye'nin PISA 2009 ve 2012 Sonuçlarına İlişkin Karşılaştırmalı Bir Analiz, *Journal Of European Education*, S. 4, s. 27
- POLAT, Murat, ARABACI İmam Bakır, Türkiye'de Eğitim Fakültelerine Öğrenci Alım Ölçütlerini Yeniden Düşünmek: Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım, *Journal of Research in Education and Teaching*, Ağustos 2012 C: 1 S: 3 s. 80-81
- R.G.,09/11/1982 tarih ve 17863 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 1982 Anayasası
- R.G.,24/06/1973 tarih ve 14574 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 14/06/1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu
- R.G. 12/01/1961 tarih ve 10705 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 12/01/1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu
- R.G. 01/07/2015 tarih ve 29403 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği
- R.G. 14/09/2011 tarih ve 28054 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 25/08/2011 tarih ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- R.G. 26/07/2014 tarih ve 29072 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği
- Statistics Finland, Age Structure Of Population On 31 December 2015, http://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto_en.html, Erişim 20.07.2016
- SÜNGÜ, Hilmi, Bazı OECD Ülkelerindeki Öğretmen Maaşlarının Karşılaştırmalı Bir Analizi, *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Ağustos 2012, C. 1, S. 2 s. 3

- ŞİRİN, Selçuk, VATANARTIRAN, Sinem, Pısa 2012 Değerlendirmesi: Türkiye İçin Veriye Dayalı Eğitim Reformu Önerileri, TÜSİAD Yayınları, İstanbul 2014, s. 15
- ŞİŞMAN, Mehmet, ACAT, Bahattin, AYPAY, Ahmet, KARADAĞ, Engin, TIMSS 2007Ulusal Matematik ve Fen Raporu 8. Sınıflar, Milli Eğitim Yayınları, Ankara 2011, s. 49-219
- ŞİŞMAN, Mehmet, *Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara 2007, s. 189
- TAYMAZ, Haydar, *Eğitim Sisteminde Teftiş Kavramlar, İlkeler, Yöntemler*, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2005, S. 31
- TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı, *Karşılaştırmalı Anayasa Çalışmaları*, TBMM Basımevi, Ankara 2012, s. 378
- TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması, Ankara 2011, s. 299
- TEZCAN, Mahmut, *Atatürk ve Eğitim*, Anı Yayıncılık, Ankara 1992, s. 82.
- The World Bank, Finland,
<http://data.worldbank.org/?locations=FI-TR> Erişim 20.07.2016
- TUZCU, Gökhan, Eğitimin Finansman Gereklere ve Boyutları, *Milli Eğitim Dergisi*, 2004 S.163, s. 52
- TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21507> Erişim 04/04/2016
- TÜRKOĞLU, Adil, *Karşılaştırmalı Eğitim-Dünya Ülkelerinden Örneklerle*, Anı Yayıncılık, Adana 1998, s. 3
- ÜLTANIR, Yusuf Gürcan, Türk Eğitim Sistemi İle Avrupa Birliği Ülkelerindeki Hümanist-Demokratik Eğitim Modelinin Karşılaştırılması, *Milli Eğitim Dergisi*, 2005, S.167, s. 17
- YALÇINDAĞ, Selçuk, Ülke Ülke Yerel Yönetimler, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Eylül 1996 S. 5, s. 75
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık Ankara 2011, s. 39

YILMAZ, Bülent, Okuma Sosyolojisi: Ankara’da Oturanların Okuma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma, Türk Kütüphaneciliği Dergisi, 1995, C. 9, S. 3, s. 325

YILMAZ, Ejder, *Hukuk Sözlüğü*, Yetkin Basımevi, 4. Baskı, Ankara 1992, s. 95

YÜCEER, Deniz, COŞKUN KESKİN, Sevgi Danimarka ve Türk Eğitim Sistemlerinin İlköğretim Düzeyinde Karşılaştırılması”, *On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2012, C. 31, S.1 s. 3-4

